

ОДБРАНА

Јединице

Друга бригада

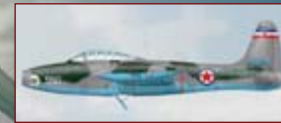
Специјални прилог

падобранац

3

ИСТОРИЈА СРПСКОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА

ЛОВАЧКИ АВИОНИ

20 ПОСТЕРА

ФОРМАТ А3 У ЗАШТИТНОЈ КОРИЦИ
СА ОСНОВНИМ ИСТОРИЈСКИМ
И ТАКТИЧКО-ТЕХНИЧКИМ ПОДАЦИМА

НАРУЏЕНИЦА

Новински центар „ОДБРАНА”

Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел: 011/3201-995, тел/факс 011/3241-009

Жиро-рачун: 840-49849-58

Наручујем _____ КОМПЛЕТА ПОСТЕРА ЛОВАЧКИХ АВИОНА по цени од 850,00 динара по комплекту.

Комплекете достављамо Пост експресом на рачун купца. Тренутна цена те услуге је 240,00 динара.

Уплату извршити на жиро-рачун бр. 840-49849-58. Доказ о уплати и наруџеницу послати на адресу НЦ „Одбрана”.

Купац: _____

Улица и број: _____

Место: _____ Телефон: _____

Потпис наручиоца _____

JUGOIMPORT-SDPR J.P.

Kompanija JUGOIMPORT-SDPR je od svog osnivanja sastavni deo sistema odbrane i kao takva svoju poslovnu politiku formuliše kroz tri osnovne misije:

- Misija integratora nastupa srpskog odbrambeno-industrijskog kompleksa na svetskom tržištu naoružanja i vojne opreme*
- Misija razvoja i proizvodnje složenih borbenih sistema u ulozi Sistem integratora*
- Misija uvoznika složenih borbenih sistema za potrebe Ministarstva odbrane Republike Srbije*

JUGOIMPORT-SDPR

11150 Beograd, Bulevar umetnosti 2; Phone: (+381 11) 222 44 44, 222 44 00;
Fax: (+381 11) 222 45 77, 222 45 99; P.O. Box 23
E-mail: fdsp@eunet.rs, www.yugoimport.com

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традиције „Ратника“,
чији је први број изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Новински центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19

Директор и главни и одговорни уредник

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Заменик главног уредника

Раденко Мутавић

Уредници

Драгана Марковић (специјални прилози)
Мира Шведић (арсенал)

РЕДАКЦИЈА:

Душан Глишић (фељтон, историја и традиције),
мр Снежана Ђокић (свет),
Бранко Копуновић (друштво),
Александар Петровић, поручник,
Владимир Почуч, мајор (одбрана)

Стални сарадници

Станислав Арсић, Себастијан Балаш,
Игор Васиљевић, Југослав Влаховић, мр Славиша Влацић,
Милосав Ц. Ђорђевић, Александар Лијаковић,
др Милан Мијалковски, мр Зоран Милодиновић,
Предраг Милићевић, Миљан Милкић,
Крстан Милошевић, др Милан Милошевић,
Никола Остојић, Никола Оташ, Иштван Пољанац,
Будимир М. Попадић, Влада Ристић,
др Драган Симеуновић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски
(технички уредници)

Фотографија

Горан Станковић (уредник)
Даримир Банда (фоторепортер)

Језички редактори

Мира Попадић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Денковски

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор и главни и одговорни уредник
3241-258; 23-809

Заменик главног уредника 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

e-mail

odbrana@beotel.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

Internet

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-49849-58 за НЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РЦ
месечно 160 динара.

За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

Македонска 29

ОДБРАНА ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења војних новинара

Снимко Димитрије ОСТОЈИЋ

САДРЖАЈ

ДОГАЂАЈИ

Министар Шутановац и генерал Милетић
у посети Лесковцу

**ПРОФЕСИОНАЛИЗАЦИЈА
ОТВАРА ПЕРСПЕКТИВЕ**

6

ИНТЕРВЈУ

Пуковник др Младен Пантић,
директор Војнотехничког института

**ПРИБЛИЖАВАЊЕ
ТЕОРИЈЕ И ТЕРЕНА**

10

ОДБРАНА

Друга бригада Копнене војске

ОД ДРИНЕ ДО МОРАВЕ

16

Први сабирно-продајни центар Војске Србије

ОТПАД БЕЗ ОТПАДА

24

Научници о актуелном геостратешком
окружењу Србије

НОВИ ИГРАЧИ, НОВЕ ТЕМЕ

26

ДРУШТВО

Удружење породица палих бораца ратова
од 1990. године

ВОЈСКА НАЈИСКРЕНИЈИ ПРИЈАТЕЉ

30

Специјални прилог

26

36

реч уредника

Закони

Скупштина Србије усвојила је 26. октобра две стратегије и шест војних закона – стратегије о националној безбедности и одбрани Републике Србије, измене Закона о одбрани и о Војсци Србије, Закон о војној, радној и материјалној обавези, Закон о цивилној служби, Закон о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница Србије и Закон о Војнообавештајној и Војнобезбедносној агенцији.

Усвојен је и Закон о одликовањима, који предвиђа три врсте одликовања – ордене, медаље и споменице. Међу шест ордена је и орден заслуга за одбрану и безбедност, а међу три медаље и медаља заслуга за одбрану и безбедност.

Значај усвајања закона је пре свега у чињеници да омогућава наставак процеса реформе и изградње модерног система одбране у Србији. Тиме се заокружује напоран двоипогодишњи рад на законској регулативи која делом није постојала или је застарела.

Нарочито је значајно усвајање Стратегије националне безбедности и Стратегије одбране, које уз раније усвојени Стратегијски преглед одбране чине три најважнија стратегијска документа.

Закон о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама је нови закон којим Србија исказује своје опредељење да се безбедност и мир чувају свуда где су угрожени, а не само на својим границама. Тако она постаје део прогресивних снага света које под окриљем Уједињених нација заједнички брину о очувању мира и поретка и спремне су да реагују ако до угрожавања дође било где у свету. То је, уосталом, и вишедеценијска традиција војске ове земље, која бележи заиста велики низ мировних мисија у којима су њени припадници учествовали под популарним „плавим шлемовима“.

Упућивање у мултинационалне операције могуће је, према одредбама новог закона, ако је учешће припадника Војске Србије и других снага одбране у конкретном случају засновано на Уставу Србије и међународном праву, ако је у складу с националним, безбедносним и одбрамбеним интересима земље и ако је обезбеђена адекватна правна заштита учесника у тим операцијама, о чему одлучује Народна скупштина.

Закон о Војнообавештајној и Војнобезбедносној агенцији обезбеђује значајну рационализацију и побољшања рада те две агенције, али и рационалнију употребу ресурса и брзину размене информација. Омогућава и јачање механизма демократске и цивилне контроле рада војних служби безбедности и већу заштиту људских права у примени посебних поступака и мера. Закон уводи и институцију Генералног инспектора, чији би рад, сем осталог, управо требало да појача постојећу демократску и цивилну контролу војних служби.

Усвајање две стратегије и сета војних закона употпуњује резултате рада Министарства одбране и Војске Србије у овој години, које карактеришу, с једне стране веома динамична међународна војна сарадња и активна политика одбране која Србији доноси све више пријатеља у свету и нове искораке у економској и укупној сарадњи, а са друге стране јачање поверења и угледа Војске Србије у свом народу, какво је она одувек имала.

Остварени резултати основа су оптимизма да ће и велики посао професионализације ићи успешно и да ће, према процени министра Шутановца, у другој половини наредне године крај професионализације Војске Србије бити на видуку.

Још један велики посао – систематизација радних места у Министарству одбране ушла је у завршну фазу. Основни циљ је оптимизација постојеће организације, уз задовољење принципа ефикасности и интероперабилности нове организације и њене еластичности ради постизања што бољих ефеката у свим ситуацијама. Све надлежности Министарства одбране треба да реализује што мањи број извршилаца, у складу са опредељењем Владе Србије да се државна управа сведе на оптималне мере. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Сусрет после пет и по деценија

СЕЋАЊЕ НА ПИТОМАЧКЕ ДАНЕ

32

Са галерије

ОРУЖЈЕ ЗА КАЈАЊЕ

33

Паралеле

БУТМИРСКИ (НЕ)СПОРАЗУМ

35

КУЛТУРА

Сајам књига

НА УШЋУ МОРА У МОРЕ

36

Монографија „Срби – великани светске науке“

НА ЧАСТ ПОКОЛЕЊИМА

39

ФЕЉТОН

110 година Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“ (2)

ВЕЛИКИ УСПЕХ НА ТУРНЕЈАМА

40

Ослобођење Београда 1944. године

НАЈЗАД ЗАЈЕДНО

44

СПОРТ

Шести ауто-рели „Меморијал хероја Милана Тепића“

СОМБОРЦИ НАЈУСПЕШНИЈИ

46

ПАДОБРАНАЦ 3

Професионал отвара перспективе

Министар одбране Драган Шутановац у пратњи начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковника Милоја Милетића и команданта Команде за обуку генерал-мајора Александра Живковића обишао је 27. октобра припаднике 7. центра за обуку и касарну „Војвода Петар Бојовић“ у Лесковцу

Командант 7. центра пуковник Мијодраг Ђуровић предочио је гостима какви су услови живота и рада и садржаји обуке септембарске генерације војника.

Министар Шутановац обишао је вежбове полигоне, стрелишта и спортске терене, где је разговарао са војницима и на лицу места сагледао услове у којима припадници Центра изводе обуку.

– Данас смо учврстили уверење да је Седми центар за обуку један од најперспективнијих центара у Војсци Србије, оценио је Шутановац.

После обиласка, генерал Милетић је изјавио да је обука један од тежих задатака Војске Србије и истакао да је у последњих годину и по дана повећан одзив војника за служење војног рока и да рејтинг Војске Србије расте.

– Свакако један од разлога је што млади људи, служењем војног рока под оружјем, граде перспективу рада у професионалној војсци и решавања своје егзистенције – рекао је Милетић. Он је подвукао да је стање у Копненој зони безбедности на југу Србије стабилно и да у дужем периоду није било индикација нарушавања безбедности на тим просторима. Према његовим речима, Војска ради на томе да на овим просторима обезбеди потпуни мир.

Имовина за станове

– Договори са локалним властима о размени војне имовине за станове почињу у Лесковцу, при крају су у Чачку, а то је већ урађено у Шапцу. Позивамо све заинтересоване локалне самоуправе да се обрате Министарству одбране и да под одређеним условима извршимо замену, то јест да ставимо те објекте под надлежност локалних самоуправа, а да с друге стране добијемо стамбене јединице за припаднике Војске. Размена имовине ће се обављати на основу процена пореске управе, рекао је министар Шутановац.

Министар Шутановац и генерал Милетић после обиласка Центра за обуку, посетили су општину Лесковац, где су разговарали са градоначелником Слободаном Коцићем, начелником Јабланичког округа Владаном Маринковићем, председником Скупштине града Живојином Стефановићем и другим представницима локалне самоуправе.

Шутановац је после разговора изјавио да је постигнут договор о привременом смештају ученика школе „Светозар Марковић“ у Дом Војске у Лесковцу, у коме ће бити до краја школске године.

– Ми желимо да са Скупштином града Лесковца постигнемо коначан договор о уступању Дома Војске у замену за станове. Разгова-

Сусрет министара одбране Србије и Шпаније

Подршка европским интеграцијама

Министар Шутановац је после састанка изјавио да је Шпанија земља која има велики утицај у НАТОу и изразио очекивање да ће помоћи Србији да оствари пуну сарадњу са Алијансом у оквиру програма Партнерство за мир

Министар одбране Драган Шутановац састао се 14. октобра са министарком одбране Краљевине Шпаније Карме Ђакон Пикерас. То је други сусрет двоје министара током ове године и како је оценио министар Шутановац потврда добрих односа две земље. Он је после сусрета рекао да су разговори били фокусирани на будућу сарадњу и нагласио да Шпанија има велико искуство у области одбране и мировним операцијама.

Шутановац је подсетио да је Шпанија земља која интензивно подржава европске интеграције наше земље, а посебно је издвојио актуелно питање визне либерализације и одмрзавање Прелазног трговинског споразума са Европском унијом.

Српски министар рекао је да Шпанија од 1. јануара преузима председништво Европском унијом и да очекује да ће и са те позиције наставити да подржава европски пут наше земље.

– Ми смо пре више месеци потписали у Мадриду споразум у области одбране након чега смо приступили планирању заједничких активности, едукација, вежби и тренинга – рекао је министар Шутановац подсетивши да су у Србији у међувремену боравиле две делегације из Шпаније те да је шпанско ваздухопловство на недавно одржаном аеромитингу у Батајници имало запажен наступ.

Министар одбране захвалио је шпанској колегиници на доследном ставу њене земље о нелеганом проглашењу независности Косова и Метохије.

Министарка Карме Ђакон рекла је да Шпанија подржава Србију у њеним напорима да стабилизује односе на Балкану као и по питању европских интеграција, да очекује да ће Споразум о стабилизацији и придруживању веома брзо почети да се примењује у потпуности и да ће Србија ускоро добити статус кандидата за чланство у ЕУ. Она је потврдила став Шпаније да је Србији, али и целом Балкану место у Европској унији. Карме Ђакон такође је рекла да подржава Србију у сарадњи са НАТОом у оквиру програма Партнерство за мир, као и учешће наше земље у међународним мировним операцијама. ■

А. ПЕТРОВИЋ

ализација

рали смо и о могућности замене непокретности које се налазе у Мастер-плану и за које желимо да добијемо одређена средства или стамбене јединице – рекао је министар. Према његовим речима, 7. центар за обуку постаће један од најперспективнијих центара у Војсци Србије.

– Ми активно спроводимо професионализацију, а најбоље стање у том процесу је на југу Србије и желим да у сарадњи са локалним самоуправама тај процес подигнемо на још виши ниво – рекао је Шутановац. Говорећи о бази Цепотина, министар одбране рекао је да је планирано да се до краја ове године база свечано пусти у рад. То је објекат од стратешког значаја – нагласио је Шутановац и додао да ће то бити и место за обуку припадника Војске Србије који ће учествовати у мировним мисијама.

Одговарајући на питања новинара о стању у Копненој зони, министар одбране је нагласио да мир на тим просторима није угрожен, да нема индикатора нарушавања стабилности, али да, нажалост, увек постоји могућност појединачних инцидената.

Министар Шутановац и генерал Милетић обишли су и војну базу „Цепотина“.

3. МИЛАДИНОВИЋ
Снимио С. ЂОРЂЕВИЋ

Генерал Милетић у Великој Британији

Током посете размењена су мишљења о трансформацији српских оружаних снага. Британска страна исцрпно је информисала о свом ангажовању у мултинационалним операцијама. Договорен је и наставак сарадње у области обуке и школовања.

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић боравио је у званичној посети Великој Британији. Са својим домаћином, начелником Генералштаба Копнене војске Велике Британије генералом сер Дејвидом Ричардсом разговарао је о даљем унапређењу војне сарадње и подршци коју Британија пружа реформским процесима у систему одбране Србије и њеној активнијој улози у мултилатералним активностима, пре свега у програму Партнерства за мир.

Генерал Милетићу је уприличена и посета Команди Копнене војске и Одбрамбеној академији Оружаних снага Велике Британије.

То је прва посета на овако високом војном нивоу после неколико деценија.

Начелник Генералштаба Војске Србије изјавио је Танјугу да је са војним званичницима Велике Британије заједнички оцењено да постоји низ могућности за унапређење сарадње две војске.

– Током посете Команди Копнене војске упознати смо са њиховим ангажовањем у мировним операцијама, структуром и током трансформације, а то су искуства која ће нам свакако користити у трансформацији наше војске – рекао је генерал Милетић и истакао да је у разговору са генералом Ричардсом констатовано да је војна сарадња две војске добра, да се она сада, пре свега, одвија у областима обуке и школовања, што је за нас приоритет, али да има простора за њено даље унапређење.

Милетић је рекао да је генерала Ричардса информисао о намерама за активније учешће Србије у мултинационалним активностима, пре свега у оним на регионалном нивоу и у оквиру програма Партнерство за мир.

– Затражио сам и подршку за даље школовање наших припадника у војно-образовним институцијама Велике Британије – рекао је начелник Генералштаба Војске Србије, додавши да је за то добио одговарајућу подршку. – Сагласили смо се да приликом планирања заједничких активности из домена одбране акценат буде на обуци и делом на искуствима из процеса професионализације оружаних снага – рекао је генерал Милетић у изјави Танјугу о резултатима посете Великој Британији.

Предавање министра Шутановца слушаоцима Школе националне одбране

Интензиван безбедносни дијалог

Старешинама које се школују за најодговореније дужности у Министарству одбране и Војсци Србије предочени су најзначајнији резултати рада у систему одбране и смернице које ће бити пресудне у даљем раду

Министар одбране Драган Шутановац одржао је 28. октобра предавање официрима 53. класе генералштабног и 56. класе командно-штабног усавршавања Школе националне одбране.

Министар Шутановац изразио је задовољство што се међу припадницима Војске Србије налазе и припадници војски Русије, Бо-

сцима одбране свих земаља „од Анкаре до Беча“, са заједничким циљем одржавања регионалне безбедности и стабилности. Он се осврнуо на важност интеграционих процеса у контексту превенције организованог криминала и асиметричних претњи којима је изложен и наш простор. Шутановац је подсетио да ће значајан сегмент будућег ангажовања Војске бити у мултинационалним операцијама, што ће, како је оценио, користити Србији у одбрани њених државних интереса.

Министар је издвојио заокруживање законског оквира за функционисање МО и ВС, али и стратешких докумената који су довели први пут у историји, као веома важне ставке реформе система одбране. Он је најавио да ће систематизација и реорганиза-

Србија примљена у чланство SEDM

Република Србија примљена је, 21. октобра, на министарској конференцији у Софији у пуноправно чланство Процеса сарадње министара одбране земаља југоисточне Европе – SEDM (Southeastern Europe Defense Ministerial Process)

Иницијатива за успостављање Процеса сарадње министара одбране земаља југоисточне Европе покренута је 1996. године, са основним циљем јачања стабилности и безбедности у ЈИЕ и интензивирања политичко-војне сарадње у региону. Србија је до сада учествовала у раду SEDM у статусу посматрача, а 2007. године на састанку министара Процеса SEDM у Кијеву исказано је опредељење Србије за пуноправно чланство.

Државни секретар Душан Спасојевић, који је предводио делегацију Министарства одбране на овогодишњој министарској конференцији, нагласио је значај Процеса SEDM и истакао да је пријем наше земље у пуноправно чланство најбољи показатељ да су Министарство одбране и Војска Србије препознати као јак и поуздан партнер у јачању регионалног мира и стабилности у овом делу Европе. Србија је опредељена да у оквиру Процеса SEDM са осталим државама доприноси јачању националне, регионалне и глобалне безбедности, а регионална сарадња је један од приоритета наше спољне политике.

Пријем Србије у SEDM резултат је интензивне међународне сарадње Министарства одбране и Војске Србије у претходном периоду, нагласио је Спасојевић, који се током конференције сусрео са министрима одбране Бугарске Николајем Младеновим, Грчке Евангелосом Венизелосом, помоћником министра одбране САД за међународне безбедносне послове амбасадором Александером Вершбоуом, државним секретаром Министарства одбране Италије Ђузепеом Косигом, државним секретаром Министарства одбране Хрватске Пјером Шимуновићем и командантом Здружених снага НАТО у Напуљу адмиралом Марком Фицџералдом. Током сусрета разматрана су питања у области билатералне војне сарадње и безбедносно-политичке ситуације у региону.

Земље чланице сада су Грчка, Италија, САД, Турска, Хрватска, Албанија, Словенија, Румунија, Бугарска, БиХ, Украјина, Србија, Црна Гора и Македонија, а статус посматрача имају Грузија и Молдавија. ■

А. ПЕТРОВИЋ

Снимко Д. БАНДА

сне и Херцеговине, Црне Горе и Македоније, што сведочи о доброј регионалној сарадњи и међународном кредибилитету наше земље.

Шутановац је излагање почео оценом да је протекла година за систем одбране била повољнија него претходне. Осим што је систем трпео због финансијске кризе, која је, према речима министра, смањила војни буџет за 26 посто, позитивни резултати су очигледни.

Министар Шутановац је као основне показатеље издвојио раст поверења у Војску о чему сведоче повећано занимање за школовање у систему војног образовања и за служење војног рока под оружјем, жива међународна активност и процес професионализације.

Према његовим речима, успостављен је снажан дијалог међу представницима система

Министарства ускоро бити завршене, чиме ће оно постати функционалније и боље организовано.

Поново је министар Шутановац идентификовао простор Косова и Метохије као „централну тачку организованог криминала у овом делу Европе“, иако Србија тренутно није изложена безбедносним претњама.

Предавање министра одбране искоришћено је и за давање предлога и сугестија везаних за ускостручна питања војне службе. Старешине су, након излагања министра, имале прилику да постављају питања и на тај начин се ближе обавесте о политици одбране, плановима и перспективама везаним за развој Војске Србије. ■

Министар Шутановац примио српске мировњаке

Министар одбране Драган Шутановац примио је 26. октобра шесточлани тим Министарства одбране и Војске Србије који је боравио у мировној мисији УН у Чаду и Централноафричкој републици од 23. јуна ове године.

Министар је честитао припадницима хируршког тима на специјалном признању УН које су добили за високостручни допринос и изузетан ангажман у оквиру мисије.

Санитетски тим МО и ВС био је ангажован у оквиру норвешког контингента у формацијском саставу лаке пољске болнице. То је први тим који је ангажован у мировној мисији на основу одлуке Народне Скупштине Републике Србије. ■

Медаље УН за хируршки тим ВМА у Чаду

Специјални изасланик генералног секретара УН Рима Салах уручила је члановима хируршког тима ВМА специјалне медаље УН за високе стручне доприносе и изузетан ангажман у оквиру мисије MINURCAT у Чаду и Централноафричкој Републици.

Чланови нашег тима разговарали су и са министарком одбране Краљевине Норвешке Ане-Грете Стром Ериксен, која је изразила велико задовољство норвешког контингента и Команде лаке пољске болнице због учешћа, професионализма, стручности и исказаног хуманизма чланова нашег хируршког тима.

Шесточлани тим ВМА налазио се у мисији мира у Чаду од 23. јуна ове године, на основу одлука Народне скупштине Србије. Наши стручњаци ангажовани су у оквиру норвешког контингента у формацијском саставу Лаке пољске болнице. ■

Е. Р.

Сусрет државних секретара Србије и Румуније

Државни секретар Министарства одбране мр Душан Спасојевић сусрео се недавно са државним секретаром Министарства националне одбране Румуније Виорелом Оанчом.

Током разговора румунска страна је потврдила ставове о кључним безбедносним питањима у региону Балкана и дала пуну подршку уласку Србије у ЕУ и регионалне безбедносне иницијативе.

Закључено је да је билатерална сарадња у области одбране на високом нивоу и да постоји могућност за њено унапређење. Успешно реализоване заједничке вежбе у протеклом периоду дале су допринос достизању интероперабилности оружаних снага. Обострано је исказана спремност и потреба интензивирања рада на усаглашавању међудржавних споразума, неопходних за наставак сарадње у тој области. ■

Начелник Генералштаба Војске Србије у посети Кипру

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић предводио је средином октобра делегацију Војске Србије у званичној посети Националној гарди Републике Кипар, на позив команданта генерал-потпуковника Петроса Цаликидиса.

Генерал Милетић сусрео се и са министром одбране Костасом Папакостасом.

Циљ посете је унапређење досадашње и успостављање нових облика сарадње између Војске Србије и Оружаних снага Републике Кипар.

Током сусрета између генерала Милетића и Цаликидиса разговарано је о актуелној политичко безбедносној ситуацији у региону и о унапређењу билатералне војне сарадње између две земље.

Делегација Војске Србије обишла је Генералштаб Националне гарде Кипар, 20. оклопну бригаду и команду командоса НГ Кипра. ■

Пуковник
др Младен Пантић,
директор Војнотехничког
института

Приближаванье тере на

Колектив Војнотехничког института сваке године на Дан института – 3. новембра, приказује оно најважније што је између два празника урађено. Тако ће на овогодишњој свечаности бити приказани школски авион *ласта* и беспилотна мини летелица, прототипска партија теренских возила ФАП и звукометријски систем за регистровање позиције непријатељске ватре, који је виђен и на недавној вежби на Пештеру.

Колектив Војнотехничког института сваке године на Дан института – 3. новембра, приказује оно најважније што је између два празника урађено. Тако ће на овогодишњој свечаности бити приказани школски авион *ласта* и беспилотна мини летелица, прототипска партија теренских возила ФАП и звукометријски систем за регистровање позиције непријатељске ватре, који је виђен и на недавној вежби на Пештеру.

Војнотехнички институт (ВТИ) има капацитете које нема нико у ближем и нешто даљем окружењу. То су аеротунели, затим лабораторије за статичко и динамичко испитивање структуре летелица, за испитивање подсистема борбених возила, „бела соба“ за жирокопе...

Ту је скупљена и памет на завидном нивоу када је реч о војним технологијама. Велики број доктора наука, магистара, инжењера...

Поред истраживачких и развојних капацитета, Војнотехнички институт има могућности за стручна усавршавања, почевши од кратких курсева, па до докторских студија. Бројне делегације

Снимак Г. СТАНКОВИЋ

еорије и

које су у последње време посетиле институт врло су заинтересоване за коришћење свих тих предности.

Круг Војнотехничког института у Жаркову одлично је уређен. У првом делу смештајни су објекти са садржајима за спорт и рекреацију, а у другом је простор за науку и истраживања.

О учинцима у овој и амбициозним плановима за наредне године разговарамо са директором пуковником проф. др Младеном Пантићем.

Најпре о управо завршеном великом научностручном скупу о одбрамбеним технологијама Отех 2009. О чему је све било речи и шта издајате као најзанимљивије са становишта могућих техничко-технолошких унапређења у систему одбране?

– Ово је трећи по реду научностручни скуп из области одбрамбених технологија и њега, пре свега, карактеришу две значајне чињенице. Прва је да је презентиран до сада највећи број радова, а друга да су на њему учествовали аутори из иностранства, чиме је скуп попримио међународни карактер.

Била је то прилика да се на једном месту сретну сви они који су на директан или индиректан начин укључени у делатност одбрамбених технологија – носиоци истраживања и развоја средстава наоружања и војне опреме, произвођачи, стручњаци који верификују квалитет средстава, представници коопераната и многи други без којих процес финализације средстава наоружања и војне опреме не би био могућ.

Што се тиче техничко-технолошких унапређења и достигнућа треба истаћи да је велики број радова био посвећен веома актуелним областима, као што су роботизовани борбени систе-

ми, алтернативни извори енергије и нанотехнологије. Очекујем да ће резултати истраживања у наведеним областима ускоро наћи своју примену и на тај начин унапредити нашу одбрамбену индустрију и систем одбране у целини.

Какав је утисак, после Отеха, о кадровском потенцијалу научноистраживачког рада у систему одбране?

– Видело се да имамо изврсне истраживаче и добро је да ће они бити учитељи младим инжењерима које ћемо ускоро примити. Тако ћемо наставити континуитет усавршавања младог кадра, што је у последње две деценије било практично немогуће. Искуства говоре да се инжењер који дође да ради у Војнотехничком институту оспособљава за самосталан рад у области одбрамбених технологија у периоду од пет до шест година. То нису само наша искуства него и искуства сличних институција у свету. Зато је вредност научноистраживачког кадра у области војних технологија изузетно висока.

ВТИ подмлађује кадар. О којим радним местима је реч?

– Управа за кадрове Сектора за људске ресурсе Министарства одбране расписала је конкурс за пријем 20 младих инжењера. Реч је о дипломираним инжењерима са завршеним машинским, електротехничким, технолошко-металуршким и архитектонским факултетом. На тај начин, после заиста много времена, Војнотехнички институт ће поправити своју старосну структуру, која је због отпуштања знатног броја запослених пре неколико година и природног одлива била прилично неповољна.

Да ли се побољшава материјална база за научноистраживачки рад у установама и предузећима система одбране и да ли се бавимо правим стварима – корисним и остварљивим?

– У последњих неколико година знатно су повећана улагања у истраживање и развој и створени су добри услови за рад. То је довело до реализације веома важних пројеката за систем одбране. У овој години први пут реализована је тандемкумулативна бојна глава, остварен је термобарични ефекат, реализовани су функционални модели теледиригованих система. Сви ти пројекти биће реализовани у нашој одбрамбеној индустрији и биће корисни за систем одбране.

Окосница развоја војних технологија јесте ВТИ, а производња се реализује у неком од наших предузећа наменске индустрије, уз нашу стручну помоћ. Део тих производа се извози, тако да је у последње време дошло до знатног повећања извоза.

Стручњаци ВТИ били су сада на вежби „Одлучан одговор“ на Пештеру. То је још један сусрет науке и праксе. Колико је било међусобног разумевања и евентуално нових идеја?

Нанотехнологије

Примена нанотехнологија још је једна од новина у развоју средстава наоружања и војне опреме. Суштина је да се прави производ са знатно побољшаним физичким, хемијским и технолошким одликама. Применом те технологије остварује се знатно већа поузданост борбених система.

Роботизација бојишта

Роботизација борбених система је савремени корак у свету. Тенденција је да се сачува жива сила, односно да се примењују борбена средства без посаде – роботи. На пример, на почетку рата у Ираку, према доступним информацијама, тамо није било ниједног робота. Сада их има око 12.000.

– Недавно одржана вежба „Одлучан одговор“ потврдила је постојање чврсте везе науке и праксе. Испитани су неки системи у развоју и сагледане су њихове перформансе и погодност примене у пракси. Применом одговарајућег софтвера извршено је прикупљање видео, аудио и радио сигнала, њихова обрада и приказ у реалном времену. На тај начин могла је да се прати ситуација на терену – коришћењем слике из беспилотне летелице или са неколико камера постављених на терену. Све активности су обављене у непосредној сарадњи са организаторима вежбе.

На вежби су приказана и нека средства у развоју, намењена за опремање наше војске. Набројаћу само нека од њих: беспилотна летелица, покретне даљински управљане платформе, теренски аутомобил ФАП, самоходно артиљеријско оруђе СОРА, на којој даље вршимо аутоматизацију...

Мислим да треба наставити праксу да се на војним вежбама приказују и тестирају средства у развоју. То је најбоља прилика да се непосредно на терену сретну конструктори и корисници средстава који ће давати сугестије и нове идеје, а све то ће утицати на квалитет развоја.

ФАП-ова теретна возила

Фабрика аутомобила у Прибоју завршила је прототипску партију од пет теренских возила. Таквим возилима требало би да се у Војсци Србије замене стара ТАМ-ова возила, а одлука о томе сада је на надлежним органима.

ГРади унапређења научноистраживачког рада размишља се о враћању Војнотехничког факултета, а тиме и јачања будућег Војног универзитета. Како гледате на те идеје?

– Познато је да је Војнотехнички факултет као организацијска целина Техничко-школског центра у Загребу у оно време, био престижна установа у области војних технологија. На њему је школован кадар из војне индустрије, а наставни планови и програми били су прилагођени разним специјалностима. Уз веома стручан наставни кадар, добре наставне планове и програме, те уз одговарајућу лабораторијску подршку, студенти овог факултета били су веома добро оспособљавани за послове који их чекају у пракси. Сада су припадници генерација тих студената активно укључени у нашу одбрамбену индустрију и по мом мишљењу изузетни су стручњаци.

Сматрам да такав факултет треба поново формирати, уз пуну сарадњу са релевантним факторима из система одбране. Војнотехнички институт би веома допринео раду такве установе, а будући Војни универзитет добио би значајну организациону целину.

Модуларни роботизовани систем „Милица“

„Милица“ је бежични даљински управљани систем за блиску противоклопну борбу на гусеничном возилу. Намењен је за ефикасну заштиту тенкопролазних праваца и за уништавање утврђених објеката.

На недавној вежби на Пештеру привукао је велику пажњу. На платформи се налазе два лансера ракета 90 мм, који се могу једноставно заменити противоклопним системом калибра 120 мм. Могућа је уградња и другог наоружања.

Има добре маневарске способности, а са једног места може се управљати са више њих. Маса платформе је око 200 килограма, а брзина три километра на час.

Поред тог, развијена су и два стационарна система. „Апос“ је бежични даљински управљани систем за блиску противоклопну борбу, који омогућава осматрање и лансирање пројектила, а „Далос“ је лака модулarna осматрачко-борбена станица намењена за уградњу на борбено возило или стационарну платформу.

ГОчигледне су амбиције да ВТИ постане центар научног окупљања у региону?

– Војнотехнички институт у области одбрамбених технологија може да буде центар научног окупљања у региону. То му, пре свега, омогућују високостручни кадар и специјализоване лабораторије. Познато је да због природе свога посла сарађујемо са бројним институцијама, као што су факултети, институти, радне организације у земљи, али и са одређеним бројем институција у иностранству. Сложени пројекти, едукација стручњака, научностручни скупови и семинари јесу фактори који непосредно утичу да се стручњаци окупе у нашем институту и заједнички раде.

Такође, потписали смо споразуме о пословно-техничкој сарадњи са великим бројем факултета, института и привредних организација, што нам омогућава знатно ефикаснији рад. Војнотехнички институт ангажовањем својих капацитета на овај начин остварује

Војнотехнички институт на вежби на Пештеру

додатне приходе, које користи за даља улагања у истраживачке и развојне пројекте. Хтео бих, такође, да истакнем и чињеницу да нас посећује велики број страних делегација са циљем сагледавања могућности заједничке сарадње.

Резултат тога користан је не само за систем одбране већ и за земљу у целини. Дакле, имамо основне предуслове за широку сарадњу и сматрам да ћемо у догледно време постати центар научног окупљања у региону.

Како је сада место ВТИ у мрежи научних институција у Србији?

– Војнотехнички институт, као што је познато, налази се у систему одбране у Управи за одбрамбене технологије Сектора за материјалне ресурсе. Бавимо се истраживањем и развојем војних технологија, проблематиком која је доста специфична и на неки начин, јединствена. Наравно, неки резултати наших истраживања могу се и шире користити, чиме се непосредно утиче на технолошки развој земље.

Сматрам да сродне институције у земљи не постоје. Ако хоћете, на пример, да се лечите, можете да бирате поједине медицинске институције, али ако хоћете да развијате наоружање, онда по природи ствари, то треба поверити Војнотехничком институту. У реализацији неких фаза пројеката сарађујемо са одређеним техничким факултетима и институтима. Та сарадња је више-струко корисна, поготово када је реч о сложеним пројектима, и ми желимо да је и даље развијамо.

Који су ваши пројекти реализовани у скоријем периоду?

– Има их више, а поменућу само неке. Посетиоци Међународног сајма наоружања и војне опреме *Партнер 2009*, одржаног у јуну на Београдском сајму, имали су прилику да виде авион *ласта* за обуку пилота. То је заиста један од наших најважнијих пројеката реализован у овој години.

У области ваздухопловства у завршној фази је пројекат беспилотне мини летелице.

Беспилотна летелица

Беспилотна мини летелица намењена је за тактичко извиђање на даљини до 12 километара. Има масу од пет килограма, лансира се из руке и може достићи висину до 500 метара.

Летелица је конструирана у ВТИ, а производи се у Ваздухопловном заводу „Мома Станојловић“. На њу се уграђује најсавременија опрема (камере, компјутеризовани системи), тако да шаље слику одличног квалитета терена који осматра.

У систему су три летелице и једна земаљска станица којом оператер даљински управља.

Што се тиче ракетне технике постигли смо значајне резултате на развоју аутоматизованог вишецевног лансера и новим погонским пуњењем побољшали перформансе неких типова ракета.

Војнотехнички институт прати светске токове у области роботизације бојишта. На том плану реализовао је неколико прототипова даљински управљаних борбених система.

Видни резултати остворени су у области возила точкаша. За веома кратко време реализована је пробна партија возила ФАП и на тај начин потврђена спремност наше домаће индустрије да систему одбране обезбеди овакав један производ.

Из области електронике реализовали смо функционални модел система звукометрије, који служи за откривање ватрених положаја на бојишту, потом комплет стрелишне опреме и усавршили ускопојасни радио-гониометар.

Од класичног наоружања реализовали смо потцевни бацач граната који се монтира на новој пушци М-21, артиљеријске пројектиле повећаног домета и нови снајперски метак 12,7 мм, који у односу на класични метак има ефикасније дејство за 40 посто.

Неки од њих су, свакако, занимљиви и за стране партнере.

Како видите будућност научноистраживачког рада у систему одбране? Колико сте оптимиста да су већ дошли бољи дани ?

– Од пре неколико година, као што сам већ истакао, видно су се поправили услови за научноистраживачки рад у систему одбране. Издвајају се знатнија средства за потребе истраживања и развоја. А то је, сложите се, важан предуслов за рад у области одбрамбених технологија на развоју нових средстава. Оптимиста сам и сматрам да бољи дани долазе.

Један од императива јесте да пратимо светске трендове. Такође нам је веома битно да усавршимо организацију научноистраживачког рада. Пре свега мислим на формирање истраживачких тимова по пројектима и праћење тока реализације. Циљ нам је да у сваком тренутку имамо увид у степен реализације целокупног пројекта, као и учинак сваког појединца у њему.

Раденко МУТАВЦИЋ

ОДБРАНА

Стационарни даљински управљани системи

Пријем поводом Дана рода оклопних јединица

Поводом 31. октобра – Дана рода оклопних јединица Војске Србије, заменик команданта Здружене оперативне команде ГШ ВС, бригадни генерал Милан Мојсиловић, примио је делегацију тог рода.

У саставу делегације били су пуковник Желимир Глишовић, заменик команданта 3. бригаде Копнене војске, пуковник Жељко Кузмановић из Генералштаба Војске Србије, потпуковник Зоран Спасић, командант 47. механизованог батаљона 4. бригаде Копнене војске и заставник Горан Перић, главни подофицир 17. механизованог батаљона 1. бригаде Копнене војске. ■

А. А.

Конференција команданата војнообразовних институција у Варшави

Начелник Војне академије бригадни генерал Младен Вуруна и начелник Школе националне одбране пуковник Милољуб Сретеновић учествовали су на 3. конференцији команданата војнообразовних институција средњеевропског региона која је ове године одржана у Универзитету националне одбране у Варшави.

Током дводневног рада разговарано је о могућностима сарадње војнообразовних институција у оквиру програма *Ерасмус* и размени садржаја курсева применом технологије учења на даљину.

Учесницима из Аустрије, балтичких земаља, Чешке, Румуније и наше земље приказан је и Центар за симулације пољске армије. Домаћини су приредили и укључење у међународну видео конференцију, у којој су студенти из Чешке, Словачке и Пољске расправљали са еминентним стручњацима о реформи НАТОа. ■

М. С.

Слушаоци ШНО у Новом Саду

Ради сагледавања геостратегијског простора, привредних и других капацитета Војводине, слушаоци 53. класе генералштабног усавршавања Школе националне одбране боравили су у Новом Саду и зони одговорности Прве бригаде КоВ.

О карактеристикама овог подручја говорили су им бригадни генерал Ђокица Петровић, командант Прве бригаде, пуковник Радован Мрвић, командант Војног округа Нови Сад и потпуковник Милош Јаковљевић, заступник команданта Речне флотиле.

Током боравка слушаоци, које су предводили начелник ГШУ пуковник Владислав Обреновић и начелник Катедре стратегије пуковник Славко Ненадић, посетили су Извршно веће АПВ, компанију НИС, Петроварадинску тврђаву и Сремске Карловце. ■

Б. М. П.

Обележени празници Четвртог, Петог и Шестог центра за обуку

У касарни „Војвода Живојин Мишић“ у Ваљевоу свечано је обележен 15. октобар – дан Четвртог центра за обуку. Дан јединице је датум када је Друга армија под командом војводе Степе Степановића 1918. године ослободила Ваљево у Првом светском рату.

Командант пуковник Драгослав Сладаковић истакао је да је Четврти центар за две и по године свог постојања обучио десет генерација војника – њих преко 5.000.

Поводом Дана јединице за најбољег инструктора обуке проглашен је старији водник Раде Лабовић, а за најуспешнијег војника на обуци разводник Марко Марић.

У оквиру свечаности промовисана је књига „Дринска дивизија“ аутора Милисаве Секулића.

Припадници Петог и Шестог центра за обуку 19. октобра прославили су Дан својих јединица.

У зајечарској касарни „Никола Пашић“ одржана је свечаност поводом дана Петог центра. Припадници ове јединице чувају спомен на догађаје из Првог светског рата, када су Прва армија српске војске и Коњичка бригада француске војске ослободиле Зајечар, 19. октобра 1918. године.

Командант Петог центра потпуковник Драгиша Станковић нагласио је да је у Зајечару оспособљено више од 5.000 војника и 160 кандидата за професионалне војнике.

На свечаности у крушевачкој касарни „Цар Лазар“, припадници Шестог центра за обуку обележили су Дан јединице, који се слави у знак сећања на почетак борби за ослобођење Крушевца 1918. године.

Свечаностима у Крушевцу и Ваљевоу присуствовао је, уз бројне госте, и командант Команде за обуку генерал-мајор Александар Живковић. ■

Д. М. – 3. М.

Курс АБХО у тактичким јединицама

У Центру за усавршавање кадра АБХО у Крушевцу одржан је курс за планирање и организовање обуке АБХО у тактичким јединицама, који су похађали официри и подофицири из Грчке, Турске, Босне и Херцеговине, Македоније и Војске Србије и припадници Жандармерије МУП-а Србије.

На отварању курса командант ЦУК-а пуковник Слободан Савић, његов заменик потпуковник Иван Лазаревић и директор курса мајор Душан Миловановић поздравили су учеснике и информисали их о могућностима Центра за усавршавање кадрова АБХО и програмом курса.

Основни циљ је да се полазницима представи систем обуке из области АБХО за реализација општих мера на нивоу основних тактичких јединица нивоа чета–батерија.

Реализација овог курса са полазницима из земаља региона још је један корак у правцу формирања Регионалног центра АБХО у Крушевцу. ■

3. М.

Генерал Ђирковић у Кини

Заменик начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Младен Ђирковић предводи је делегацију Министарства одбране и Војске Србије у посети Народној Републици Кини.

Делегацију је примио први заменик начелника Генералштаба Народноослободилачке армије Кине,

генерал Ге Ценфенг. У разговорима са кинеским домаћинима, наглашено је искрено и дуготрајно пријатељство два народа и две војске, које се одржава упркос променама на међународном лану.

Такође, исказана је и обострана захвалност за подршку коју две земље дају једна другој око политичких питања, али и за помоћ коју су упутиле једна другој у претходном периоду. ■

Експертски разговори о буџету и финансијама

Управа за буџет и финансије Министарства одбране организовала је два стручна састанка на тему војног буџета, структуре, организације и функционисања финансијске службе, са представницима Генералштаба Националне одбране Грчке и Управе за финансије и менаџмент Министарства одбране Норвешке.

Скупове је отворио начелник Управе за буџет и финансирање Министарства одбране др Александар Стојановић.

Са делегацијом Грчке разматране су теме везане за планирање и реализацију буџета одбране, али и структуру, организацију и функционисање финансијске службе у систему одбране. Исказано је очекивање да се слични разговори наставе и у другим областима – набавкама, продаји, размени капацитета за одмор и рекреацију, здравству.

Стручни разговори са делегацијом Норвешке били су о дугорочном планирању, хармонизацији годишњих планова са средњорочним плановима, имплементацији планских докумената и буџета за одбрану, критеријумима и показатељима за оцену очекиваних резултата, али и о планирању, обрачуну и анализи трошкова учешћа у мировним операцијама.

На оба скупа посебна пажња посвећена је увођењу информационог система и информатичкој подршци пословног процеса у Министарству одбране Србије. ■

Отворени дан у Нишу

На нишком војном аеродрому 21. октобра одржан је *Отворени дан*, традиционално дружење припадника Ваздухопловства и ПВО и 63. падобранског батаљона Специјалне бригаде са грађанима.

Посетиоци су могли да разгледају авионе *орао*, *супергалеб*, *Ан-26* и *утва 75*, хеликоптере *Ми-8*, *газела* и *гама*, противваздухопловни ракетни систем *куб*, наоружање и опрему које користе падобранци. Највише интересовања за изложене „експонате“ показали су млади – ученици основних и средњих школа из Ниша и околине.

Током *Отвореног дана* Ниш су надлетали *орао*, *супергалеб* и *Ан-26*. Падобранци су извели показни скок и десант, а приказано је и гашење пожара хеликоптером опремљеним противпожарним ведром.

Посетиоцима су отворене Спомен-соба српске авијатике и Спомен-соба 63. падобранске бригаде, те објекти у којима војници живе и раде. ■

М. М.

Новинари за Авалски торањ

Победници такмичења *Новинари за Авалски торањ*

Поводом 50 година постојања и рада Стрелачки клуб „Партизан“ организовао је такмичење новинара у гађању из пиштоља ЦЗ 99, на коме су учествовали представници 12 редакција.

Најбоље резултате оставили су такмичари Новинског центра „Одбрана“, Небојша Милетић, Славољуб Марковић и Снежана Ђокић, који су освојили прво, треће и четврто место.

Друго место освојио је новинар Ројтерса Александар Весовић.

После пола века постојања, „Партизан“ спада међу најтрофејније стрелачке клубове на просторима бивше СФРЈ, чију традицију красе једно олимпијско злато Горана Максимовића из Сеула 1988, четири светска и 36 националних рекорда, али и бројне златне, сребрне и бронзане медаље са светских, европских и регионалних такмичења. ■

С. Ђ.

Друга бригада Копнене војске

Од Дрине до Мораве

Успешна реализација три велике вежбе у протеклој години и ефикасан паралелни рад на тежишним задацима указују да је у Другој бригади успостављена добра организација и да је много учињено на подизању нивоа оперативних способности. Све то несумњиво потврђује да процес професионализације у овој јединици Војске Србије иде у добром смеру и да реформа система одбране даје резултате.

Краљеву је пре две и по године формирана Друга бригада Копнене војске, од људства и средстава јединица које су се до тада налазиле на простору западне Србије, попут 252. оклопне бригаде, 37. моторизоване, 20. моторизоване, 41. артиљеријско-ракетне и 305. инжињеријске бригаде, те 228. батаљона везе, 24. батаљона за специјална дејства и 524. логистичке базе. У организацију и функционисање Друге бригаде интегрисани су дуга и богата традиција и завидно борбено и мирнодопско искуство расформираних састава, а њени припадници са поносом су настали да чувају сећање на 111 погинулих војника и старешина и прихватили одговорност коју носи наслеђе два ордена народног хероја (252. оклопна и 37. моторизована бригада).

На тај начин је у мозаик професионалне и модернизоване Војске Србије

уграђен још један сегмент, док су у Краљеву, Ваљево, Чачку, Рашкој, Новом Пазару и другим градовима нову јединицу одмах почели да називају бригадом западне Србије. Име је потекло од територије на којој је јединица размештена – од Ваљева до границе са Црном Гором и од Дрине до Велике Мораве.

Друга бригада је, под командом бригадног генерала Видоја Живковића (данашњег заменика команданта Копнене војске), брзо и ефикасно завршила послове трансформације и реорганизације, да би данас, са новим командантом пуковником Душаном Стојановићем, наставила правцем мобилне и добро организоване јединице. У квалитете тог састава Војске Србије уверила се и шира јавност праћењем три атрактивне вежбе, које су у протеклој години одржане на Пештеру, у Новом Пазару и Рашкој, те на полигону „Пасуљанске ливаде“.

Проверена ефикасност

Здружена тактичка вежба „Одлучан одговор 2009“ одржана почетком октобра на Пештерској висоравни добила је највише оцене од председника РС Бориса Тодића, министра одбране Драгана Шутановца, начелника ГШ ВС генерал-потпуковника Милоја Милетића и других посматрача. Припадници Друге бригаде КоВ чинили су највећи део копнене компоненте здружених снага и одушевили исказаном тактичком и ватреном оспособљеношћу, чврстом везом људи са техником, брзим у-

Командант пуковник Душан Стојановић

чавањем и решавањем метне ситуације и показаним јединством покрета и ватре.

Командант Друге бригаде Копнене војске пуковник Душан Стојановић био је командант вежбе, која по обиму, задејствованим снагама и садејству видова и родова, представља највећу вежбу која је изведена у последњих 15 година.

– Задовољан сам како смо искористили ову прилику и ukazano поверење – каже пуковник Стојановић. – У времену од 90 минута извели смо нападну операцију уз подршку снага ВиПВО, неутралисали и уништили 225 циљева и утрошили 20 тона муниције из свих врста набржуња.

Покушали смо да на вежби у пракси проверимо *Упутство за управљање обуком* и *Упутство о вежбама*, која се опитују ове године и постављају нове захтеве пред јединице Војске Србије у делу оспособљавања. У тој намери смо великим делом успели, тако да смо сагледали добре стране упутстава, али и уочили одређене проблеме које у наредном периоду треба анализирати и решавати.

Вежба на Пештерској висоравни показала је да су припадници јединица Друге бригаде КоВ тактички, ватрено и психофизички оспособљени за извршење задатака Прве мисије Војске Србије, док је вежба „Пролеће 2009“, марта ове године у Новом Пазару и Рашкој, демонстрирала њихову способност и увежбаност за извршавање задатака у оквиру треће мисије. Ради практичног увежбавања координације и садејства војних снага, цивилних власти, састава МУП и специјализованих цивилних структура у кризним ситуацијама, на вежби је, поред припадника Друге бригаде и придатих снага Војске Србије, учествовало и људство Штабова цивилне заштите Рашког управног округа, ватрогасних спасилачких екипа МУП из Краљева, Рашке и Новог Пазара, Здравственог центра и Црвеног крста из Новог Пазара и Ибарских рудника. „Пролеће 2009“ омогућило је стицање значајних искустава и иницирало организацију сличних активности у другим срединама, док се документарни филм са те вежбе већ навелико користи у обуци штабова цивилне заштите. Не треба заборавити ни прошлогодишњу вежбу „Гром 2008“, на којој су старешине и војници Друге бригаде испробали велики број могућих ситуација у борби и потврдили своју оспособљеност за одбрану земље.

Успешна реализација три велике вежбе у протеклој години и ефикасан упоредни рад на тежишним задацима (одржавање нивоа оперативних способности, спремност јединице за извршавање задатака у оквиру мисија Војске Србије, обезбеђење административне линије са Косметом и контрола копнене зоне безбедности, обучавање и увежбавање јединица за извршавање наменских задатака, стална бригаа за људе...) указују да је у Другој бригади успостављена добра организација и да је много тога учињено на плану подизања нивоа оперативних способности.

Сва техника исправна

У ваљевској касарни „Војвода Живојин Мишић“ смештени су 24. дивизион СВЛР, 22. пешадијски батаљон из Друге бригаде КоВ и Четврти центар за обуку из састава команде за обуку. У средишту деловања свих јединица Друге бригаде КоВ јесте обука, али су припадници 24. дивизиона СВЛР имали у делу оспособљавања много сложенији и тежи задатак од старешина и војника других састава. Наиме, дивизион СВЛР формиран је 2007. године од кадра из хаубичког артиљеријског дивизиона и мешовитог противоклопног дивизиона, а међу њима је било старешина и војника који нису ни видели вишецевне лансерске ракете 28 мм.

– Пренаоружавање јединице довело нас је у ситуацију – каже командант 24. дивизиона СВЛР потпуковник Александар Васиљевић – да професионални састав обучавамо у употреби система који је њима мање познат. Процес њихове обуке је у потпуности успешно завршен за врло кратко време, што су потврдили и сертификатори.

Реч сертификатора је свакако важна, али највећу потврду оспособљености ваљевски ракеташки дали су на свим до сада изведеним артиљеријским бојним гађањима, која су оцењена највишом могућом оценом.

Јединица из Ваљева је остварила још један вредан резултат, којим се ретко ко може подичити. Исправност технике у том саставу је стопостотна, што је остварено великим напорима логистике Друге бригаде, људства дивизиона, ТРЗ Чачак и других фирми. По речима потпуковника Васиљевића, важно је нагласити да у дивизиону раде млади и перспективни официри, подофицири, професионални војници и цивилна лица, који чине изузетно хомоген тим, у коме се поштује свака личност и где влада толеранција и међусобно уважавање. Интересантан је податак да се велики број млађих старешина оженио у протекле три године и добио принове, те да су они, нешто старији, већ добили и треће дете. Ова одлика ваљевске јединице добија на значају када се зна да у већини српских градова влада „бела куга“.

Девојке у строју

Пет посто састава Друге бригаде Копнене војске чине припаднице женског пола, које се у раду и активностима бригаде ангажују у потпуном складу са прокламованом равноправношћу полова. То се добро видело и током вежбе „Одлучан одговор“, када се догодило нешто занимљиво. Наиме, у једном тренутку, командант вежбе и командант Друге бригаде КоВ пуковник Душан Стојановић имао је намеру да три професионалне „војничкиње“ из 28. механизованог батаљона врати у гарнизон због сложених услова на Пештеру. – Било ми је изузетно драго – говори пуковник Стојановић – када су оне то одбиле и рекле да су конкурисале за место стрелца у Војсци Србије, те да желе да се оспособљавају и зарађују плату као што то раде сви професионалци. Тако је и било. Девојке су остале у строју и у посадама у зони извођења вежбовних операција и бојних гађања.

Разводници Слађана Вукашиновић, Ивана Недовић и Даница Вукићевић ступиле су у редове 28. механизованог батаљона почетком септембра ове године и већ иза себе имају први терен и прву вежбу. За разводника Слађану Вукашиновић вежба је била ново и лепо искуство, док је разводник Ивана Недовић одушевила прецизношћу на гађањима. Уосталом, она је била најбољи стрелац међу 80 професионалних војника женског пола, које су биле на обуци у Крушевцу.

– Хтеле смо да будемо на вежби и колико можемо помогнемо јединици. Било је тешко, али смо све то прихватиле као један велики професионални изазов – каже разводник Даница Вукићевић из Рашке. Девојке посебно наглашавају да су их старешине и професионални војници одлично прихватили и да према њима исказују изузетно коректан однос, док командир прве механизоване чете поручник Предраг Ружић, први подофицир чете старији водник Владица Лукић, професионални војници десетари Владан Драгашевић, Жељко Цмиљановић и Горан Лаковић и командир мушко-женског одељења старији водник Обрад Вукомановић са поносом истичу да су у искрчном делу борбених возила пешадије добили савесне, одговорне, вредне и добро обучене војнике, те да специфичност попут разлике пола не утиче на чланове посаде и укупну оспособљеност одељења.

– Све то представља потврду да процес професионализације иде у добром смеру и да реформа система одбране даје резултате. У делу попуне јединица покушавамо да на основу расписаног конкурса заинтересујемо што већи број младих људи, како би у наредном периоду постали припадници Друге бригаде. Другим речима, дајемо им могућност да дођу до радног места и поштено зараде своју плату. Тако је Друга бригада постала најозбиљнији и највећи послодавац у овом делу Србије, што значајно помаже локалним властима у решавању проблема незапослености. Присутни смо на свим сајмовима запошљавања и наши штандови су увек изузетно посећени. Први део професионализације успешно смо окончали и извршили попуну већег броја формацијских места за професионалне војнике, а међу њима је, што је посебно интересантно, педесетак жена професионалних војника. У наредном периоду бригада ће запослити још око 500 лица из грађанства на новостворена формацијска места за дужности професионалног војника и очекујемо да ће попуна бити ефикасна као и до сада – наглашава пуковник Душан Стојановић.

Респективна снага

Након организационих промена у Војсци Србије, Друга бригада добила је препознатљиву структуру коју чине команда бригаде, командни батаљон, самоходно-хаубички артиљеријски дивизион, артиљеријско-ракетни дивизион ПВО, тенковски, механизовани, инжењеријски и логистички батаљон (налазе се у гарнизону Краљево), у Ваљево лоцирају пешадијски батаљон и дивизион СВЛР, док су два батаљона (пешадијски и механизовани) смештена у Рашкој и Новом Пазару. Већ само набрајање јединица указује на борбену вредност Друге бригаде, чија команда на вези има чак једанаест јединица ранга самостални батаљон или дивизион. Команда бригаде пројектована је тако да може успешно командовати потчињеним саставима, док су команде батаљона, не само прилагођене структури команде бригаде већ су много самосталније него раније.

Најодговорнијим људима у Другој бригади јасно је да предуслови квалитетног извршавања задатака леже у добром планирању, припремама и организацији, али у свакодневном раду инсистирају и на максималној примени мера безбедности и заштите здравља на раду, заштите животне средине и заштите од пожара. На безбедност у раду

могу утицати материјални, временски или просторни услови, мада нема сумње да људски фактор увек остаје на првом месту и да су укупни резултати јединице управо производ човека и његових способности, ограничења, врлина, мана и услова у којима се налази.

– Зато је управљање кадром веома важно и ми морамо имати способне официре на кључним местима, како бисмо достигли циљеве и извршили задатке. Дobar менаџмент и обука, такмичарски дух и осећај припадности јединици гарантују да ће Друга бригада извршити постављене задатке. Висок професионализам старешина и ентузијазам војника изграђује се, а како се то радило у Другој бригади, видело се на Пештеру. То је разлог што сам поносан на команду, потчињене јединице и остварене резултате – отворен је пуковник Стојановић.

Процесу праћења и вођења кадра придаје се велика пажња у Другој бригади, што подразумева оспособљавање које омогућава заменивост у раду, разна курсирања и школовања у земљи и иностранству. Тако је 27 старешина успешно похађало гарнизоне курсеве енглеског језика, док је тридесет два лица завршило различите облике школовања и усавршавања. Недавно су се у јединицу вратили из високих војних школа садашњи начелник штаба Друге бригаде потпуковник Слободан Стопа и мајор Живица Огњанов, постављен на дужност начелника одсека за оперативне послове и обуку у команди Друге бригаде. Они нису само завршили школе Генералштабног и Командно-штабног усавршавања - школа Националне одбране, већ су током школовања постигли и врхунске резултате. Тако је мајор Живица Огњанов био први у рангу са просеком оцена 9,82 и од стране председника Републике Србије Бориса Тадића награђен златном официрском сабљом. На завршној свечаности сабљу му је уручио министар одбране Драган Шутановац.

Диктат обуке

У јединицама Друге бригаде достигнут је висок ниво тактичке и ватрене оспособљености, што се најбоље могло сагледати на већ поменутих вежбама и 106 различитих тактичких вежби батаљона, чета, водова, одељења, посада и послуга. У краљевачком саставу влада уверење да је оспособљавање непрекидан процес, који захтева стално и планско усавршавање, побољшавање и доградњавање. Стручни и оспособљени официри и подофицири основа су добре обуке, а посебно велику улогу у процесу обуке имају главни и први подофицири, који

Тимски дух тенкиста

Краљевачка касарна „Јован Курсула“ домаћин је тенкистама из 26. тенковског батаљона, којим командује мајор Небојша Ристовић. У касарни и на полигону „Карапанца“ свакодневно се изводи обука војника на одслужењу војног рока у другом периоду обучавања, али се примат, ипак, даје оспособљавању професионалаца. – Најважније је током обуке створити тимски дух – тврди мајор Ристовић – и сазнање да од квалитетног рада сваког члана колектива зависе увежбаност посада, добри резултати на бојним гађањима и ефикасност у борбеним дејствима. Једноставно, не може се дозволити да било ко закаже, почевши од командира па до возача и нишанције тенка. Захваљујући таквом приступу и великом ангажовању у обуци, у 26. тенковском батаљону је 95 посто састава оспособљено да изврши сваки постављени задатак.

Обученост треба доказати у правом тренутку и на правом месту, а краљевачки тенкисти су то учинили на прави начин на недавно одржаној вежби „Одлучан одговор“. Припадници чете мајора Добрице Величковића том су приликом из покрета погодили све задате тачкасте циљеве на даљини од 3.700 метара. Сложеност тог задатка може се сагледати из податка да су за тенкисте велике даљине већ од 2.500 метара и да се оне, по правилу, гађају из места и на просторне циљеве.

као битан елемент организације пружају потребну подршку командовању, обуци и кадрованању.

– Почетком године постављења смо прве и главне подофицире у четима и батаљонима, и тим устројством знатно побољшали квалитет оспособљености подофицира и професионалних војника. На вежби „Одлучан одговор“ подофицири и професионални војници дефинитивно су потврдили своју оспособљеност, војнички дух, дисциплину и способност за тимски рад. У наредном периоду тежиште у раду подофицира биће на имплементацији новог концепта обучавања – каже главни подофицир Друге бригаде заставник прве класе Зоран Бакић.

Важан сегмент оспособљавања у Другој бригади представља физичка обука и зато се озбиљно приступа њеном планском и систематском побољшавању и одржавању базичних физичких способности појединца, попут снаге и издржљивости.

– Нова системска решења – тврди референт за физичко васпита-

Логистичка подршка

Логистика Друге бригаде успоставила је стабилан и ефикасан систем логистичке подршке, у потпуности испунила задатке и обавезе од формирања бригаде до данас и показала да са успехом може реализовати логистичку подршку у оквиру прве и треће мисије војске. Посебно сложен задатак логистичари су имали на вежбама „Пролеће 2009“ и „Одлучан одговор 2009“, али су га решили на најбољи могући начин. Додуше, логистика Друге бригаде се у реализацији постављених задатака суочава са бројним потешкоћама у виду отежаног финансирања задатака логистике, истрошености и дотрајалости ресурса и неусловне и старе инфраструктуре. Наведене потешкоће се успешно превазилазе, то јест, умањује њихов негативан утицај, пре свега повећањем ефикасности и ефективности, кроз смањење губитака и рационалним утрошком људских и материјалних капацитета.

– Основу логистичке подршке представља квалитетан кадар логистичких јединица бригаде – наглашава начелник Одсека за логистичку подршку Друге бригаде потпуковник Дејан Ђендић – који поседује знање и значајно искуство. Зато нећу бити нескроман ако кажем да не постоји задатак логистичке подршке тактичког нивоа, који они не могу реализовати.

ње у Другој бригади Милован Николић – захтевају да старешине и професионални војници достигну постављене стандарде, који су много захтевнији него раније. Командовање је обезбедило сваком појединцу време за припрему и стручну помоћ, тако да очекујемо да ће висок проценат професионалних војних лица достићи задате стандарде.

Подсетимо да је Друга бригада била организатор Спортског првенства Копнене војске, у оквиру кога се 370 учесника такмичило у Краљеву и Врњачкој Бањи, на стрелишту „Жича“ и на Фрушкој гори, у седам спортских грана и 17 дисциплина. Треба истаћи да најбоље појединачне спортске резултате у Другој бригади постиже поручник Слободан Ивковић, који је освајао медаље на првенствима Војске Србије у оријентирингу и учествовао, као члан репрезентације Војске Србије, на светским војним првенствима у Естонији, Хрватској и Финској. Силдне резултате постижу и стрелци, док одбојкашка екипа, предвођена потпуковником Драганом Марковићем и мајором Александром Радвановићем, важи за једну од најбољих у Војсци Србије.

Изазови службе

У краљевачкој јединици управо се спроводи поступак анкетирања, избора људства, моделовања и организације система обуке за припрему снага и извршавање задатака друге мисије. Одређена искуства већ постоје, стечена пре свега досадашњим учешћем појединих припадника бригаде у мировним мисијама. Мајор Славен Вујић и капетан Никола Оташевић учествовали су у мировним мисијама Уједињених нација и обављали дужност војног посматрача у земљама западне Африке – Обали Слоноваче и Либерии. Њихови задаци били су везани за свакодневно праћење безбедносног стања на простору, а драгоцена искуства стекли су у областима рада у мултинационалном окружењу, ангажовања на штабним дужностима у командама мисија, обављања послова цивилно-војне сарадње и усавршавања језичких способности. По речима мајора Вујића и капетана Оташевића, мотиве за њихов добровољни одлазак у мировне мисије треба потражити у намерама да се професионално и лично усавршавају, стицању нових искустава, финансијским ефектима и жељи да један део свог радног века проведу обезбеђујући мир у свету.

Припадници јединица Друге бригаде Копнене војске суочавају се и са бројним проблемима, који су производ услова у којима жи-

Изградња оперативних способности

У Новом Пазару је после успешних организацијско-мобилизацијских промена формиран 28. механизовани батаљон и размештен у касарну „Рифат Бурчевић Тршо“. По речима команданта батаљона потпуковника Мухарема Фазлића, тежишни задаци батаљона јесу обезбеђење и контрола Копнене зоне безбедности (поседањем сталне базе „Источни Мојстир“), реализација стражарске и чуварске службе, обучавање професионалног састава и војника на одслужењу војног рока у другом периоду обуке, логистичка подршка и друге редовне активности. Од свог формирања 28. механизовани батаљон био је носилац две кључне вежбе Друге бригаде КоВ – „Гром 2008“ на полигону „Пасуљанске ливаде“ и „Пролеће 2009“, одржане у Новопазарској Бањи, а припадници тог састава су и на здруженој вежби на терену „Одлучан одговор“ доказали да достижу високе домете у процесу обучавања и оспособљавања професионалног састава.

– У наредном периоду тежићемо још ефикаснијем извршавању редовних задатака, попуни професионалним саставом и његовом оспособљавању и изградњи оперативних способности на захтевани ниво – каже потпуковник Фазлић.

Недостатак инфраструктурних објеката у новопазарској касарни, попут техничке радионице са пратећим комплексима и настрешницама за борбена возила, ствара проблем у раду припадницима батаљона. Наиме, механизована јединица је наоружана савременим и скупоценим средствима ратне технике, попут борбених возила пешадије М80А, која захтевају одржавање и заштиту на високом нивоу и чување под настрешницама или у гаражама. Непостојање инфраструктуре решава се повећаним оптерећењем људства и материјалних средстава на одржавању борбених средстава, али је потпуно јасно да право решење представља изградња потребних објеката. Важно је нагласити да припадници 28. батаљона остварују изузетно добру сарадњу са локалном влашћу, полицијском управом и другим структурама у гарнизону месту Нови Пазар.

ве и раде. За врхунску обуку потребни су полигони, савремена стрелишта и други објекти инфраструктуре, а познато је да постојећи полигон „Пасуљанске ливаде“ и привремени полигон „Тисовац“ на Пештеру имају бројна ограничења. Постоји стална потреба и за тренажерима, кабинетима и уређеним вежбалиштима у близини касарни.

– Свесни смо да ће постојећа економска ситуација у друштву успорити процес модернизације и опремања савременим средствима ратне технике и опремом. Из те чињенице настаје наш нови задатак – да добром организацијом и обуком правилно користимо оно што нам је додељено и уз максималне напоре држимо средства и системе у стању употребљивости. Обуку морамо усклађивати са доктринарним документима и стандардима, уважавајући савремене токове у развоју војне делатности партнерских односа. То је циљ који се може остварити само уз већи степен професионализације, превазилажење проблема финансирања и осавременивање материјалне базе обуке – каже командант Друге бригаде.

Обезбеђење 144 километара административне линије према Космету, од Угљарског крша код Куршумлије па до границе са Црном Гором, и контрола 720 километара квадратних Копнене зоне безбедности представља, свакако, један од најважнијих и најсложенијих задатака Друге бригаде. Људство се током реализације послова обезбеђења и контроле Копнене зоне ангажује са база „Источни Мојстир“, „Боранце“ и „Мрче“.

Важно је нагласити да припадници Друге бригаде остварују изузетно добру сарадњу са командама МННС Кфора „Запад“, „Север“ и „Центар“, што доказује чињеница да је одржано 67 састанака на командном, координационом и локалном нивоу, изведено 109 једновремених патрола, те да су успешно завршене три заједничке вежбе у 2009. години, односно 560 различитих заједничких активности са Кфором од оснивања Друге бригаде па до данас. Извршавајући задатке из тог дела међународне војне сарадње, припадници и јединице бригаде показали су висок професионални ниво и оспособљеност за рад и реализацију активности са старешинама и војницима из оружаних снага страних земаља.

Хуманисти из Рашке

У 21. пешадијском батаљону је од формирања 2007. године па до данас оспособљено више од 2.600 војника и 200 професионалних војника (16 војника женског пола) и реализовано 423 гађања и 74 тактичких вежби са бојним гађањима, док свака три месеца батаљон организује логоровање са генерацијом војника пристиглом из наставних центара. У процесу обуке посебна пажња се придаје оспособљавању за извршавање задатака у Копненој зони безбедности, пошто припадници батаљона обезбеђују 98 километара административне линије према Косову и Метохији, почевши од Вучје локве па до Угљарског крша, и део Копнене зоне безбедности који карактерише планински амбијент.

Подизању и одржавању физичких способности поклања се велика пажња у 21. пешадијском батаљону, а посебно се води рачуна о квалитету примењеног физичког вежбања, зато што је тај део физичке обуке најнепосредније везан за војноструктуру обуку и реализује се при обављању задатака и под оптерећењем. Старешине и војници батаљона дали су и лични допринос доградњи базе за извођење физичке обуке, тако што су прикупили 120.000 динара за опремање теретане.

– Планирамо да у наредном периоду – каже командант 21. пешадијског батаљона потпуковник Мирослав Стефановић – попунимо јединицу професионалним војницима. Одзив на конкурс за професионалне војнике је добар, али је чињеница да знатан број кандидата не задовољава тражене критеријуме и зато у батаљону има још слободних места за професионалне војнике. Упорно ћемо радити на подизању оперативних способности на ниво који омогућава извршавање задатака из области све три мисије, а по свему судећи батаљон ће имати запажено место и у оспособљавању војника и старешина за учешће у мировним операцијама.

Сарадња са органима локалне самоуправе, културним и спортским организацијама у Рашки је традиционално добра. Војска припомогне приликом организације Веселог спуста, градске славе, спортских турнира, док с друге стране припадници батаљона без проблема користе капацитете спортске сале, базена и других садржаја. У батаљону се често организују акције добровољног давања крви, у оквиру којих су припадници јединице у протекле две године дали око 500 литара крви.

СНИМАО Д. ОСТОЈИЋ

Сарадња са властима и становништвом

Цивилно-војна сарадња јесте једна од најновијих функција у јединицама Војске Србије, али су у Другој бригади предузели кораке да се послови цивилно-војне сарадње обављају на ефикасан и делотворан начин. Највише је учињено на плану едукације кадра, реализацији пројеката и обезбеђењу потребних података о капацитетима на територији размештаја Друге бригаде, почевши од Крапујевца на истоку до Пријепоља на западу, и од Ваљева на северу до Јадовника на југу. Припадници одсека за цивилно-војну сарадњу Друге бригаде су на

тактичким вежбама „Пролеће 2009“ и „Одлучан одговор 2009“ дали максималан допринос успеху вежби, остварујући добру сарадњу са актерима цивилно-војне сарадње на терену.

Начелник одсека за ЦВС потпуковник Здравко Дабиљевић посебно истиче значај реализованих пројеката цивилно-војне сарадње, којима су остварени непосредни контакти цивилних структура друштва и припадника Друге бригаде, односно народа и војске. Пажњу јавности привукла је акција „Војни лекар на Пештеру“, у оквиру које су војни лекари и медицински техничари из Краљева и Новог Пазара посетили више од тридесет пацијената у њиховим домовима на Пештерској висоравни, прегледали их, пружили здравствене савете и снабдели неопходним лековима. Реализована су и три „Отворена дана“ ради популаризације војне средине и предочавања грађанима какви су живот и рад припадника Војске Србије, начин извођења обуке и наоружање и опрема у јединицама бригаде, док је акција „Хуманитарна асистенција“ организована у оквиру сарадње Војске Србије и Националне гарде Охаја. Поменути активности присуствовали су и најодговорнији људи Ра-

шког управног округа, те градских и општинских самоуправа и привредних структура.

Добра сарадња са локалним властима и становништвом успоставља се и квалитетном организацијом односа с јавношћу, захваљујући којима су и све активности Друге бригаде КоВ добиле запажен медијски третман.

– Добри односи с јавношћу резултат су свега онога што је Друга бригада остварила у протеклом периоду и представљају, заправо, све оно што се догађа у мислима људи, јер саму срж односа с јавношћу чини реаговање ума. Доста спроведених акција, активности и догађаја, попут протеклих великих вежби, војних свечаности, акција „Отворени дан“, сајмова запошљавања или спортских такмичења, допринело је да се формира позитивно јавно мњење и омогући враћање поверења народа у војску, што је и коначан циљ односа с јавношћу. У таквом амбијенту командовању је створена повољна клима за планирање и реализацију наменских задатака јединице – истиче официр за односе с јавношћу Друге бригаде капетан Горан Иконић.

Начелник Рашког управног округа Матеја Мијатовић нема недоумице када је реч о томе да је са припадницима Друге бригаде успостављена права, добра и искрена сарадња. Најконкретнији облик сарадње исказан је у реализацији тактичке вежбе „Пролеће 2009“, када су се припадници Друге бригаде КоВ и окружни, градски и општински Штабови цивилне заштите нашли на истом задатку, а то је отклањање последица изазваних природним катастрофама.

– Ми активно радимо на томе да се избрише свака граница између цивилних структура и Војске на овом простору и тежимо да заједнички учествујемо у бројним друштвеним и војним активностима. – подвлачи Матеја Мијатовић. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ
Снимиле Душан АТЛАГИЋ и Зоран МИЛАДИНОВИЋ

Краљевачки неимари

Инжињерци Друге бригаде Копнене војске протеклих су месеци ангажовани на више различитих и сложених послова. Прво су завршили санацију депоније код реке Увац (општина Сјеница), да би потом уредили теренску стазу на полигону Берановац, која ће се користити за обуку возача, планираних за одлазак у мировне мисије. У току здружене тактичке вежбе „Одлучан одговор“, инжињеријска јединица, којом командује потпуковник Исмет Адемовић извела је замашне радове у делу израде имитационог апарата за вежбу, израде објеката за заштиту јединица на Пештерској висоравни и реконструкције, пробијања или насипања пет километара пута. Вежба је завршена, али путеви су остали и несумњиво ће бити од велике користи мештанима Буђева, Раждрагиње, Тисовца и других пештерских села.

Министар одбране Драган Шутановац је после разговора са председником општине Сјеница Муризом Турковићем, прихватио предлог локалне самоуправе да Војска Србије помогне у изградњи путне инфраструктуре на Пештеру ради ревитализације тог краја. У складу са законским регулативама, командант Копнене војске генерал-потпуковник Љубиша Диковић и председник општине Сјеница Муриз Турковић потписали су уговор и радови на 3.700 метара дугом путу од Буђева до Цетановића могли су да почну. У овом тренутку на терену се налази инжињеријска радна група, коју предводи капетан Милан Богдановић. Конфигурација трасе и метеоролошки услови усложњавају радове, али стручност, професионализам и преданост послу краљевачких инжињераца и ангажована техника (дозери, утоваривачи, копач, грејдер, ваљак и друга механизација) гарантују да ће пут бити готов у планирном року.

По речима заменика команданта 210. инжињеријског батаљона мајора Игора Шакића, припадници јединице ће и у наредном периоду наставити да стварају неимарска дела, на добробит становништва, како на пештерској висоравни, тако и у другим пределима у зони одговорности Друге бригаде КоВ. Наиме, општина Сјеница је упутила додатне захтеве за изградњом још два пута, који ће, највероватније, бити прихваћени, док ће се по плану уређења територије реконструисати пут до села Источни Мојстир (општина Тутин).

Отпад

**Дневни пазари
продавнице сабирно
-продајног центра износе
од 50.000 до 70.000**

**динара, док је приход
за 2008. године износио
око 110 милиона.**

**Пошто је реч о опреми
и средствима која за
војску, практично,
немају никакву вредност,
приход који се остварује
њиховом продајом
систему одбране доноси
чист добитак.**

Раритети

Од мајора Мирослава Вуковића сазнали смо да је недавно у продавницу стигло неколико потпуно исправних оптичких микроскопа, који су, вероватно, у некој од лабораторија војномедицинских центара одавно замењени напреднијим електронским средствима. СПЦ је недавно продао и један камион типа „демс“ из 1942. године.

Први сабирно-продајни центар Војске Србије

без отпада

Београдској касарни Кнежевац, надомак Стражевице, од маја ове године налази се Први сабирно-продајни центар (СПЦ) Војске Србије, у народу познатији под, не баш угледним називом – војни отпад. Међутим, чињеница да се од понедељка до четвртка у касу продавнице СПЦ-а слије неколико стотина хиљада динара говори да је међу изложеном робом, ипак, најмање отпада.

Судећи по речима потпуковника Слободана Јовичића, координатора за сабирно-продајне центре у Централној логистичкој бази и мајора Мирослава Вуковића, заменика управника Првог СПЦ-а, продаја расходованих и неперспективних средстава и војне опреме систему одбране доноси искључиво корист. И купци су, по свему судећи, задовољни, јер се и у време економске кризе занимање за понуду робе не смањује.

Интерес система

Пресељењем Првог сабирно-продајног центра из земунске касарне „Алекса Дундић“ у касарну „Кнежевац“, како каже потпуковник Слободан Јовичић, добило се много.

– Локација на којој се данас налази Први СПЦ знатно је атрактивнија од оне у Земуну. Објекти су квалитетнији и боље прилагођени обављању продајне делатности, која је, доношењем новог Упутства о материјалном пословању у Министарству одбране, нормативно заокружена – наводи потпуковник Јовичић. Он наглашава да је Сабирно-продајни центар намењен за продају расходованих и неперспективних средстава и да у саставу Централне логистичке базе функционишу два таква – у Београду и Нишу. Два СПЦ-а имају територијално подељене надлежности.

Мајор Мирослав Вуковић, заменик управника Сабирно-продајног центра, каже да се ту продају искључиво средства и опрема која су прошла процедуру расхода или су због застарелости проглашена неперспективним за коришћење у Војсци.

– Ипак, овде се не продаје наоружање, муниција, минско-експлозивна средства, опасне материје – подвлачи Вуковић.

Сабрино-продајни центар продаје робу на три начина – лицитацијом, малопродајом и на основу оквирних годишњих уговора за откуп секундарних сировина и отпадног материјала. Како нам је објаснио мајор Вуковић, на лицитацију се дају крупнија покретна средства, попут путничких возила, камиона, специјалних возила, инжењеријских машина, уопште, све оно чему се тим начином продаје може повећати цена. Та средства продају се у њиховим матичним јединицама и установама, будући да је њихов транспорт до СПЦ-а нееконичан.

– Једну такву лицитацију заказали смо за 30. септембар и на њој ће право учешћа имати сва правна и физичка лица која уплате прописану суму и откупе тендерску документацију. Они ће, наравно, имати право да пре лицитације погледају средства за чију куповину ће се надметати – истиче потпуковник Јовичић.

Тражња већа од понуде

Према речима наших саговорника, стручни тим Сабирно-продајног центра на лицу места за свако средство понаособ одређује почетну цену на основу увида у његово стање. Понекад се за поједина средства прибегава непосредној погодби, било када се на тај начин постиже већа цена или када се за то средство на лицитацији не добију бар три понуде.

Малопродаја је углавном везана за ситније ствари и опрему мање вредности и обавља се у продавници СПЦ-а. Понуда варира и

Популарна „Аерка“

Велико занимање међу муштеријама СПЦ-а влада за мала теренска возила. Према речима мајора Вуковића, мало теренско возило АР 55, популарна „Аерка“, које је пре више година повучено из употребе у Војсци, веома је тражено међу купцима, нарочито онима који се баве ловом.

Иако је почетна цена једног таквог возила недавно процењена на 20.000, његова цена са ПДВ-ом на крају лицитације достигла је више од 150.000 динара! На лицитацијама се веома добро продају и све врсте грађевинских машина, камиона и возила са специјалном надградњом.

Приступачне цене

У продавници Првог сабирно-продајног центра може се пазарити по приступачним ценама. Војничка кошуља може се купити за 85 динара, панталоне за око 120, а за војничку ветровку треба издвојити око 450 динара. Троделни војнички ашовчић кошта око 180 динара, врећа за спавање 390, а крамп 354 динара. У Продавници можете купити и покретну пољску кухињу, потпуно исправну, са алуминијумским казанима запремине 250 литара, за око 15.000 динара. Радно време СПЦ-а је од 7.30 до 14 часова сваким радним даном осим петка.

Како смо сазнали, постоји више места у Србији где се може купити стара и расходована војна опрема, али порекло те робе води из једног од два СПЦ-а, па је и њена цена зато прилично већа.

ценом и квалитетом. Поједина средства, као што су, на пример, десантни чамци, у продавници се не задрже ни по неколико сати. На рафовима продавнице готово увек могу се наћи делови војничке униформе, ситни инжењеријски алат, заштитне маске, борбени ранчеви, транспортне вреће, вреће за спавање и шаторска крила. С времена на време у понуди се нађе и понеки падобран, двоглед, термос или порција.

Поред „класичних“ војних ствари, у продавници СПЦ-а понекад се може наћи медицинска и стоматолошка опрема, моторне тестере, електромотори, комади намештаја...

Десетак фирми које се баве прерадом и дистрибуцијом отпада потписало је ове године уговоре са Централном логистичком базом, којима се обавезују да према унапред уговореној цени од Војске откупе такозвану „фурду“. То су велике количине, тачније 58 врста, различитог тежинског отпада који се продаје специјализованим фирмама. Илустрације ради, током прошле године, на основу поменутих уговора продато је 2.119.000 килограма „фурде“.

Сабирно-продајни центри, поред своје основне улоге, имају и контролну функцију у административном поступку расходовања средстава. Како су нам наши саговорници објаснили, свако средство намењено продаји мора бити комплетно, техничка документација ажурна, а што је најважније – оно заиста мора бити намењено расходу, пошто се дешавало да потпуно нова, неупотребљавана средства и опрема грешком дођу у СПЦ. ■

Александар ПЕТРОВИЋ
Снимио Радован ПОПОВИЋ

НАУЧНИЦИ О АКТУЕЛНОМ ГЕОСТРАТЕШКОМ ОКРУЖЕЊУ СРБИЈЕ

СНИМИО В. МИХАЈЛОВИЋ

Нови играчи нове теме

Међународна конференција под називом „Србија у савременом геостратешком окружењу“, одржана недавно у Београду, пружила је комплексан поглед на промењене међународне околности, нове геополитичке теме и играче

Широк спектар промена у међународном безбедносном окружењу праћен је новим безбедносним изазовима и настојањима да се на њих одговори. Неки одговори, који упућују на размишљање, могли су се чути и на међународној конференцији под називом *Србија у савременом геостратешком окружењу*, одржаној недавно у Београду. Конференција је пружила прилично комплексан поглед на промењене међународне околности, нове геополитичке теме и играче.

Како се то одражава на Србију, покушало је да одговори 40 излагача из Русије, Јапана, Француске, Аустрије, Словеније, Хрватске, Републике Српске, Црне Горе, Македоније и Србије. Они су своје радове представили у три панела. Први се бавио Србијом у савременом геополитичком окружењу. Други панел био је посвећен Србији у савременом геобезбедносном, а трећи у геоекономском окружењу.

Погодно тло за корупцију

Конференцију су организовали Институт за међународну политику и привреду и Институт за стратегијска истраживања Сектора за политику одбране МО, уз подршку Фондације Ханс Зајдел. Директор Института за стратегијска истраживања генерал-потпуковник

Милан Зарић отворио је конференцију, којој су присуствовали и бројни представници страних амбасада у Београду.

Професор др Милан Јазбец из Министарства спољних послова Словеније у уводном излагању *Промена парадигме – геополитички, безбедносни и дипломатски аспекти*, између осталог, рекао је да су слабе демократске институције плодно тло за корупцију, организовани криминал и трафикинг. Примећује се и фундаментална промена у начину на који су структурирани међународни, посебно друштвени догађаји и трендови. Та промена првенствено је повезана са изванредним развојем средстава за комуникацију и транспорт, који јачају пролиферацију информација и утицај медија, али и могућност миграције, чиме се знатно утиче на безбедносну архитектуру.

Академик САНУ проф. др Јелена Гускова из Института Славјановеденија у Русији, (*Савремени геополитички положај Србије као резултат делатности спољног фактора унутар глобализације*) нагласила је да у оквиру глобализације постаје јасно да се националне владе и национални суверенитет често замењују супранационалном владавином, која извлачи корист од отварања граница за финансијске и трговачке токове. Државни суверенитет се све ређе спомиње, а подела држава лако прихвата. Она уочава и покушаје да се људи убеде да су такви процеси објективна тенденција у развоју света. Стога, постаје очито зашто се подржава сепарација на мање јединице и фрагментација држава.

Централна географска позиција Србије на Балкану, по мишљењу др Невенке Јефтић из Института за међународну политику и привреду (*Србија у регионалној геополитици*), као и средња и мања развијеност у политичком и економском смислу, представљају оквирне елементе за дефиницију њених стратегијских граница и локације у оквиру регије.

Говорећи о националној стратегији одбране РС, начелник Управе за стратегијско планирање Сектора за политику одбране МО бригадни генерал проф. др Митар Ковач истакао је главне методолошке и практичне претпоставке њеног развоја и примене. Посебне карактеристике њеног развоја и примене имају национални карактер и условљене су разликама у садржају и виђењу утицаја спољних и унутрашњих чинилаца.

Смиривање региона

Асистент на Факултету безбедности др Дарко Трифуновић Југоисточну Европу види као један од најопаснијих региона на континенту, са економским кризама, незавршеним процесима демократизације и бројним претњама регионалној безбедности.

Начелник Управе за планирање и развој ГШ ВС генерал-мајор Божидар Форца (*Геобезбедносно окружење као чинилац доктрине Војске Србије*) објаснио је значење војне доктрине у српској војној теорији. Доктрина оружаних снага, као теорија професије, заснива се на бројним чиниоцима, рекао је он и разложио најважније.

О регионалној безбедности и њеном утицају на Србију говорила је пуковник др Катарина Штрбац из Института за стратегијска истраживања Сектора за политику одбране МО. Она је истакла да је Балкан најнестабилнији део евроазије, али да се уочавају трендови пацификације и стабилизације. Постоји и могућност да регион прихвати европске стандарде поправљајући целу безбедносну ситуацију. Премда су позитивни кораци у безбедносној архитектури Балкана видљиви, регион је још оптерећен различитим безбедносним изазовима, ризицима и претњама.

Савремено поимање безбедности и стратегијски концепт безбедности РС био је назив излагања др Станислава Стојановића из Управе за стратегијско планирање МО. Он је указао на кључне промене у разумевању безбедности које су се појавиле као последица процеса глобализације и промена у међународним односима на почетку трећег миленијума.

Потпуковник Сава Станковић из Службе за границе Министарства спољних послова РС (*О границама РС – безбедносни аспект*), поред осталог, истакао је да одвојено од утицаја граница на односе државе са њеним суседима, оне такође утичу на њен унутрашњи развој.

Потребни прави економски потези

Гости са Бечког Универзитета за економију и пословање, др Јаохим Бекер и др Руди Вајсенбахер изучавали су стране непосредне инвестиције и структурни дебаланс у земљама централне и југоисточне Европе. Како је, по њиховом излагању, стратегија РС да постане члан ЕУ, модел за Србију могле би бити земље региона које су недавно ушле у Унију. Директне стране инвестиције у Србији су углавном циљане ка банкарском и финансијском сектору. Земље региона су у овом тренутку суочене са смањеним дотоком страних директних инвестиција.

Србија и нови правци европске економске стратегије – излагање проф. др Давора Савина са универзитета у Марибору – подсетило је да се глобална радна снага удвостручила са милијарду и по на три милијарде људи, захваљујући уласку Кине и Индије и некадашњих централно планираних економија у међународни тржишни систем производње и трговине. Јефтине рад и масовна производња помогли су да се смањи инфлација на европском тржишту. У будућности ће се знатно променити економско окружење, изазивајући јако надметање међу пословима и народима. Да би Србија могла да учествује у том такмичењу, и да почне да производи робу значајне вредности, за најкраће могуће време мора да реструктурише своју индустрију. У супротном, по његовом мишљењу, суочаваће се са растом исплатног дефицита, огромним страним дугом, ниским бруто националним дохотком и порастом стопе незапослености. ■

Снежана ЂОКИЋ

Међународни научни скуп „Ослобођење Београда 1944. године“

У организацији Института за новију историју Србије, Архива Југославије, Института славистике Руске академије наука и Руског института за стратешке студије, 20. и 21. октобра 2009. године у Архиву Југославије одржан је међународни научни скуп „Ослобођење Београда 1944. године“.

Скуп је одржан под покровитељством Министарства рада и социјалне политике, а у оквиру програма обележавања 65. годишњице ослобођења Београда у Другом светском рату.

На скупу су резултате својих истраживања саопштили и војни историчари из Института за стратегијска истраживања Министарства одбране Републике Србије: др Милан Терзић (*Совјетска помоћ међународном признању Народноослободилачког покрета на крају Другог светског рата*), др Митар Тасић (*Совјетски Савез и формирање југословенских снага безбедности 1944–1945*), капетан мр Миљан Милкић (*Југославија, Совјетски Савез и питање статуса Јулијске крајине 1943–1945*) и капетан мр Далибор Денда (*Радови о улози Црвене армије у ослобођењу Југославије у часопису „Војноисторијски гласник“*). ■

М. М.

Обележена 97. годишњица Кумановске битке

Одавањем поште и полагањем венаца на споменик на брду Зебрњак код Куманова, обележена је 97. годишњица Кумановске битке, у којој је Српска војска остварила најзначајнију победу у Првом балканском рату.

У име Владе Србије венац је положио државни секретар у Министарству за рад и социјалну политику Зоран Мартиновић, док је делегацију Министарства одбране и Војске Србије предводио начелник штаба Копнене војске бригадни генерал Војин Јондић.

Венце су, такође, положили представници Амбасаде Републике Србије у Македонији и удружења која настављају традиције ослободилачких ратова. Свечаности су присуствовали и сто најбољих студената Војне академије и Криминалистичко-полицијске академије, матуранти Треће београдске гимназије, и више стотина грађана.

Најзначајнија битка Првог балканског рата одиграла се у кумановској долини 21. и 22. октобра 1912. године. Српска војска победила је тада надмоћније турске трупе, и после више од пет векова донела слободу српским областима. Споменик кумановским јунацима, рад истакнутог архитекте Момира Корунковића, подигнут је 1937. године, а пет година касније већим делом су га уништили бугарске окупационе трупе. У крипти споменика положени су посмртни остаци више стотина српских јунака страдалих у Кумановској бици. ■

З. М.

Делегација Војне академије у Чешкој

Припадници Војне академије боравили су средином октобра у посети Универзитету одбране Чешке Републике.

Делегацију Војне академије чиниле су две групе: експертска и студентска, свака са посебним планом и програмом посете.

Експертску групу предводили су начелници катедри пуковници Горан Дикић и Марко Андрејић, а у току посете разговарано је о могућностима сарадње Универзитета одбране Чешке и Војне академије у области заједничке настава, размена студената, техничке подршке настави и сагледавања искустава чешке војне академије из мировних операција.

Студентска група, коју је чинило 14 студената Војне академије, са капетаном Дејаном Михајловићем на челу, имала је прилику да више сазна о систему школовања, култури и историји Чешке. У току прва два дана посете студенти су обишли Праг, где су видели контролни торањ ваздушног саобраћаја, Ваздухопловни музеј и уживали у организованом туристичком разгледању града.

Остатак посете студенти су провели разгледајући Брно, град у којем се налази Универзитет одбране. Ту су сазнали какав је војнообразовни систем у Чешкој. Такође, посетили су војну академију Копнене војске у Вишкову, која представља једну од три академије које чине Универзитет одбране.

Током боравка у Вишкову, делегација Војне академије положила је венац на споменик генералу Франтишеку Александеру Заху, оснивачу наше војне академије. ■

Војна гимназија на Дечијем филмском фестивалу

У оквиру Петог дечијег филмског фестивала, који је одржан од 19. до 23. октобра у Дому синдиката у Београду, своје представљање имала је и Војна гимназија. Посетиоци су имали прилику да се преко промотивног материјала информишу о раду и програму ове војнообразовне установе, али и Министарства одбране и Војске Србије.

Према речима мајора Десимира Милићевића, начелника реферата за цивилно-војну сарадњу Војне гимназије, циљ представљања Гимназије је приближавање војске деци.

– Учествовањем на Дечијем филмском фестивалу желимо, наравно, да представимо Војну гимназију као образовну установу, да покажемо најмлађима шта им као школа нудимо, али и да популаризујемо војни позив и војску уопште. Од материјала смо припремили брошуре, календаре, постере са мотивима школе и војске који су приступачни деци, а ту је и тренажер где се заинтересовани могу опробати у гађању – истакао је Милићевић.

За сва питања деце ту су били професори, али и ђаци Војне гимназије. Сарадња Војне гимназије и фестивала траје већ три године. ■

Н. Д.

Војни гимназијалци на аеродрому Батајница

Ученици друге године 36. класе Војне гимназије посетили су 204. авијацијску базу у Батајници.

Након уводног предавања гимназијалци су обишли авионе на стајанци и један од хангара у ком су смештени авиони на поправци.

Циљ наставних посета, попут ове, јесте да будући официр више сазнају како функционише Војска Србије. ■

Н. Д.

Дипломе за познавање француског језика

Изасланник одбране Француске пуковник Арт Паскал доделио је дипломе старешинама који су успешно положили тест о познавању француског језика по међународним војним стандардима и добили сертификат STANAG 6001.

Делегацију француског изасланства одбране дочекао је заменик начелника Војне академије пуковник мр Бранко Бошковић, који је захвалио гостима на донацијама и доприносу учењу француског језика у Министарству одбране и Војсци Србије. Пуковник Бошковић истакао је да се старешине без познавања француског и енглеског језика не могу успешно бавити војнодипломатским дужностима.

Пуковник Паскал изразио је задовољство што је дошао да већ пети пут додели средства за учење француског језика у Војној академији и први пут да додели дипломе о познавању језика по међународним војним стандардима STANAG 6001.

– Захваљујем свима који показују интересовање, који се труде и доприносе учењу француског језика. Жеља ми је да се у Србији оформи франкофона група старешина Војске Србије, која би, захваљујући познавању француског језика, могла и те како да допринесе својој Војсци, ангажовањем у иностраним мисијама и у другим облицима војне дипломатије – рекао је том приликом пуковник Паскал.

Тестирање о познавању француског језика организовали су изасланство одбране Француске и Француски културни центар. На тестирање су се пријавила 72 кандидата, од којих је двадесет четворо делимично и потпуно задовољило критеријуме, а њих дванаесторо добило је дипломе за познавање језика по стандардима STANAG 6001.

Сарадња Војне академије и изасланства одбране Француске у области војног школства траје од 2004. године. Република Србија једна је од ретких земаља региона у коју су Французи упутили лекторе француског језика ради помоћи у учењу и разумевању језика. У току је опремање Центра за симулације у Војној академији, које се одвија под покровитељством изасланства одбране Француске.

У Војној академији тренутно се налази студент француске војне академије Сан Сир, који ће овде радити дипломски рад на тему „Изградња српско-француског ратног сећања од 1903. до 1934. године“. У Француској се налази официр Војне академије који се школује на француском интервидовском колеџу. За следећу годину планира се повећање размене у области стручног усавршавања. ■

ВМА на Светском конгресу војне медицине

Тридесет осми светски конгрес војне медицине одржан је недавно у Куала Лумпуру, Малезија.

Запажено учешће у раду конгреса имала је делегација ВМА коју је предводио начелник генерал-мајор др Миодраг Јевтић, а чинили су је још пуковник др Зоран Поповић, пуковник др Радомир Самарцић и др Славица Вучинић.

У току конгреса одржане су две седнице Генералне скупштине, коју сачињавају шефови делегација више од 100 земаља чланица Светског комитета војне медицине. На тим седницама разматрана је актуелна проблематика у области војног здравства, са посебним освртом на организацију различитих хуманитарних медицинских мисија.

Генерал Јевтић је у својству националног делегата учествовао у раду Скупштине и информисао њене чланове о организацији наше санитетске службе и ВМА.

У радном делу конгреса изузетно су били прихваћени усмени реферати које су изложили чланови наше делегације, а односили су се на медицинско збрињавање у условима масовних катастрофа и њихових последица. ■

Запажени наступи стручњака ВМА на научној сцени

Стручњаци ВМА на домаћој и светској научној сцени успешно репрезентују своја стручна и научна достигнућа, афирмишући српску медицину.

На недавно одржаном Европском конгресу имунолога у Берлину тим наших научника, који је предводио академик пуковник проф. др Миодраг Чолић, представио је десет радова из области изучавања дендритских ћелија као потенцијалних туморских вакцина, имунорегулације и механизма који контролишу процесе инфламације и зарастања ране.

Презентовани радови имали су јасну научну поруку, били су оригинални и актуелни по методологији рада и добијеним резултатима, а многи од њих публиковани су у међународним часописима са највећим импакт фактором.

На конгресу је учествовало око 5.000 учесника из више од 70 земаља Европе и света. Пуковнику Чолићу упућен је позив да буде предавач по позиву на 14. светском конгресу имунолога који ће се идуће године одржати у Јапану.

Неуролози ВМА представили су своје резултате и искуства на Петом заједничком састанку неуролошких секција Српског лекарског друштва и Друштва љекара Црне Горе са међународним учешћем, који је крајем прошлог месеца одржан у Петровцу на мору.

У раду скупа учествовали су и еминентни предавачи из Србије и Црне Горе, Словеније и Литваније, а дискутована су најновија сазнања из области можданог удара, мултипле склерозе, Паркинсонове болести, епилепсије, полинеуропатија...

Пуковник проф. др Ранко Раичевић, начелник Клинике за неурологију ВМА и председник неуролошке секције СЛД, одржао је запажено предавање, а успешан наступ имали су и потпуковник др Топлица Лепић, др Евица Динчић, др Весна Мартић, др Драгана Обрадовић, мр Снежана Станковић и др Јелица Величковић.

Припадници ВМА имали су запажен наступ на научностручном скупу посвећеном одбрамбеним технологијама „ОТЕХ 2009“, који је одржан у Београду. У оквиру секције „Медицина у систему одбране“ предавања су одржали наши стручњаци пуковник др Предраг Ромић, др Весна Шуљгаић, потпуковник др Миодраг Јовановић, мр Љиљана Јанковић-Мандуић и капетан др Ђорђе Вукмировић. ■

Подстицај за младе урологе

Др Владимир Банчевић из Клинике за урологију ВМА добио је награду за успешну презентацију на недавно одржаном Петом конгресу уролога југоисточне Европе. Конгрес је одржан у Београду под покровитељством Европског удружења уролога.

У раду др Банчевића и сарадника представљени су резултати стручног тима Клинике за урологију ВМА, којим руководи пуковник проф. др Новак Миловић.

У раду конгреса учествовао је потпредседник Европског удружења уролога проф. др Крис Чапел из Велике Британије, који је обишао Клинику за урологију ВМА и том приликом изразио задовољство организацијом, квалитетом рада и постигнутим резултатима наших стручњака. ■

Први Симпозијум техничара лабораторијске медицине

Први симпозијум техничара лабораторијске медицине Србије одржан је у Београду од 22. до 24. октобра под покровитељством Министарства здравља. У раду симпозијума учествовало је више од 400 лабораторијских техничара из свих здравствених установа у нашој земљи, као и техничари из Словачке, Босне и Херцеговине, Македоније и Хрватске.

Приликом отварања скупа учесницима се у име Управе ВМА обратила и пожелела добродошлицу др Елизабета Ристановић, док је у име Одељења за здравствену негу ВМА присутне колеге поздравила Гордана Павковић.

Председник Удружења лабораторијских техничара Србије (УЛТС) Предраг Радић захвалио је Управи ВМА на подршци коју пружа развоју лабораторијске медицине и раду лабораторијских техничара у овој установи. ■

Припремила Елизабета РИСТАНОВИЋ

У УДРУЖЕЊЕ ПОРОДИЦА ПАЛИХ
БОРАЦА РАТОВА ОД 1990. ГОДИНЕ

Војска – најискренији пријатељ

Девет година од оснивања и
двадесет година од почетка
оружаних сукоба, односно
распада бивше СФРЈ,
Удружење је изузетно добро
организовано и ужива
подршку државних
институција. То је
ванстраначка, буџетска
организација Министарства
рада и социјалне политике,
сектора борачко-инвалидске
заштите Републике Србије.

Сваки рат је тежак сам по себи. Социолози га описују и као „најгору друштвену појаву“, а колико зла донесе и губитака нанесе – осете сви. Најпре они што носе оружје, па њихови најближи. Рата и ратова на овим нашим просторима било је да их је препуна историја. Србија је бранила слободу и част отаџбине, а цена се огледала у ненадокнадивим жртвама. Међутим, када утихне оружје, често је остајало питање да ли су погинули и обогачени заборављени, да ли су за рад онеспособљени и њихове породице остајали на „белом хлебу“, или је о њима, ипак, неко бринуо.

Садржај познате приповетке Лазе Лазаревића „Све ће то народ позлатити“, страховтне по садржају и онеспкојавајуће у поруци, остао је у свести појединаца који су ратовали и на савест државе за који су то чинили.

Најзад имамо самосталну државу Србију, са својим знамењима, признату и познату у свету. Имамо властите темеље и право на историју која се не одриче честитих предака и слободарске традиције. Тој и таквој Србији, њеној части и уверењу, приличи Удружење породица палих бораца ратова 1990. године.

Незадовољни родом појединих представника борачко-инвалидских организација, који се нису ваљано залагали за погинуле борце и њихове најближе, неколико породица је одлучило да се организује и да отргне од заборава јунаке отаџбине чији су портрети испунили књигу истог наслова. Оснивачи Удружења били су Верица Радека, Невенка Гостовић, Јелица Павловић, Анђелка Божин, Сава Пауновић, Предраг Миљковић, Жарко Голубовић, Илија Коруга и Станоја Михаиловић. Било је то 12. фебруара 2001. године. Од тада на амблему организације пише: „Пали су непобеђени“.

Почетак пута

На почетку, Удружење су финансирала неколицина оснивача, касније из донација чланова, а потом је добијена техничка помоћ Генералштаба Војске Србије. Тако све док на чело сектора за борачко-инвалидска питања није дошао др Миро Чавалуга, када се Удружење нашло на републичком буџету. Сем осталог, Удружење активно учествује у изради *Нацрта закона о борач-*

ко-инвалидској заштити, а учествовало је и у доношењу уредбе Владе која решава стамбено збрињавање ратних војних инвалида и породица палих бораца.

Данас је Удружење добро организовано. Има више од 6.500 чланова из свих крајева земље и иностранства и одличну комуникацију са свима.

Недавно је одржана редовна скупштина која је била и изборна. Уз присуство 241 члана из 38 градова и општина, изабрано је ново руководство. За председника Скупштине изабрана је госпођа Зора Никитовић, мајка погинулог потпоручника Борка Никитовића. Извршни одбор је донео одлуку да се Сави Пауновићу, оцу погинулог резервног водника Слободана, продужи мандат председника, док је за секретара изабрана госпођа Добрица Копривица, супруга палог борца Младенка.

У свом извештају председник Удружења је посебно похвалио институције и установе које су умногоме помогле и помажу њихов рад. То су: Министарство рада и социјалне политике, Сектор борачко-инвалидске заштите, Министарство одбране и Војска Србије, МУП Србије, ВМА, приватни дом здравља „Дијагностика“, неколико борачко-инвалидских удружења, друштва и савеза...

Велика породица

Инжењер машинства у пензији Сава Пауновић је председник Удружења. Тече му трећи мандат. Једнодушна је оцена чланства да је прави човек на правом месту. Изузетно радан, посвећен обавезама, савестан, добронамеран и спреман да помогне у свакој прилици. Веома је упоран да оствори права породица чији су најближи дали животе за слободу и част отаџбине. А ко ће боље разумети људе који су у рату претрпели ненадокнадив губитак него отац чији је син Слободан погинуо као командир вода Војне полиције, а млађи син Бранко, тада осамнаестогодишњак, на редовном служењу војног рока тешко рањен и остао инвалид.

– Наша врата су отворена за све. Свакога дана примамо од пет до 20 људи. Држимо се неприкосновених принципа и настојимо да сваком нашем члану помогнемо како би остворио своја

права. Наравно, у складу са важећим законима и нашим статутом. Све мора да буде кристално јасно. Најпре документација, где су проверени подаци о палом борцу. У томе су нам много помогли и помажу Министарство одбране и Генералштаб ВС, јер су нам по одобрењу Министра одбране уступили документацију о сваком погинулом. И не само због тога, већ и због многих других разлога (посете, обиласци, почести...), Војска је наш најискренији пријатељ. Позната су и прешла су у традицију дружења представника Војске и породица палих бораца. Ове године седми пут и увек 28. јуна – на Видовдан, под покровитељством начелника Генералштаба ВС, у манастиру Раваница код Врдника одржано је опело свим погинулим, од ратова против Турака до 1999. године. Опело је служио владика сремски Василије – каже председник Удружења.

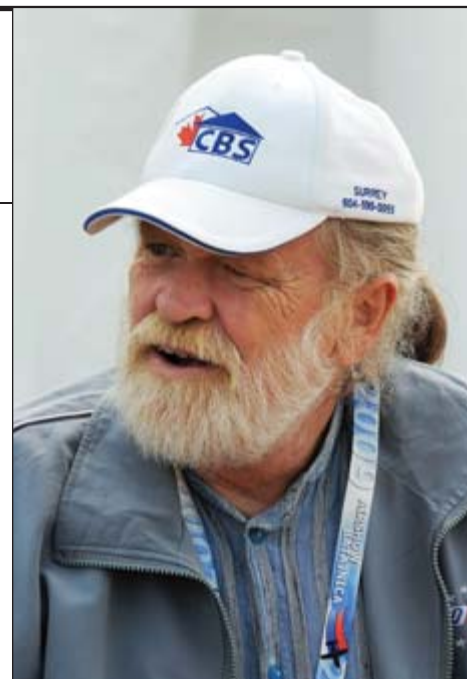
Шта су основне активности Удружења?

– Пре свега стамбено збрињавање чланова. Велики је број бескућника, људи без крова над главом. Међутим, ситуација се знатно поправља из године у годину. Из донације владе Јапана и Националног инвестиционог плана обезбеђено је 318 стамбених јединица, чак 95 одсто је усељено, а остало се приводи крају. Град Београд, Нови Сад и други изграђују станове за ратне војне инвалиде и породице палих бораца. У наредном периоду размисља се како омогућити доделу бесповратних финансијских средстава, грађевинског материјала за изградњу и завршетак изградње породичних кућа, куповину сеоских домаћинстава, адаптацију станова... Породичне инвалидине по палом борцу су редовне и у складу су са важећим Законом, чији је садржај познат сваком члану. Министарство одбране исплаћује школарине за 121 основца, 206 средњошколаца, 216 студената виших школа и факултета. МУП такође има фонд за помоћ породицама рањених и погинулих својих припадника и, према могућностима, брине се о нешто више од 500 деце, којима додељују школарине.

Израдом пројеката и конкурисањем код нашег ресорног министарства нашим члановима омогућавамо повремено психички опоравак у бањама. На све начине настојимо да сами себи помогнемо и побољшамо стандард, сачувамо здравље. Ми јесмо Удружење, али смо, пре свега, једна велика породица. Само ми знамо шта значи изгубити једно или двоје најмилијих, што ником не желимо. Позивам све породице, пријатеље погинулих бораца и рођаке да нам се јаве на телефон 011-32-31-514; сајт urpb@sbbs.rs ради провере података о палом борцу, или да дођу уз предходну најаву – наглашава господин Пауновић.

Тако су организовани племенити људи које је зближио рат, тачније његове последице. Не само да су поштоване њихове највредније успомене већ им је омогућено да их чувају у миру и достојанству... ■

Бранко КОПУНОВИЋ

Александар Шведић (1942–2009)

Злосрећног дана, 19. октобра 2009, Александар Шведић је са два рођена брата, у једном кобном тренутку, игром судбине, погинуо у саобраћајном удесу на Ибарској магистрала, код Горњег Милановца. Погинули су такорећи на прагу родног Чачка, града своје босоноге младости на обалама Мораве.

Догодило се да су браћа, најмлађи Душан и најстарији Слободан, дошли у посету брату Александру, на виђење са мајком Србијом и завичајем, из којих су избивали више од две деценије, живећи у далеком Ванкуверу, на обали Пацифика.

Александар Д. Шведић, пореклом Обреновчанин и по рођењу Чачанин, нишки средњошколац и београдски академац, онако висок и вижљаст момак изразито плаве пути, са достојанством и младићки самоуверено, 1. августа далеке 1970. године законрачио је преко прага Новинско-издавачке куће „Народна армија“. Стигао је по курсу, са дипломом београдске Академије за примењене уметности, одсек за примењену графику, коју је завршио 1968. године.

Био је први илустратор са високом стручном спремом у ондашњој врло агилној Редакцији књига, тачније едицији „Записи о ратним бригадама“, на чијим поткорицама ће, бар њих 100, бити уписано име академског сликара Шведића. Све их је, у брижљиво сложеном комплету, љубоморно чувао.

Касније је био уметнички уредник и главни технички уредник Војноиздавачког и новинског центра, листова „Народна армија“ и „Војска“. И стално врло активан члан Удружења ликовних уметника примењених уметности и дизајнера Србије.

Пензионисан је 21. августа 2005, са руководеће дужности ликовно-техничког уредника Новинско-издавачког центра „Војска“. Тачно на свој 63. рођендан, након пуних 35 година преданог рада и војевања у првом борбеном реду верника писане речи о војсци и за војску, заточеника истине.

Пензија за Шведу није био чин ослобађања од обавеза у професији, још мање окретања леђа графици и дизајну, где је брзо учио, примењивао корените промене, био савремен и сигуран, у сталној комуникацији са светом примењене графике. Уређивао је листове, часописе, фељтоне, зборнике, мемоарске записе...

Даровити и полетни професионалац, нешtedимце је даривао себе, дословно сагоревајући, остајући стваралац, од успеха и угледа, лично од части и интегритета, човек од морала, спреман за учешће у тимском раду. Иако са врхунским образовањем и богатим искуством у графичкој струци, несумњиво стручан и заслужан за успоне и успехе војне штампе и издавачких кућа, познат и признат у београдском кругу писаца и, нарочито, графичара – Шведа је остајао једноставан и скроман човек.

Више пута је одликован, значајним признањима почаствовањем, високим наградама стимулисан, што су му били подстицаји за стручан и предан рад. О томе се могу наћи видни трагови у зборнику „Живот којим живимо“, где су представљени људи и издања из прве три деценије „Народне армије“, а још више у публикацијама верних хроничара војног новинарства.

Иван МАТОВИЋ

Сустрет
после пет
и по
деценија

Сећање на ПИТОМАЧКЕ

дане

Наредбом број 30. врховног команданта оружаних снага ФНРЈ од 1. септембра 1954. коју је потписао Јосип Броз Тито, у чинове потпоручника произведени су први академци који су се после завршеног двогодишњег општевојног образовања и једногодишње специјализације у родовским школским центрима, нашли на платоу у кругу Војне академије на Бањици

Далеке 1951. године питомачке униформе будућих официра навукли су припадници Прве класе Војне академије ЈНА, коју су, први пут у историји послератног војног школства, почели да похађају свршени средњошколци – из гимназија, економских, техничких и других образовних институција тог ранга.

Били су то махом деветнаестогодишњи младићи које је очекивало трогодишње школовање. Пре њих, почевши од 1945. године, послератне старешинске чинове добијали су полазници разних официрских курсева, школа и училишта – са различитим трајањем. У прво време полазници тих војношколских институција били су, углавном, учесници рата различитог нивоа образовања. Убрзо долази до формирања родовских училишта: артиљеријског, оклопног, рода везе, и других, да би се у Крагујевцу 1949. године формирало Пешадијско војно училиште, у које су, према тадашњим условима, примани ученици са завршеном осмогодишњом школом. Две године после тога, 1951. дакле, перјаница војног школства постаје Војна академија, чију је прву класу 1954. године завршило 167 питомаца, тада већ потпоручника ЈНА.

Пешадинци су специјализацију завршили у Сарајеву, артиљерци у Загребу, тенкисти у Бањалуци, инжењерци у Карловцу... Са платоа Војне академије на Бањици кренули су у касарне на просторима бивше Југославије, стављајући се, као командирани, на чело основних пешадијских, артиљеријских, оклопних, инжењеријских и других јединица. Било је то квалитетно професионално освежење ЈНА младим официрским кадром.

Од оног дана у октобру 1954. године када су ступили на прве старешинске дужности, протекло је, ево, пуних пет и по деценија. Тим поводом, обележавајући дан када су „пришили“ прве офи-

цирске звезде, у Београду су се поново, сада нажалост већ десетковани, састали бивши питомци Прве класе Војне академије. Њих неколико десетина, углавном житеља Београда и више других градова, Ниша и Зајечара, на пример, који су загазили у осму деценију живота, са сетом и носталгијом су евоцирали успомене на дане свог школовања и, посебно, на дан када су у ставу „мирно“ пред изаслаником врховног команданта генералом Љубом Вучковићем, тадашњим начелником Генералштаба ЈНА, слушали наредбу о произвођењу у прве официрске чинове.

Сустрету, посвећеном 55. годишњици завршетка Војне академије, присуствовало је и неколико њихових старешина и наставника, међу њима и 97-годишњи пуковник у пензији Шурлан.

Звучи, можда, помало чудно да су дипломци Прве класе Војне академије нешто касније преименовани у Седму класу. У вези с том променом уследило је објашњење, коме се не може оспорити логика, да би подела старешина на курсисте, школарце и академце могла

негативно да утиче на међуљудске и другарске односе официра са различитим општим и војним образовањем. То би се посебно лоше манифестовало на морално-политичко стање у оперативним јединицама, у којима су дужности командира водава и чета у то време заједнички обављали старешине са чиновима стеченим у току рата, односно у поратним официрским школама, училиштима и академијама.

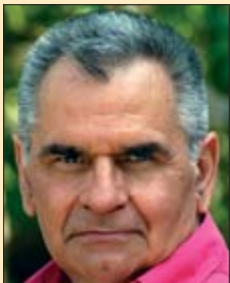
„Преквалификација“ из Прве у Седму класу, међутим, није на било који начин, ни тада ни касније, сметала младим потпоручницима да успешно обављају своје старешинске дужности. У току свеукупног позива посвећеног одбрани земље, изванредно су сарађивали са својим, по официрском стажу, старијим друговима. ■

Радисав РИСТИЋ

Одлазак Милорада Манића

Један од припадника Прве класе, Милорад Манић, пуковник пензији и председник Удружења ратних добровољаца 1912–1918, њихових потомака и поштовалаца, један од изузетних старешина ЈНА и добровољац у ратовима вођеним на југословенским просторима у последњој деценији протеклог века, недавно је преминуо. Током четрдесетогодишњег рада у ЈНА обављао је све командне дужности – почев од командира вода до команданта бригаде. Старешинску каријеру је завршио као начелник Наставног одсека и помоћник начелника Центра високих војних школа у Београду.

Када је 1991. године повампилено усташтво запретило још једним погромом над Србима у 20. веку, пуковник Манић је пензионисан на сопствени захтев како би, као добровољац, притекао у помоћ Србима у Барањи. Као начелник штаба Територијалне одбране Барање, пружио је немерљив допринос организовању и борбеној оспособљености јединица на том српском етничком простору. Војевање започето у Барањи наставља у Лици где такође притиче у помоћ угроженим Србима, а своје родољубиве трагове оставио је касније и у Републици Српској.

Пише
Бранко КОПУНОВИЋ

Оружје за кајање

Оружје јесте озбиљна ствар. Славни француски писац Виктор Иго је рекао када проговори разум окреће главу. Његов ништа мање познати колега Џори Стендал одговара: ако би на земљи све било разумно не би се ништа догодило. У свему реченом има истине. Оружје, осим калибра, масе, брзине паљбе и осталих опипљивих података, садржи и нешто чега нема у тактичко-техничким карактеристикама – одговорност. Колико је само зла нането тако што је доспело у погрешне руке. На макро плану пример су завојевачки ратови, тероризам, криминал... Сведено на огледало дворишта и окућнице то је онај случај када домаћин (из нехата) устрељи комшију док чисти свој ловачки карабин или дедин трофејни револвер. Несмотрени пуцањ и вечно кајање...

Грех остаје и после дугих година проведених иза решетака. Тешко га је окајати. Није лако ни када човек од савести нанесе зло нижем бићу. О томе прича Иван Кљајић из села Александрова крај Ниша. Децембра 1984. година док је био „млађан ловац“, једне суботе окачио је своју двоцевку о раме и правац Морава. Обала беше пуста, сувомразица отерала сваку помисао на шетњу крај реке. Већ се враћао када је спазио дивљу гуску у ниском лету. Ретка и лепа врста. Брзо је откочио оружје и плен узео на нишан. Чим је повукао обарач, истог часа је осетио горчину (по)кајања. Несрећна птица му се стрмоглавила под ноге. Иза ње, на снегу је остао крвав траг. Узео је и видео сломљено крило, ране по телу и очи у којима се гаси живот. Одјурio је до куће, повадио сачму, имобилисао крило, утоплио гуску и помолио се за њен спас. Имали су среће, Иван и његов несрећни плен живе већ 25 година заједно. На дан када је ранио свог пернатог пријатеља родила му се ћерка Милена, а син Душан је имао годину дана. Породична прича траје. Гуска је одавно надживела саплеменике из своје генерације. Међу Кљајићима има све: пажњу, љубав, обиље хране... Али, никада није осетила небо. Сломљено крило... Гиздава љубимица је готово нечујна осим када „завапи“ за јатом које види међу облацима...

Шта да каже времешни пчелар Милован Станковић из села Сење код Ћуприје. Умало је главом платио то што се несмотрено и на погрешном месту латио оружја, додуше хладног. Мислио је да о пчелама и меду зна све. И други су мислили. Слови за марљивог и успешног произвођача са искуством од седам деценија. За њега је зујање марљивих инсеката најлепша хармонија а мед најздравија храна и најбољи лек.

Негде с пролећа је кренуо пут багремара да пусти пчеле јер су кише натопиле кошнице а сунце беше припржило па су влага и јара направиле пакао. Успут ће и да „набере“ свежег меда и ето ра-

дости. Међутим, поклопац се заглавио, дрвени оквир извитоперио од наглих промена температуре па је Милована, упркос великог искуства, издало стрпљење. Покушавао је на све начине, тепао љубимицама да ће убрзо на ливаду, али није ишло. Онда је направио кобну грешку. Латио се ножа и покajaо истог часа...

Дубоко и оштро сечиво зарило се у кошницу и уместо врата раја отворило Пандорину кутију. Нехотице је убио на десетине пчела а оне су марљиви радници и осветољубиви борци. Хиљаде их је излетело и кренуло на несрећног Милована. Бежао је, бранио се, викао, дозивао у помоћ... Болне жаоке су се забадале по лицу, темену и рукама. Јауци су се чули све до села па су комшије кренуле да га избеаве. Тек онда је настала драма. Све који су му се приближили постали су мета љуте ескадриле. Настала је паника, људи су бранили животе. Најприсебније су биле жене, Борина супруга Вера и медицинска сестра Марија Трифунчић. Кофе хладне воде растерале су нападаче а противалергијски серум показао се спасоносним.

Са више од двеста убода Милован би могао у Гинисову књигу, али му не пада на памет. Захваљује Богу што још мирно броји пензионерске дане, проклиње нож, а пчеле чува у сећању. Вели, нису оне криве јер код њих важи она војничка да је напад најбоља одбрана.

Следећа слика има везе с природом, али без оружја. Реч је о производњи органске или како то волимо да кажемо здраве хране. Наиме, од прошле године житељи села Јаловика које се налази наомак Шапца, постали су Немница Вивијен Шнајдер и њен супруг Данац Боуден Хегелс. Тамо одакле се углавном одлази, људи из богатих земаља пронашли да им је потаман. Прота Брана Илић из манастира Каона каже да је од 900 домаћинстава свако треће напуштено па уместо да венчава и крсти углавном испраћа на онај свет. Хвали марљиве дошљаке који су брзо научили српски и прихватили наше обичаје. Од заборављеног имања направили су ратарско и сточарско добро за углед. Ови марљиви и гостопримљиви људи освојили су симпатије целог краја, дали му неку нову енергију, улили вољу и показали шта се све могу вредне руке на благородном тлу. Па производе разне врсте воћних, повтарских, млечних и месних прерађевина по еколошкој рецептури. Тако им добро иде да планирају проширење имања на 25 до 30 хектара. И позивају све који желе да им се придруже. Летос су им стигли у госте студенти волонтери из разних делова света, чак са Новог Зеланда. Понекад је потребно да нам дођу људи из белог света и покажу шта све имамо а не видимо... ■

Буџетска ограничења отежавају модернизацију војски

Буџетске рестрикције са којима се суочавају војске земаља Балкана отежавају примену стандарда НАТОа, оцењено је на недавном годишњем састанку министара одбране земаља југоисточне Европе у Софији.

На конференцији учествују чланице НАТОа у региону (Бугарска, Грчка, Италија, Румунија, Словенија и Турска), земље које желе да приступе Алијанси (БиХ, Грузија, Македонија, Црна Гора и Украјина), те Србија и Молдавија. Српску делегацију на скупу предводио је државни секретар Министарства одбране Душан Спасојевић.

Румунски државни секретар за одбрану Виорел Оанчеа рекао је да је финансирање посебно осетљиво питање за оружане снаге земаља које морају да се модернизују у складу са стандардима НАТОа. Оанчеа је рекао да је буџет за одбрану у Румунији смањен на 1,2 одсто бруто домаћег производа и да је због тога немогуће реализовати неке пројекте. Бугарска је у октобру саопштила да је суспендовала планове за куповину две корвете „говинд“ од француског предузећа *Армарис*. Словенија је у августу саопштила да не може да оствари неопходна улагања како би постала потпуно оперативни члан Алијансе. Грчка и Турска, чији су буџети за одбрану обично довољни, саопштиле су да су и оне приморане на смањење трошкова. ■

У БиХ има тензија, али не и опасности од рата

Ситуација у Босни и Херцеговини и даље је комплексна и постоје тензије, али све се развија мирно и нема опасности од новог оружаног сукоба, рекао је командант снага Еуфор у БиХ, италијански генерал Стефано Кастањото.

„С војне тачке гледишта, не видим никакву опасност од новог сукоба. Сигурно је

да има тензија које су предмет преговора из перспективе евроатлантских интеграција земље, али нема говора о могућности новог рата“, рекао је Кастањото за италијанску агенцију АНСА у војној бази Бутмир у близини Сарајева.

„Са задовољством бих истакао да су Еуфор и војне снаге које чине ту мисију добро прихваћене овде у Босни. То показује да добро радимо свој посао“, казао је италијански генерал, чији једногодишњи мандат истиче почетком децембра.

Кастањото је рекао и да је значајан допринос успеху Еуфора дао италијански контингент који је у послератном периоду стално боравио у Босни. ■

Нова група словеначких војника у Авганистану

У мировну мисију у Авганистану, са аеродрома у Марибору, отпутовало је 57 припадника словеначке војске, што је 12. контингент ове земље упућен на авганистанско ратиште, саопштио је армијски представник за медије Симон Корез. Њима ће се у Авганистану придружити десет војника који су пре неколико дана отишли на исти задатак, наводећи да су војници понели и седам тона различите опреме.

Припадници словеначке армије присутни су у Авганистану од 2004. године, а досад их је тамо деловало скоро 600. Упућени контингент биће распоређен у Херату, на западу Авганистана и око главног града Кабула, који је на истоку те земље. Главни задатак словеначких војника је обезбеђивање базе међународних снага у Херату, где су и смештени, заједно са припадницима италијанских и шпанских међународних снага. ■

Нове базе у Румунији и Бугарској

Пентагон ће издвојити више од 100 милиона долара за изградњу нових војних база у Румунији и Бугарској, пише лист америчке војске „Старз енд страјпс“ у свом европском издању.

Изградња базе у Румунији, у коју ће моћи да се смести 1.600 војника, коштаће 50 милиона долара, а базе у Бугарској, која ће моћи да прими 2.500 војника, износиће 60 милиона долара.

База у Румунији требало би да буде завршена за два месеца, док база у Бугарској треба да буде отворена 2011. или 2012. године.

Изградњу база финансираће Америка, али ће их заједно користити Американци и армије земаља на чијој територији ће бити изграђене.

Изградња база у Румунији и Бугарској представља део глобалне стратегије премештања војника која је почела да се спроводи током првих година Бушове администрације. Циљ ове стратегије је да се амерички војници из Немачке преместе у источније државе зато што би одржавање база у тим земљама било јефтиније и што би оне тако биле ближе немирном Блиском истоку. ■

Црногорски парламент потврдио споразум SOFA

Црногорски парламент потврдио је споразум SOFA – Партнерство за мир, којим се Црна Гора обавезује да ће прихватити снаге НАТОа на својој територији и могућност слања својих снага на територије држава чланица западне војне алијансе.

Министар одбране Боро Вучинић рекао је да је сврха споразума да утврди права и обавезе војних и других снага државе пошљаоца и земље примаоца у вези с кривичним и грађанским правом, ношењем униформе, оружја, те пореских и царинских олакшица, улазака и излазака и имовине.

Црна Гора је 2007. године потписала SOFA споразум са САД. Парламент је сада једногласно потврдио и конвенцију о касетној муницији, којом се забрањује употреба те врсте муниције. Вучинић је навео да се државе потписнице обавезују да неће никада употребити, трансферисати и складиштити касетну муницију, као ни помагати и подстицати друге да то учине. ■

Пише
Александар РАДИЋ

Бутмирски (не)споразум

Предложене промене Устава Босне и Херцеговине требало би да буду корак ка унитарном уређењу државе. Оне су припремљене уз подршку званичника САД и ЕУ и представљене су као правна подлога за преобликовање садашње конфузне државне структуре БиХ у функционални државни систем. Међутим, ниједан документ не може да створи оно што БиХ нема – осећај појединаца да припадају једном колективу. Држава у којој знатан број становника државне симболе не препознаје као властите не може да се гради наметнутим променама. Федерални модел, можда, представља премало за радикалне писце новог устава, али то би било одрживо решење.

Уставне промене у Босни и Херцеговини какве су предложене у бази Бутмир, одбацили су представници Републике Српске као неуставне и некоректне. Позивајући се на одредбе Дејтонског мировног споразума, премијер Милорад Додик критиковао је предлог уставних промена израђен, по његовим речима, само по вољи „једног конститутивног народа у БиХ – Бошњака“.

Бошњаци, који су начелно прихватили и подржали промене, такође су показали умерено незадовољство, јер се цени да је финални пакет предлога уступак српској страни, пре свега због задржавања два ентитета.

Одбијања могућности да се разматра укидање ентитетског гласања и најаве укидања високог представника међународне заједнице хрватска страна такође је критиковала у контексту наводне незаштићености интереса Хрвата, посебно зато што се централизацијом потпуно затвара свака шанса да се формира трећи хрватски ентитет.

Представници моћних сила индиректно су условили наставак преговора о интеграционом поцесу и политичко-економском и одбрамбеном тиме што би се прво БиХ морала преуредити као држава кроз пакет уставних промена. Звучне фразе о неекономичности структуре БиХ треба да увере критичаре промена да је реч о потезима који су потребни за бољи живот сва три конститутивна народа.

Додуше, пакет промена модификован је после почетних оштрих критика из Републике Српске. Ублажене су одредбе које би изазвале потпуно негативан став Срба, пре свега када је реч о покушају да се драстично редукују овлашћења ентитета. У последњој редакцији, понуђеној лидерима окупљеним недавно у бази Бутмир код Сарајева, предложено је да се бира председник државе и два потпредседника, да се редукују овлашћења Председништва и истовремено ојача положај Већа министара БиХ. Требало је и да се повећа број посланика у Парламенту.

Представници САД и ЕУ подржавали су бутмирски процес као реалистичан покушај да се, пре свега, Срби приволе на одрицање од дела политичке моћи за рачун јачања централних институција БиХ. Само су бошњачке партије подржавале такве промене, а влада премијера Додика у претходним месецима трудила се да, на притисак да се одрекне дела овлашћења, одговори радикалним предлозима све до нивоа референдума за излазак из БиХ, или промене Устава која би омогућила референдум као израз политичке воље једног од конститутивних народа да изађе из БиХ по узору на устав бивше СФРЈ.

Снагу Републици Српској дале су релативно повољне економске околности у том ентитету, за раз-

лику од остатка БиХ који се налази под великим теретом економске кризе, добрим делом проузроковане несавесним вођством.

Преговори су у Бутмиру дошли у очекивани пат-положај, али наредна рунда већ је заказана за 18. новембар.

У наредних неколико седмица може се очекивати снажан притисак на лидере РС да се „уразуме“ и да прихвате део пакета уставних промена у интересу уласка БиХ у ЕУ и Северноатлантски савез. Обећава се да ће, ако се прихвате промене, међународна заједница укинути међу Србима посебно омражену институцију високог представника међународне заједнице, која се користила као средство за принудне мере сваки пут када би се неко у БиХ побунио против одлука из белог света.

Сасвим очигледно, ЕУ и НАТО желе да се баве другим проблемима и да Босну виде мирну и сређену пред вратима чланства у тим интеграцијама. Цена за то мора да се плати, и то уступцима Срба, који би требало да се одрекну у рату стечене самосталности. Свет на проблем гледа прагматично, без вишка емоција. Ако интереси траже да се снизи значај ентитета и обезбеди ефикасан систем, за ЕУ и НАТО проблем не представља то што се у РС сматра да би промене Устава довеле до политичке превласти већинског конститутивног народа.

Бошњаци у томе виде прилику за реваншистичку политичку игру у којој би се у миру постигло оно за шта се Армија БиХ није могла изборити у рату – гашење РС. Зато се у притисцима на РС иде у широком избору пропагандних аргумената, почевши од тога да су противници уставних промена генератори угрожавања стабилности БиХ и читавог региона, па до отвореног захтева за укидање РС као „геноцидне творевине“. Тражи се накнадна одмазда као предуслов за будући демократски развој у ЕУ, што се чини прилично неумесним планом ако се пође од претпоставке да БиХ као вишенационална држава мора да обезбеди једнака права за сва три конститутивна народа.

Природан развој кризе требало би да води проналажању решења које ће народи заиста прихватити, пре свега федералног модела са пуним поштовањем интереса три народа. То подразумева да се не може створити политички систем лишен превентивног контролног механизма као гаранта за очување баланса политичке моћи три народа.

Ако се то не учини, БиХ ће постати буре барута са ороченим трајањем, до прве прилике у којој ће пажња великих сила посустати или ће бити усмерена на нека друга кризна заришта. Тада ће БиХ детонирати, као што се то 1991. године догодило са СФРЈ, у време када се свет бавио драматичним променама у Источном блоку. ■

Сајам књига

На ушћу мора у море

Море књига је изабрани тематски оквир за овогодишњи сајам књига. *Море књига* је и фигуративни израз чињеничног стања. И ове године сајамски штандови препуни су нових издања које тек треба да откријемо и неких старијих, које смо можда пропустили. *Море* људи које се сваког дана под куполом сајма додирује са морем наслова једини је прави сусрет који књига и даље, упркос свему – заслужује. У том сусрету она једино и постоји.

Совогодишњи 54. међународни сајам књига у Београду, бираним речима о природи и суштини књиге отворили су књижевник Драган Великић и академик Танасис Валтинос, у име Грчке, земље почасног госта.

„Књига, односно књижевност, није само начин узајамног упознавања и разумевања народа путем њихових језика, она задира много дубље, одговара на многа питања или барем суочава човека са његовом судбинском димензијом, без ограничења и као целину, што је иманентно и вери” – рекао је Танасис Валтинос, подсећајући да је једна посебна, често заборављана димензија књиге и њена еротичност, јер нас она, у ствари, заводи.

На беседу свог колеге из Грчке као да се сасвим хармонично надовезао Драган Великић: „Књига је најважније место сусрета са савременицима различитих мишљења, идеја и послова; са другим културама; са онима који су живели јуче, пре десет, пре стотину или пре хиљаду година; са свиме што је постојало и са свиме што може да постоји у свим временима и свим просторима. Кроз ту комуникацију стиче се богатство које ниједна светска криза не може одузети. Захваљујући том искуству читалац гради властити универзум, ослобађа се заточеништва првог лица множине, презире манипулацију, не пристаје да буде број, носи сопствено име и презиме”.

Својим сопственим именом и презименом и тако баждареним компасом свако од вас ће пловећи морем књига током Сајма, а и после њега допловити до обала неког сасвим новог укориченог света који га чека. Нису сви светови откривени. Они стално настају. И велико је умеће и узбуђење – пронаћи их.

Војни издавачи

Нови концепт у организацији овогодишњег сајма унео је првих дана приличну пометњу и забуну у потрази за одређеним издавачима и продајним местима. Иако постоје сасвим видне мапе са распоредом излагача у свакој хали, моћ навике је, чини се, старија. Као што је знатно старија и богатија војна издавачка делатност од делатности многих издавача који су се нашли у хали 1.

Војним издавачима је, по критеријуму припадности Министарству одбране, додељено изложбено место у хали 1А Београдског сајма, где су представљена и остала министарства Републике Србије, а продајни штандови били су смештени у хали 4.

Новински центра „Одбрана” припремио је неколико нових издања у сусрет Сајму књига. Међу њима су и трећи део „Арсенала”, „Ловачки авиони” и „Бомбардери јуришници и хеликоптери” – 20 постера у заштитној корици са основним историјским и тактичко-техничким подацима, „Српско војно ваздухопловство данас” Александра Радића, а нека

ранија издања Центра могла су се наћи са попустом од 20 до 70 посто. Током Сајма промовисан је и нови наслов из едиције „Новински ступци“, књига Славише Влацића „Сукоби у сенци“. Аутор, официр пилот Војске Србије, успео је да о сукобима у сенци сакупи све расположиве чињенице, почевши од 24. јула 1953, када је, усред хладноратовског периода и трке у наоружању румунски пилот Михаи Дијакону својим млазним ловцем Јак-23 пребегао на југословенску страну и затражио азил, па све до интригантне акције коју су америчке снаге предузеле на територији државе која није била директно укључена у рат против тероризма, препадом у близини сиријског градића Абу-Камал октобра 2008. године. Књигу су сајамској јавности представили потпуковник Славољуб Марковић, директор и главни и одговорни уредник „Одбране“, Александар Радић, војни аналитичар, уредник и аутор.

О атмосфери на штанду новинског центра „Одбрана“ преносимо утиске Мирољуба Николашева, начелника одсека за финансијске послове: „Изнаенађујуће је поновно интересовање за нека наша старија издања. Очигледно је да нови читаоци стасавају, а да су наслови везани за Први српски устанак, Карађорђа, Први светски рат, али и морал у грађанском рату – трајни. И овај сајам потврдио је да војна књига и војни сувенири имају своју публику. Војска је увек била атрактивна организација, и у професионалном смислу и у појавном облику. Део те популарности очит је и на Сајму књига“.

Додир светова

О новим насловима Војноиздавачког завода разговарали смо са Гораном Јањићем, уредником у редакцији „Војна књига“:

„Нешто већи излагачки простор који нам је ове године на располагању искористили смо да, осим наших нових и ранијих наслова, изложимо и нека библиофилска издања која је радила Војна штампарија, те да представимо Центар за војнонаучну документацију, информације и библиотекарство, како би смо посетиоцима предочили да и те делатности постоје у оквиру Министарства одбране, а сва наша издања систематично смо изложили по областима.

Због реорганизације унутар војске и наше куће ове године смо објавили велики број наслова војностручне и наставно-образовне литературе. Усвајањем нове стратегије промењено је мноштво правилника, упутстава, приручника, нова се раде код нас за читав систем одбране. Изашло је већ 15 нових наслова, а у процесу рада је више од 30.

Наставно-образовна литература се после акредитације Војне академије за рад по Болоњском систему такође мења. Више од тридесет наслова је већ објављено, а међу њима су уџбеници који су занимљиви и широј јавности, тако да део тиража издавамо за те сврхе. На Аеромитингу смо одлично продавали наслов *Наоружање са наставом гађања*, који је пре свега уџбеник, али је у њему и опис свег стрелачког наоружања које користи наша војска. Исто се поновило и на Сајму књига у Бањалуци. На одличан пријем наишли су и *Мотори и моторна возила*.

Публицистика је ове године, због поменутих разлога, нешто мање заступљена. Урадили смо седам, осам нових наслова, међу којима су *Парадентологија* и *орална медицина* професора Бешира Љушковића, *Ефективно комуницирање војске с јавношћу* пуковника Славољуба Ранђеловића, *Српски војни санитет*, који је у Бањалуци већ добио награду за квалитет штампе, али и *Туристички водич за (војне) пензионере* и *Свет лова и дивљачи у ловиштима Србије*, популарна издања која увек пронађу своје читаоце“.

Отварајући Сајам, Драган Великић је између осталог подсетио да чак и правила „финог“ грађанског понашања налажу да се крајем октобра обавезно прошета сајамским халама, међу књигама. Уосталом, и поглед на књигу је сусрет са књигом. А сваки сусрет представља отворена врата, могућност да се упозна неки другачији свет, да се обогати сопствени. ■

Драгана МАРКОВИЋ
Снимио Душан АТЛАГИЋ

Посете иностраних војних представника

Током Сајма књига излагачке просторе Новинског центра „Одбрана“ и Војноиздавачког завода Дирекције за издавачку и библиотечко-информациону делатност Министарства одбране посетили су инострани војни изасланици акредитовани у Београду. О делатности и новим издањима тих установа, гостима су говорили директор Новинског центра „Одбрана“ потпуковник Славољуб Марковић и начелник ВИЗ-а потпуковник мр Александар Буквић.

Помоћник изасланика Кине, старији пуковник Ли Јун:

– Како је ово мој трећи мандат као помоћника изасланика одбране Кине у Београду, претходних 10 година сам био редовно гост Сајма књига, и штандова Министарства одбране. За то време могао сам приметити напредак у ономе што се излаже, пре свега у квалитету и разноврсности тема које су обухваћене. Нарочито ми се допада историјски моменат који је обухваћен издавачком делатношћу, јер сматрам да је историја српског народа веома богата, динамична и важна, па зато треба и да остане забележена. Књиге које су ми се допале јесу „Изазови граница Србије“ и „Стратегијско планирање одбране“. Нешто што би употпунило понуду је и неки наслов из области војне дипломатије. У сваком случају, веома сам задовољан оним што сам видео.

Изасланик одбране Бугарске, пуковник Илијан Крстев:

– На штандовима војних издавача увек се могу наћи занимљиве књиге, пре свега оне које кажу о српској војној историји, традицију, дела која прате неке савремене токове у српској војсци, модернизацију, учешће у мировним операцијама, учешће Србије у Партнерству за мир.

Помоћник изасланика одбране Русије, пуковник Александар Краснов:

– Изложбени простор и сама понуда издања НЦ „Одбрана“ и Војноиздавачког завода ове године су већи и бољи. Изузетно је битно то што Министарство одбране поклања одговарајућу пажњу историји српског народа, што се може видети из великог броја наслова који обрађују ту тему, и то је оно што је мени привукло највећу пажњу. То је исправно и добро. Велики је број занимљивих наслова који се баве и оном давном прошлосту, али и овом скоријом, и на аналитичан начин приказују како је садашњост Балкана везана за његову прошлост. Та историја је веома сложена и често противречна, па је велика одговорност издавача и аутора да је прикажу објективно. ■ Н. Д.

НОВЕ КЊИГЕ

Србија – безбедносни и институционални изазови

Зборник радова *Србија – безбедносни и институционални изазови*, који је приредио др Радослав Гађиновић, а објавио Институт за политичке студије у Београду, представља настојање да се помоћу научне анализе сагледа низ питања из области безбедности.

Зборник је подељен у четири целине. Први део под називом *Безбедност као наука и култура* потенцира важност безбедности као научне дисциплине, али и значај културе у општем смислу у поимању безбедности (проф. др Радослав Гађиновић из Института за политичке студије: *Безбедност као модерна научна дисциплина*;

проф. др Љубомир Стајић са Правног факултета у Новом Саду: *Улога и значај безбедносне културе у изградњи безбедности државе*).

Безбедност Србије и међународна сарадња, како је назив другог дела зборника, базира се на организацији безбедности ЕУ и њеном утицају на укупну безбедност Србије и на модалитете сарадње РС са НАТО-ом. Аутори су проф. др Андреја Савић са Академије за дипломатију и безбедност у Београду (*Србија и НАТО: за и против*), проф. др Зоран Милошевић са Института за политичке студије (*Заблуде о НАТО пакту*) и др Дејана Вукчевић са Института за политичке студије (*Безбедносна политика ЕУ на Балкану*).

Трећи део, *Национална безбедност Србије – проблеми и дилеме*, углавном се бави стратегијом националне безбедности. Аутори су настојали да теоријски, посебно методолошки, дају основне поставке стратегије националне безбедности (бригадни генерал проф. др Митар Ковач из Министарства одбране РС: *Основне теоријске поставке стратегија националне безбедности и њене рефлексије на систем одбране*). Кључним проблемима и дилемама стратегије националне безбедности РС бавио се у свом раду доц. др Бранко Крга са Академије за дипломатију и безбедност, док се доц. др Младен Бајагић са Криминалистичко-полицијске академије фокусирао на *Реформу обавештајно-безбедносног система РС у условима нових изазова и претњи безбедности*.

У четвртм делу зборника, под називом *Субјекти безбедности – изазови и одговори*, заступљена су три аутора: др Миле Ракић са Института за политичке студије (*Модернизација субјеката безбедности РС у актуелним условима*), доц. др Зоран Драгишић са Факултета безбедности у Београду (*Изазови, ризици и претње Републици Србији – стратегијски оквир*) и проф. др Драган Јовашевић са нишког Правног факултета (*Корупција као безбедносни изазов и њено сузбијање у РС*).

Развој доктрине безбедности повезан је, по речима др Гађиновића, са решењем низа филозофско-методолошких и теоретских проблема. Један од њих је појам безбедности као интегративни појам који подразумева све видове безбедности. ■

С. ЂОКИЋ

ИЗЛОЖБА У ВОЈНОМ МУЗЕЈУ У БЕОГРАДУ

Страдање Срба на Косову

У Војном музеју отворена је изложба Музеја жртава геноцида – Страдање Срба под окупацијом на Косову и Метохији 1941–1944.

Изложбу, коју потписују Ненад Антонијевић, Ненад Ђорђевић и Лука Тадић, отворио је државни секретар Министарства за Косово и Метохију Оливер Ивановић. Указавши на значај изложених фотографија, Ивановић је нагласио да оне подсећају да проблеми на Косову и Метохији не потичу из деведесетих година, већ сежу далеко у прошлост.

У име ауторског тима захвалност гостима на посети, али и управи Војног музеја на сарадњи, изразио је Ненад Антонијевић, кустос Музеја жртава геноцида.

– Страдање српског народа на Косову и Метохији траје вековима, од стварања Прве призренске лиге 1878. године, најжалост, све до данас. Циљ насиља је стварање етнички чистог Косова и Метохије и уништење српског православног становништва у покрајини. Документи приказани на изложби јесу чињенице које говоре о том страдању и из њих можете видети да је уништavana имовина, да су скрнављене православне цркве, манастири, гробља, да су људи мучени, убијани... Континуитет терора је очигледан, а овом изложбом приказали смо ситуацију током Другог светског рата – истакао је Ненадовић.

Начелник Војног музеја пуковник Мирослав Кнежевић изразио је задовољство поводом отварања изложбе и подвукао да је она резултат интензивне сарадње два музеја у претходне две године.

За изложбу, која је отворена до 15. новембра, коришћена је документација Музеја жртава геноцида, Архива Југославије, архива Војног музеја и документација Бранислава Божовића, једног од најзначајнијих истраживача Косова и Метохије пред окупацију у Другом светском рату. ■

Н. ДРАЖОВИЋ
Снимео Д. АТЛАГИЋ

НА ЧАСТ ПОКОЛЕЊИМА

Репрезентативна тротомна монографија посвећена Милутину Миланковићу, Николи Тесли и Михајлу Пупину представљена је у Централном дому Војске Србије у Београду

Народ који је изнедрио великане светског гласа никада не може да буде маргинализован или оспораван. Напротив, људи који су задужили светску науку а потичу са наших простора, померали су границе спознаја до напретка целог човечанства. Захвална је и готово обавезујућа порука да се њихови животи, размишљања и проналасци памте и проучавају, поштују и чувају. А ко ће то боље чинити до вредне књиге. Издавачка кућа „Православна реч“ побринула се за штампање репрезентативне тротомне монографије под насловом „Срби – великани светске науке“, посвећене Милутину Миланковићу, Николи Тесли и Михајлу Пупину.

Свечаности у Централном дому Војске Србије присуствовали су представници министарстава за науку и технолошки развој, рударства и енергетике, одбране, просвете, културе, Војске Србије и угледних научних, просветних, верских и културних установа и институција.

Речи о делима

Том приликом говорили су људи блиски науци и писаној речи. Тако је министар рударства и енергетике др Петар Шкундрић, сем осталог, истакао:

– Сваком поштоваоцу књиге била би велика част да у години Милутина Миланковића може да говори на промоцији ове дивне монографије. Значај и надахнуће овог издања види се из самих њених наслова: „Милутин Миланковић – Путник кроз васиону и векове“, „Михајло Пупин – Резонанца ума и срца“, „Никола Тесла – Светлост која се не гаси“. У тој монографији приказан је наш српски понос с којим данас живимо и она универзална вредност коју преносимо будућим генерацијама. Надам се да ће она доприносити неговању наших националних и светских научних вредности и да ће доприносити преусмеравању духовног живота на систем вредности заснован на знању, поштену раду и љубави према отаџбини.

Ректор Београдског универзитета др Бранко Ковачевић нагласио је образовну вредност издања.

– Ова три великана наше и светске науке директно су утицали на развој Београдског универзитета. Данас живимо у тешким временима, и оно што треба да урадимо јесте да се вратимо традицији и

систему вредности који је заснован на високим стандардима, и кад се ради о моралу, и етици, правди, племенитости. То је оно што је увек неговао Београдски универзитет и такви људи су и излазили са њега. Сваки универзитет има свог првог човека. Кембриџ је имао Исака Њутна, Оксфорд Чарлса Дарвина, а кад је реч о Београду, то је Милутин Миланковић, који је био професор на Београдском универзитету, а универзитет су као инжењери помагали и Тесла и Пупин. Захваљујући таквим људима, Универзитет у Београду је и данас једна од најбољих светских школа.

Светли путоказ

О монографији, издавачком подухвату и српским великанима надахнуто је говорио академик Матија Бећковић. Његова увек радо слушана реч привукла је посебну пажњу присутних.

– Сва тројица су били научни горостаси, али и узор писмености и истински узор писане речи. Тесла је најпре на својој првој електричној централи над Нијагаром, електричном светлосћу исписао Змајево име. Пупин је добио Пулицерову награду за своје списе, а успомене Милутина Миланковића сврставају се у најлепше странице наше мемоарске литературе. Шта би у овом тренутку више охрабрило српски народ и где би нашао чвршћи ослонац и светлији путоказ од ова три цина, који нису само генијални научници него и примери моралне чврстине, љубави и оданости према свом народу, језику и породици. Свој говор приликом доласка у Београд Никола Тесла је завршио речима – *Ако будем имао среће да се моје научне идеје остваре, то ће бити велика срећа за човечанство. Али оно што мене у том случају највише радује је чињеница да би то било дело једног Србина.* С том речју завршавам и ја своје слово, честитајући издавачу, клањајући се Михајлу Пупину, Николи Тесли и Милутину Миланковићу, с надом да ће народ који је њих изнедрио, изнедрити још таквих блиставих умова. С тим што што ће тим будућим бити лакше, јер ће иза себе имати светле примере ове тројице – рекао је Матија Бећковић. ■

Б. КОПУНОВИЋ
Снимио Г. СТАНКОВИЋ

Пише др Предраг Пејчић

110 година Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“ (1899– 2009) (2)

Велики успех на турнејама

Период од 1951. до 1966. године обележен је низом преломних тренутака који су назначили пут до квалитетног симфонијског оркестра. Тада су обележене и две значајне годишњице Уметничког ансамбла, десетогодишњи и двадесетогодишњи јубилеј, 1956. односно 1966. године, када су сумирани постигнути резултати и трасирани путеви даљег развоја. Једна од манифестација, која ће тих година постати веома значајан југословенски културолошки феномен, ускоро се није могла замислити без војног Уметничког ансамбла. Биле су то *Дубровачке летње игре*, на којима ће војни оркестар традиционално наступати с великим успехом.

На позив Одбора за организацију *Петих дубровачких летњих игара*, хор Дома ЈНА приредио је 24. јуна 1954. на тргу пред централном катедралом концерт југословенске хорске музике. На програму су превлађивала дела класичних аутора, али и композиције инспирисане народоослободилачком борбом.

Ништа мање био је успешан и сваки наредни концерт војног хора и оркестра у Дубровнику. О наступима војних музичара на *Дубровачким летњим играма* тада је нашироко писала не само наша, него и инострана, посебно италијанска штампа. Тако је о концерту мешовитог хора са делима југословенских композитора написано: „Један велики и сјајан хор дошао је из Београда. Ансамбл квалитета каквог у западној Европи није лако наћи... Они су певали једно вече типичну балканску музику, вишегласне песме и баладе из Србије, Хрватске, Словеније, Македоније, Босне и Херцеговине и Црне Горе и један потпуно нови непознати свет отворио се пред нама!“

Охрабрени несумњивим успехом на *Дубровачким летњим играма*, на којима је, са врло великим репрезентативним извођачким апаратом, од око 150 чланова, приредио три величанствена концерта, један вокални и два ораторијума – *Реквијем* од Вердија и *Месија* од Хендла – Уметнички ансамбл је већ 13. августа 1955. кренуо на петнаестодневну турнеју по Хрватској и Црној Гори. Била је то још једна прилика да се војни оркестар представи најширој музичкој публици.

Већ следеће године, на *Дубровачким летњим играма* хор је приредио концерт југословенске хорске музике, на којој је извео дела Мокрањца, Славенског, Бандура, Маринковића, Скаловског, Коњовића и других стваралаца. И као што су и Дубровачке летње игре постале једна од најзначајнијих културних манифестација југословенске уметности, исто тако је хор Уметничког ансамбла Дома ЈНА постао репер за све друге извођаче и учеснике на Тргу Руђера Бошковића. Бројна публика, коју су, из године у годину, све више чинили не само домаћи, већ и све бројнији страни туристи, топло су поздрављали музичке виртуозе у униформи ЈНА.

Оснивање малог забавног оркестра

Из године у годину број гостовања се повећавао, па су 1957, у оквиру турнеје која је трајала око 90 дана, одржана 52 концерта у свим већим местима Војводине, Славоније, Далмације, Косова и Метохије и Македоније. Такав програм рада и све веће интересовање јавности за наступе Уметничког ансамбла условило је и формирање Малог забавног оркестра, који је то био само по имену, али не и по значају и квалитету који је поседовао. Од тада одлазак на турнеје у земљи и иностранству није захтевао огромну логистику, која је пратила дотадашње наступе великог броја музичара и певача. Већ у септембру исте године Мали забавни оркестар Уметничког ансамбла приредио је низ приредби за наше припаднике Међународних снага Уједињених нација у Египту.

Потреба за једном мањом музичком групом осетила се, заправо, још почетком педесетих, када су многа, већа и мања, места у целој земљи посећивали бројни интерпретатори народних и забавних мелодија. Мали војни ансамбл убрзо је стекао велику репутацију. Њега су чинили певачи и пробрани музичари са сталним руководиоцем. Посебно су одабрани они који су имали афинитет према забавним и све популарнијим народним мелодијама. Већ 1959. године Мали забавни оркестар бројао је 22 члана, што је условило да буде кретљивији у односу на велики Уметнички ансамбл.

У пролеће 1959. године уследило је ново гостовање све три целине Уметничког ансамбла: хора, оркестра и Малог ансамбла. У многим местима концерти су давани у оквиру обележавања прославе 40 – годишњице КПЈ и Скоја. Тако су, с пуно успеха, изведене турнеје у Славонији и Срему, на Косову и Метохији и у Источној Србији.

Малим забавним оркестром, који је у мају гостовао по многим местима БиХ, дириговао је Војислав Симић, док су солисти били Аница Зубовић и Нада Штерле. Овај трио уметника је и током јесени био заједно са Малим забавним оркестром када је гостовао у Параћину, Крушевцу и Врњачкој Бањи.

Југословенска штампа пратила је скоро све наступе војног ансамбла па је остало записано:

„Симфонијски концерт је био изванредан!“ – каже *Тршћански дневник* – „поводом гостовања у Копру!“

„Прворазредни умјетнички доживљај“ – назвао је наступе ансамбла ријечки *Нови лист*.

„Оркестар је импозантан и реномиран и по својим извођачким способностима иде у ред наших најбољих оркестара те врсте у земљи, а већ је стекао признање и изван земље“ – речено је поводом наступа у Пули.

„Симфонијски оркестар се представио као тијело великих репродуктивних могућности“ – записао је *Глас Истре* на својим ступцима поводом гостовања симфонијског оркестра у местима Истре.

После једногодишњег почетног искуства, стицањем и само-

стално, али и у наступима уз великог, старијег брата, Мали забавни оркестар отпочео је да студиозније припрема свој програм, који је у протекле две године изводио скоро у свим крајевима земље. Квалитетним музицирањем и интерпретацијама песама стекао је велику популарност, тако да је сва чешће позиван и у најмање градове и гарнизоне. Током турнеје организоване у јуну 1962 године, концертима Малог оркестра присуствовало је више од 10.000 слушалаца, да би се, већ нерадне године, тај број попео на више од 50.000.

Средином јула 1964. године Уметнички ансамбл – хор, оркестар и солисти – приредио је осам концерата, по два у Љубљани, Крању, Постојни и Врхники. Ревиијски концерти за војнике одржани су за гарнизоне у Постојни и Љубљани, уз учешће солиста популарних певача, попут Елда Милера, Николе Каровића и других.

Гостовање од Варне до Стокхолма

У времену од 2. до 9. октобра 1964. ансамбл је гостовао у Бугарској у којој је приредио четири веома успела концерта. Први и четврти одржани су у Софији, други у Варни, а трећи у Пловдиву. На сваком од њих публика је била изван себе од одушевљења. Громогласне аплаузе мамили су солисти Вера Кричковић, Василија Радојчић, Љиљана Петровић, Звонко Шпишић и Никола Каровић, те рецитатори Мира Ступица и Драгомир Бојанић Гиџа, чије су интерпретације поезије неретко изазивале и сузе гледалаца.

Крајем децембра 1964. године Уметнички ансамбл приводио је крају децидирање програма с којим ће од 7. до 20. јануара гостовати Чехословачкој. Симфонијски оркестар и хор предводили су Франц Клинар и Младен Јагушт. Изведене су хорске композиције Стевана Мокрањца, Јакова Готовца, Оскара Данона, Душана Радића, Јосипа Славенског, Бориса Паландопула, Тодора Скаловског и других домаћих композитора и кантата „Човек је видик без краја“. Програм ревијског оркестра и хора, којим је дириговао Будимир Гајић, садржавао је одабране забавне и народне песме и композиције које су биле најбоље на завршеном трећем фестивалу војних забавних оркестара. У овом програму као солисти наступили су Василија Радојчић и војници Арсен Дедић, Живан Милић, Звонко Шпишић и Квартер 4М – Миро Унгар, Вељко Ружић, Бранко Булић и Бранко Марушић.

Само у времену од 7. до 14. јануара Уметнички ансамбл је у пет градова Словачке и Моравске приредио пет концерата. Посебно драг сусрет приредили су питомци Инжињеријског војног училишта у Братислави, а концерте на велелепном Концертном подијуму Словачке филхармоније публика је испратила с одушевљењем. У Брну је 1.100 слушалаца уживало у многим тачкама програма које су извођачи морали да понављају више пута.

У Плзнену су, као и раније у осталим местима Словачке, и Чеси уживали у музици, а прили-

У БУГАРСКОЈ

После концерта у Варни, у бугарској штампи је објављено: „Издазак чланова хора, обучених у светлоплаве униформе, на сцену публика је поздрвила аплаузом. Тај срдачни и топли плесак понављао се након сваке песме. Веома акустичном двораном Бугарија одзвањала су дела наших старих мајстора хорске музике из 19. века, од Галуса и Лукачића преко Мокрањца и Готовца, до савремених југословенских композитора Данона, Радића, Славенског, Папандопула и Скаловског... Публику је највише одушевило *Македонско оро* Тодора Скаловског, које је изведено на крају првог дела програма. Након дуготрајног аплауза и биса, хор је певао песму бугарског композитора Кутева *Тргнала е валка желка*. У другом делу у познатој кантати *Човек је видик без краја*, под диригентском палицом Младена Јагушта, учествовали су и глумци Мира Ступица и Зоран Ристановић, док је соло певање чланице Београдске опере Руже Поспиш узбудило слушаоце и узбуђење је непрекидно расло. Оно је достигло свој врхунац у финалу, у апотеози мира и осуди рата, у сливању музике и стихова које је Мира Ступица рецитовала с таквом импресивношћу да је многим слушаоцима измамила сузе.“

У ШВЕДСКОЈ

У дворани старог Универзитета у Упсали публика је аплаузом наградила извођаче из Југославије. Иако се, уместо планираног Симфонијског оркестра, с диригентом Бојаном Адамичем на челу, на сцени најпре појавио капетан Будимир Гајић, са ревијском оркестром, мешовитим хором и вокалним солистима, одушевљење се није утишало. Напротив, гледаоци су веома бурно поздравили народне песме са Мораве и војничке забавне песме.

Шведски музички критичари високо су оценили наступ Ансамбла:

„Југословенској армији можемо да честитамо што има један заиста одличан симфонијски оркестар. Сви концерти су исказали висок ниво музицирања и дисциплинованост оркестра и хора, што проистиче из дуготрајног и стрпљивог рада. Идеја да се у војсци створи овакав уметнички колектив је изванредна! Чланови Ансамбла су својим концертима угодно изненадили публику која у извођачима није могла да препозна војнички оркестар у уобичајеном смислу. Њихов пример ће свакако да подстакне одговорне факторе да размисле о организацији шведске војне музике и њиховој улози, попут Уметничког ансамбла Дома ЈНА из Београда.“

ком посете Артиљеријском војном училишту седморици наших војника уручено је одликовање *Узорни војник*.

И у другим местима Чешке – Храдец Кралове, Усти на Лабу и посебно у Прагу – приређене концерте пратили су одушевљени слушаоци, и цивили и војна лица. Кантата „Човек је видик без краја“ слушана је у свечаном миру да би се крај претворио у дуг и френетичан аплауз. Диригенти и солисти пет пута су излазили на бину.

У оквиру двонедељне турнеје чланови ансамбла извели су укупно 11 концерата, од којих је онај у Прагу био најлепшег квалитета:

„И баш као што је близу десет хиљада љубитеља и добрих зналаца музике из девет градова Словачке, Моравске и Чешке цвећем, нескривеним усхићењем и аплаузом изражавало наклоност према нашој музичкој речи и њеним интерпретаторима – нашем ревијском оркестру, хору и солистима – тако је и око три хиљаде обожавалаца озбиљне музике, колико их је за две вечери дошло у дворану Дома уметника у Прагу, спонтано, без резерви, од срца поздравило наш симфонијски оркестар и хор, са солистима Миром Ступицом, Јованом Милићевићем и Јулијаном Анастасијевић. Предвођени врским диригентом Младеном Јагуштом у извођењу хорских композиција Стевана Мокрањца, Јакова Готовца, Оскара Данона, Душана Радића, Јосипа Славенског, Бориса Папандопуло, Тодора Скаловског и других наших композитора и кантатом *Човек је видик без краја* Рудолфа Бручија, познати уметници су својим домаћинима приближили југословенску песму, југословенску нарав и југословенску љубав према слободи!“

У слободарском духу

Слична атмосфера срдачности и одушевљења пратила је чланове Уметничког ансамбла и од 4 до 18. јуна 1965, током турнеје у Пољској. Његови наступи наишли су на велико интересовање и похвале у пољским листовима:

„Први наступ Уметничког ансамбла Дома ЈНА из Београда варшавска публика је прославила срдачно и спонтано, далеко изнад граница конвенционалности. Зашто је то тако? Има за то неколико разлога: југословенски ансамбл се разликује по свом облику и репертоару од многих сличних оркестара који су гостовали у нашој земљи. Кантата *Човек је видик без краја* је поема о трагедији народа, о варварском непријатељу, о борби и победи, песма пуна експресије, хуманизма, патетична и пуна обичног људског осећања. Пада у очи савршена звучност великог симфонијског оркестра који је цело дело извело складно и прецизно!“

С пуно признања и овација пропраћени су и концерти у Лођу и Вроцлаву, у њиховим великим салама, које су, са више од 5.000 слушаоца, сваки пут биле испуњене. У току двонедељног гостовања по многим градовима Пољске, ансамбл је, са 200 чланова, приређивао концерте и за јавност и по гарнизонима, тако да је одржано укупно 11 концерата које је, према писању пољских листова, пратило 30.000 слушаоца. Само у месту Ополу, које има близу 75.000 становника, концерт је пратило 8.000 посетилаца. Одушевљени грађани Кракова уручили су нашем ансамблу Велику повељу захвалности.

Од 13. до 28. априла 1966. Уметнички ансамбл гостовао је у Мађарској, чиме је узвратио ранију посету Уметничког ансамбла Војске Народне Републике Мађарске. На 11 концерата у седам мађарских градова Симфонијски оркестар и Мешовити хор извели су велика симфонијска и вокално-инструментална дела из нашег музичког стваралаштва, али и популарне и забавне песме. На овој турнеји учествовали су и уметници Мира Ступица и Јован Милићевић, док је Ревиијским оркестром, у у чијем саставу су били солисти Маријана Держај, Ирена Коцман и Милан Субота, дириговао Будимир Гајић.

Од 20. маја до 2. јуна 1966. Ансамбл је гостовао у Румунији, а први концерт приређен је у Дворани опере и балета у Буку-

У тренуцима одмора, музичка вежбаоница

решту. Поред већ устаљеног репертоара, бројну публику одушевило је извођење и песме Јубита Патрије, чувеног румунског композитора Ливијуа Јонеска.

О успесима са турнеје у Румунији нашироко су обавештавали румунски листови:

„Велики успех су имале композиције забавне музике инспирисане животом и делатношћу војника из суседне и пријатељске земље. Тешко је рећи која је мелодија више привлачила публику. Цео програм изражава одушевљену и оптимистичку поруку – позив на будност, на борбу за очување мира!“

„Југословенски војни уметници потврдили су и овог пута високо мајсторство у промовисању хорске симфонијске, класичне и савремене музике, оригиналног фолклорног и естетског програма!“

Турнеја Уметничког ансамбла Дома ЈНА од 24. септембра до 3. октобра 1968. у Шведској организована је на позив Концертне агенције из Стокхолма. Већ првог дана гостовања, 25. септембра, Ансамбл је имао част да отвори Стокхолмски фестивал музике. Био је то мали јубилеј – десето гостовање нашег Уметничког ансамбла у иностранству.

За девет дана приређено је осам симфонијских и ревијских концерата у пет великих шведских градова. У Стокхолму, Упсали, Малмеу, Линчепингу и Вернаму концертима је присуствовало више од 10.000 највернијих љубитеља музике.

Први концерт одржан је у Стокхолму у најлепшој музичкој дворани, Концертхауза – у којој се додељују и традиционалне Нобелове награде – када је Ансамбл, којим је дириговао Ангел Шурев, отворио традиционални Стокхолмски фестивал музике. На програму су била дела Бетовена и Рахмањинова. Највеће признање публика је исказала позивајући оркестар и мешовити хор да понове неке своје делове. Посебно су се публици допали пијанисткиња Павица Гвоздић, затим мецоспоран Ђурђевка Чакаревић и рецитатори Мира Ступица и Јован Милићевић, прваци Београдског позоришта. Врхунац концерта представљали су Бручијева кантата „Човек је видик без краја“ и завршно коло из Готовчеве опере „Еро с оног свијета“. ■

(Наставак у следећем броју)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1.–15. новембар

Православни

- 1. новембар** – Преподобни Прохор Пчињски; преп. Јован Рилски
- 3. новембар** – Преподобни Иларион; свети Иларион; свети Висарион Исповедник
- 5. новембар** – Свети апостол Јаков, први епископ Јерусалимски
- 8. новембар** – **Свети великомученик Димитрије – Митровдан**
- 10. новембар** – Свети мученик Терентије; свети Арсеније Сремац; Архиепископ Српски
- 11. новембар** – Свети Аврамије Затворник
- 12. новембар** – Свети Краљ Милутин; преподобни Теоктист и Јелена; свети Варнава Хвостански Исповедник
- 14. новембар** – Свети Козма и Дамјан – Врачеви

Римокатолички

- 1. новембар** – Сви свети

МИТРОВДАН

Славни и чудотворни светитељ Димитрије рођен је у Солуну као једино дете добрих и благородних родитеља. Измољен од Бога, као дуго чекани првенац, с великом пажњом је однегован и васпитаван. Отац му је био војвода. После његове смрти, христорборни цар Максимилијан поставио је Димитрија за солунског војводу. Посебно цареву наређење односило се на прогон хришћана, али Димитрије је супротно наредби, чак јавно исповедао веру у Господа Христа. Кад је то цар сазнао, Димитрије је, знајући шта га чека, поделио сав свој иметак и мирно ступио у тамницу спреман на страдање које му предстоји. После неколико дана цареви војници су коплима изболи светитеља, иако су га нашли у молитвама. Ту, у Солуну, хришћани су кришом сахранили његово тело и на том гробу су се многи исцељивали. Над тим гробом је подигнута мала црква, а тадашњи велможа Леонтије, након што се исцелио од тешке болести, подигао је над светитељевим моштима многу већу цркву. Свети Димитрије се сматра заштитником Солуна, а Руси га уважавају као покровитеља Сибира. ■

СВИ СВЕТИ

Светковина Свих светих слави се у Католичкој цркви првог новембра. Тог дана, *лутујућа* или *војујућа* црква на земљи сећа се свих оних који су кроз борбу и невоље живота већ приспели за вечну славу.

Тим поводом, уређују се гробови својих покојника, пале се свеће на њима и у црквама, изричу се молитве. Та светковина славила се на Истоку још у четвртм веку. У Антиохији је прослављан дан Свих светих прве недеље после Духова. Године 835. папа Гргур је преместио тај празник на садашњи датум 1. новембар. Слави се и на Истоку и на Западу, а у многим земљама је то нерадни дан.

Црква се с посебном пажњом и поштовањем сећа својих мученика и светоца, свих знаних и незнаних великана Духа који су славили Исуса Христа и тако доспели у вечну славу. Путујућа црква се храбри на примерима прослављене цркве и рачуна на светачки милосрдни заговор. Зато их поштује и њима упућује своје молитве. ■

ДОГОДИЛО СЕ...

1. новембар

У Војсци Србије Дан ветеринарске службе. Обележава се у знак сећања на дан када је 1851. године указом кнеза Александра Карађорђевића постављен први начелник ветеринарске службе у српској војсци.

1. новембар

У Војсци Србије Дан метеоролошке и навигацијске службе. У Петроварадину је 1. новембра 1923. основана метеоролошка секција Прве ваздухопловне команде.

1. новембар

Дан ослобођења Београда 1918. године и Дан Трећег центра за обуку Војске Србије. Након пробоја Солунског фронта, Прва армија је под командом војводе Петра Бојовића за само 45 дана прешла 500 километара под борбом. Круна тих операција била је ослобођење престонице Краљевине Србије.

3. новембар 1948.

У Југословенској армији основан Војнотехнички институт. Овај датум се у Војсци Србије слави као Дан те научноистраживачке установе.

4. новембар 1942.

Завршене су борбе у египатској пустињи код града Ел Аламејна које су почеле 23. октобра. Британска Осма армија генерала Бернарда Монтгомерија потукла је немачко-италијански Афрички корпус генерала Ервина Ромела, званог „пустињска лисица“.

4. новембар 1946.

Основан је Унеско (Организација Уједињених нација за образовање, науку и културу) ради решавања проблема образовања у земљама погођеним Другим светским ратом. Касније су задаци Унеска проширени, посебно у заштити културног и историјског блага и размени научних радника и публикација.

6. новембар 1928.

У Дрездену је почео Четврти конгрес Комунистичке партије Југославије. На Конгресу је донет закључак да је време за револуционарне преврате у Европи у оквиру којих треба извести балканску револуцију и створити балканску федерацију.

4. новембар 1952.

Републиканац Двајт Ајзенхауер победио је на изборима за председника САД. Бивши генерал је током два четворогодишња мандата пуно уложио у трку у наоружању у време хладноратовског наметања Запада и Истока.

6. новембар

Дан инжењерије у Војсци Србије. Тог дана, 1865. године, у Кнежевини Србији донет је Закон којим су пионири и понтонири издвојени из артиљерије и образована је инжењерија као посебан род. Пет година раније, 24. маја 1860. године, установљена је прва инжењеријска чета у војсци Кнежевине Србије.

8. новембар

Дан финансијске службе Војске Србије. Тог дана, 1944. године, при Повереништву народне одбране Националног комитета ослобођења Југославије основано Финансијско одељење.

8. новембар

Међународни дан урбанизма који се у Војсци Србије прославља као Дан грађевинске службе.

8. новембар

Дан Централног дома Војске Србије. Тог дана 1881. године у Београду је формирана Официрска читаоница, која је касније прерасла у Официрски дом.

9. новембар 1918

Улазак српске војске у Нови Сад. У Војсци Србије Дан Прве бригаде Копнене војске.

9. новембар 1918

Улазак Другог пешадијског пука Моравске дивизије у Панчево. У Војсци Србије овај датум се обележава као Дан Другог центра за обуку.

11. новембар 1946

У Нишу је формирана јединица за радиоизвиђање и противелектронска дејства. У Војсци Србије овај дан се обележава као Дан јединице за електронска дејства и Дан 224. центра за електронска дејства. ■

Припремио Миљан МИЛКИЋ

Најзад заједно

Увек, и у највећим тешкоћама, борци НОВЈ ослушкивали су како се развијају ратна дејства савезника, нарочито на Источном фронту, и питали се када ће се сусрести с моћном Црвеном армијом. У првим годинама рата, па и касније, све је више јачало уверење да ће се једног дана срести са непобедивом савезничком Црвеном армијом. Сан свих бораца остварио се у десетодневној операцији ослобађања Београда.

Операција Народноослободилачке војске Југославије (НОВЈ) и Црвене армије за ослобођење Београда трајала је десет дана, од 14. до 20. октобра 1944. године. Народноослободилачка војска била је састављена од девет дивизија: Прве и Шесте пролетерске, те Пете, 11, 21, 16, 28, 36. и 23. ударне, сврстане у Прву армијску групу, под командом генерала Пека Дапчевића и пуковника Мијалка Тодоровића, јачине од око 60.000 бораца. Четврти моторизовани корпус Црвене армије, Речна дунавска флотила и авијација, под командом генерала Владимира Ивановића Жданова, бројали су више од 17.000 бораца, са 160 тенкова, 1.038 моторних возила, 366 топова и минобацача, 674 митраљеза и 130 радио-станица.

Немачке снаге имале су око 60.000 људи (по 30.000 „одбрана Београда“ и група „Штетнер“).

Укупни губици: НОВЈ – око 3.000 погинулих и више од 4.000 рањених, Црвена армија – нешто више од 900 бораца. Немачки губици – око 15.000 погинулих (међу њима и двојица генерала: командант одбране Београда и командант групе „Штетнер“) и око 9.000 заробљених.

Досањани сан

Једна мисао водиља пратила је борце НОВЈ непрекидно током ослободилачког рата. Уверење да ће Црвена армија решити исход Другог светског рата било је изузетно снажно. Увек, и у највећим тешкоћама, ослушкивали су како се развијају ратна дејства савезника, нарочито на Источном фронту. У првим годинама рата, па и касније, све је више било изражено уверење да ће се једног дана срести са моћном Црвеном армијом. То је био сан свих бораца.

Зато је непосредни сусрет наших бораца са Црвеном армијом у јесен 1944. године доживљен као досањани сан. Одушевљењу и радости као да није било

краја. Увек ми у сећању живи, као да је јуче било, сусрет моје Друге пролетерске бригаде 21. српске дивизије са моторизованим тенковским јединицама Црвене армије у рејону Раче Крагујевачке. Били смо пресрећни. Дотад смо на нашим друмовима гледали или пресретали само непријатељеву моторизацију и из заседа је дочекивали, а сад, пред нашим очима, друмом пролази дуга колона огромних руских тенкова, топова, камиона. Готово неконтролисано, у одушевљењу, трчали смо једни другима у сусрет. Командант бригаде мајор Љубиша Веселиновић и комесар батаљона Јово Њего, у одушевљењу су се попели на руски тенк да се загрле са црвеноармејцима који су седели поред тенковске куполе. И данас чувам ту фотографију као редак примерак.

Из резерве – у прве борбене редове

У првој заповести Штаба 21. српске дивизије (у коју је привремено ушла Друга пролетерска бригада), јединица је на опште изненађење и старешина и бораца остављена у резерви. То је изазвало буру негодовања, пре свега код чланова Штаба бригаде. Борци из Србије да не учествују у ослобођењу нашег Београда, то нису могли ни да замисле – јуришали би и на небо у одушевљењу! Зато су командант Љубиша Веселиновић, политички комесар Срећко Милошевић и заменик команданта Веселин Перовић Трушо хитно отишли у Штаб дивизије и захтевали да се Бригада одмах уведе у борбу. Командант Милоје Милојевић је прихватио тај захтев и убрзо су три батаљона уведена у борбу.

Свега неколико дана касније, кад је више од пола Београда било ослобођено, појавила се нова опасност „с леђа“ јединица које су већ водиле борбе на улицама Београда. Од Смедерева и Гроцке наступала је веома јака немачка групација, названа „група Штетнер“, по имену генерала Валтера Штетнера, која је, како се касније сазнало, бројала око 30.000 људи. То је био црни градоносни облак који се надвио над већим делом већ ослобођеног Београда. У тешким сударима Немци су напредовали, стигли до периферије Београда, чак до Цветкове механе, заузели делове Малог и Великог Мокрог Луга, Миријево... У противнападу наших јединица и јединица Црвене армије Немци су у врло тешким борбама заустављени, али су њихови стални напади настављени.

„У тим тренуцима око осматрачнице штаба 21. српске дивизије, на стражи крај Кумодража, одигравала се велика драма. У непосредној близини налазила се једна батерија *зисових* топова Црвене армије. У околностима динамичних померања борбе, на простору између Кумодража и Великог Мокрог Луга настала је на линији наше одбране велика празнина. Совјетски артиљерци храбро су издржали неколико јуриша, тукући групе немачких војника чак и непосредним гађањем из топова. У жестокој борби готово половина их је изгинула, па су почели попуштати. Видећи такву ситуацију, на борбени положај су залегли делови штаба дивизије, помоћно особље и курири. Тако је за тренутак наша одбрана делимично успостављена. И кад се на источним прилазима Кумодражу и Великом Мокром Лугу одигравала таква драма, па и трчећим кораком – пристизао је Трећи батаљон Друге пролетерске бригаде. Немци су их почели жестоко тући артиљеријом. Гранате су експлодирале лево и десно од вијугаве колоне, падали су погођени борци, али колона није застајала. Батаљон је стигао у одлучном тренутку. Можда би и неколико минута доцније било касно, јер су Немци у том моменту кренули у нови јуриш, много снажнији и одлучнији него сви претходни. Тај јуриш одбијен је снагом оружја и груди храбрих пролетера и црвеноармејаца. Управо ту почиње прекретница“, записао је политички комесар 21. дивизије Млађо Марин.

Генерал Штетнер одбија ултиматум

У договору са генералом Ждановом, командант генерал Пеко Дапчевић са начелником штаба Савом Дрљевићем дошао је „у прве борбене редове“ да координира даља дејства. Немачка групација „Штетнер“ ангажовањем више јединица била је опкољена у ширем рејону Авале. У таквој ситуацији, генерал Жданов и генерал Дапче-

Пошта погинулим тенкистима

Два дана после ослобођења Београда, 22. октобра, сахрањени су погинули црвеноармејци тенкисти на садашњем Тргу Републике. У посмртној пратњи била су и 22 руска тенка, на којима су били положени ковчези погинулих. Тенкови су се кретали тако лагано да се скоро нису чуле гусенице и мотори. Испред тенкова кретала се музика, а иза ње батаљон Црвене армије и Трећи батаљон Друге пролетерске бригаде, са ратном пролетерском заставом.

Масе Београђана изишле су на улице да одају пошту црвеноармејцима који су погинули у борби за ослобођење њиховог града. Двадесет два ковчега стављена су у заједничку гробницу, ископану на данашњем Тргу Републике.

Од погинулих тенкиста опростили су се генерал Жданов у име Четвртог мотомеханизованог корпуса Црвене армије и генерал Дапчевић у име Народноослободилачке војске Југославије.

вић упутили су ултиматум Штетнеру – за предају. Како је записао војни историчар Петар Вишњић у делу „Београдски октобар 1944“, ултиматум је однео један сељак из Белог Потока. Штетнер није одмах одговорио, оклевао је, али је, на крају, одбио ултиматум.

Мој нешто старији друг из чачанске гимназије, Милутин Вујовић, у тој борби комесар једне крајишке бригаде, својим кратким записом обележио је немачко пробијање из обруча:

„Тукао сам се четири године против Немаца, али ретко сам кад видео тако сулудо, самоубилачко наступање...“

У тешким даноноћним борбама, група „Штетнер“ је разбијена. Они који су престали да се боре крили су се по напуштеним кућама, сеоским шталама, чак и кокошињцима, кукурузној шаши, лежали у сену, у сточним јаслама. Они који су се борили до смрти били су незадрживи. У тешким окршајима мешали су се стројеви противника, у ноћним борбама, уз велике жртве и заробљавања (међу осталима погинуо је и генерал Штетнер). И поред страивних окршаја и губитака, групација од око 12.000 немачких војника успела је да се пробије до Шапца, одакле се пребацила у Срем.

На пространом тргу код Вуковог споменика 21. октобра, на великом митингу, команданти Дапчевић и Жданов, Благоје Нешковић и Сениша Станковић честитали су Београђанима ослобођење од фашизма.

Поводом ослобођења Београда врховни команданти НОВЈ и Црвене армије маршали Тито и Стаљин издали су борбене заповести, истакавши да је заједничким борбама Народноослободилачке војске Југославије и Црвене армије ослобођен Београд и похвалили све јединице које су учествовале у борби. Стаљин је у заповести наредио да Москва поздрави „херојске трупе Трећег украјинског фронта и трупе Народноослободилачке војске Југославије са 23 артиљеријска плотуна из 324 топа“.

Президијум АВНОЈ-а одликовао је 794 борца НОВЈ и око 2.000 црвеноармејаца, а Президијум Врховног Совјета одликовао је више од 300 бораца НОВЈ. ■

Јован РАДОВАНОВИЋ

На свечаности поводом проглашења победника, уз подсећање на херојски подвиг мајора Тепића, указано је на велики значај овог аутомобилског такмичења у погледу неговања слободарских традиција и сталног подизања безбедности саобраћаја на нашим путевима

естом трком аутомобилиста, који су стартовали из фабричког круга земунског „Икарбуса“, настављена је серија ауто-релија под називом „Меморијал хероја Тепића“, започета 2001. године са жељом да се сачува од заборава светао лик храброг српског официра, којег данас многи сматрају „Синђелићем савременог доба“.

На паркингу „Икарбуса“ вожена су два специјална испита и један испит тачности – на којима се водила борба, такорећи, за сваки секунд, а где су такмичари испољили велику сналажљивост приликом савлађивања бројних препрека, показавши велико умеће и нескривену жељу да се домогну самог врха ранг-листе. Најуспешнији су били Сомборци, који су освојили прва места у две класе, док се њихов такмичар, Стојан Докоза, окитио ласкавом титулом свеукупног победника.

Организаторе овогодишњег „Меморијала“ посебно је изненадило познавање биографије народног хероја Милана Тепића, јер никоме није било најављено да ће се 90 посто питања тицати његовог животног пута, док је мањим делом била обухваћена проблематика везана за нови *Закон о безбедности саобраћаја*.

ХЕРОЈСКО ДЕЛО

Тог 29. септембра 1991. године у Бјеловару су мислили да се догодио земљотрес. Огромна бела печурка, ужареног врха видела се чак до Гарешнице и мађарске границе. Велики кратер и уништена и поваљана шума у Беденику деловали су као после *Страшног суда*.

Тог дана је мајор Милан Тепић са групом војника изабрао звезде, а не преговоре са хрватском паравојном формацијом. „Зенге“ мучки убијају команданта бјеловарске касарне и траже од Тепића да им преда складиште на Беденику, јер 170 тона експлозива, мина, муниције и изузетно вредне опреме били су им више него драгоцен плен.

Његов чин значи нешто што далеко превазилази саму чињеницу да је жртвовао властити живот, подигавши у ваздух војно складиште Беденик у Бјеловару, заједно са више стотина Туђманових црнокошуљаша. Тако се придружио легендарном ресавском војводи и јунаку Стевану Синђелићу.

„Председништво СФРЈ, за јуначки подвиг у борби против надмоћнијег непријатеља, за дизање у ваздух складишта наоружања у гарнизону Бјеловар, свесно жртвујући свој живот, додељује ОРДЕН НАРОДНО ХЕРОЈА Милану С. Тепићу, мајору ЈНА“, пише на Повели додељеној уз орден.

ШЕСТИ АУТО-РЕЛИ „МЕМОРИЈАЛ ХЕРОЈА“

Сомборци на

Директору и власнику београдске „Центротехнике“ Макси Ђукићу (десно) Златни кључ је уручио Драган Трифунковић, председник Клуба

А ТЕПИЋА”

јуспешнији

Свеукупни победник Стојан Докоза примио је пехар из руку Веселина Рудића, пуковника у пензији

ДЕСЕТ НАЈБОЉИХ

Стојан Докоза, Сомбор (326 казних поена), Радивој Јаковљевић, Нови Сад (330), Борислав Исаков, Земун (337), Милан Ловрић, Београд (339), Саша Ивковић, Сомбор (341), Милован Каралић, Сомбор (366), Владимир Јакшић, Београд (366), Саша Глишић, Аранђеловац (380), Душан Петровић, Земун (381) и Дарко Милер, Пећинци (381).

Воzeћи итинерером дугим нешто више од 100 километара, такмичари су посетили Меморијални комплекс „Сремски фронт” посвећен борбама које су од октобра 1944. до почетка априла наредне године вођене у сремској равници.

Свечаност поводом проглашења победника била је у прекрасном амбијенту Војне установе „Моровић”, где су најуспешнијим такмичарима уручени пехари и награде, док су двојици угледних привредника који сарађују са Војском Србије додељени *Златни кључеви* Официрског ауто-мото спортског клуба.

Посебно ће остати упамћене речи Макса Ђукића, једног од добитника *Златног кључа*, који је врло надахнуто подсетио такмичаре и госте на драматичне тренутке од пре, безмало, две деценије када мајор Тепић није дозволио хрватским паравојним формацијама да заузму складиште муниције, већ га је дигао у ваздух и часно отишао у легенду. ■

В. РИСТИЋ
Снимио Г. КОВАЧЕВИЋ

ради
НОВОСТИ

104,7 FM
БЕОГРАД

НОВА ЕМИСИЈА НА ТАЛАСИМА РАДИО НОВОСТИ, АУТОМЕДИЈА ОЖИВЉАВА ВАШЕ УСПОМЕНЕ, СТРАСТИ И ИНТЕРЕСОВАЊА, КОРИСТЕЋИ ФЕНОМЕН АУТОМОБИЛА КАО СПОНУ КОЈА ПОВЕЗУЈЕ СВЕТ МУЗИКЕ, ФИЛМА, МОДЕ, ПУТОВАЊА ... УТОРКОМ ОД 15 И НЕДЕЉОМ ОД 10 ЧАСОВА (WWW.AUTOBRIEF.COM)

ПРОВЕРИТЕ
ЗАШТО НАС СЛУШАЈУ

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
УПРАВА ЗА КАДРОВЕ
расписује

К О Н К У Р С

за попуну радних места у Војсци Србије, пријемом лица из грађанства у својству војних службеника и војних намештеника, у радни однос на неодређено време:

1. психолог, ВСС

ВП 1408 Бачка Топола – један (1) извршилац,
ВП 8486 Панчево – један (1) извршилац.

2. референт за физичко васпитање, ВСС

ВП 9808 Београд – један (1) извршилац,
ВП 8486 Панчево – један (1) извршилац,
ВП 8486 Панчево, место службовања Ниш – један (1) извршилац,
ВП 2827 Нови Сад – један (1) извршилац,
ВП 5002 Београд – један (1) извршилац,
ВП 1423 Сомбор – један (1) извршилац,
ВП 6234 Панчево – један (1) извршилац,
ВП 9845 Ваљево – један (1) извршилац,
ВП 5302 Пожаревац – један (1) извршилац,
ВП 2143 Горњи Милановац – један (1) извршилац,
ВП 8365 Крушевац – један (1) извршилац.

3. Виши истраживач, ВСС

ВП 2342 Београд – два (2) извршиоца.

4. Виши истраживач, ВСС

ВП 2342 Београд – један (1) извршилац.

5. Начелник лабораторије за примарне еталоне електричних величина,

магистар наука
ВП 2342 Београд – један (1) извршилац.

6. Виши криптолог, магистар наука

ВП 2237 Београд – три (3) извршиоца.

7. Криптолог, ВСС

ВП 2237 Београд – један (1) извршилац.

8. Референт за ловство и шумарство, ВСС

ВП 2287 Београд, место службовања Добановци – један (1) извршилац

9. Ловочувар – чувар шума, КВ

ВП 2287 Београд, место службовања Добановци – један (1) извршилац

10. Руковалац парних котлова, КВ

ВП 9808 Београд, место службовања Церовац (Крагујевац) – један (1) извршилац,
ВП 9808 Београд, место службовања Кнежевац (Београд) – четири (4) извршиоца,
ВП 1024 Београд – један (1) извршилац,
ВП 4652 Краљево – два (2) извршиоца,
ВП 5007 Врање – два (2) извршиоца,
ВП 4986 Бујановац – два (2) извршиоца,
ВП 6234 Панчево, – четири (4) извршиоца,
ВП 5004 Јаково – два (2) извршиоца.

11. Руковалац парних котлова, КВ

ВП 4986 Бујановац – један (1) извршилац,
ВП 9858 Батајница – један (1) извршилац,
ВП 1423 Сомбор – један (1) извршилац.

12. Ветеринар, ВСС

ВП 5019 Крушевац, место службовања Ниш – један (1) извршилац.

13. Референт – преводилац за енглески језик, ВСС

ВП 1094 Београд – један (1) извршилац,
ВП 1097 Ниш – један (1) извршилац.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да су кандидати држављани Републике Србије,
- да имају прописано образовање,
- да су кандидати (мушког пола) одслужили војни рок са оружјем,
- да кандидати нису осуђивани и да се против њих не води кривични поступак,
- да су здравствено способни за службу у Војсци Србије.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- а) за ФМ на редном броју 3:
- дипломирани машински инжењер – смер војно машинство,
 - просек оцена са студија изнад 8,00,
 - познавање енглеског језика на нивоу другог степена.
- б) за ФМ на редном броју 4:
- дипломирани инжењер електротехнике (физичка електроника) или дипломирани физичар,
 - просек оцена са студија изнад 8,00,
 - познавање рада са програмима за анализу и обраду дигиталне слике,
 - познавање енглеског језика на нивоу другог степена.
- в) за ФМ на редном броју 5:
- дипломирани инжењер електротехнике,
 - академски назив магистра наука из области електротехничких наука,
 - радно искуство у области мерења у телекомуникацијама и искуство у раду са електронском мерном опремом,
 - познавање рада са програмима за аутоматизацију мерења,
 - млађи од 40 година живота,
 - познавање енглеског језика на нивоу другог степена.
- г) за ФМ на редном броју 6:
- завршен математички, природноматематички или електротехнички факултет,
 - академски назив магистра наука из области криптологије или заштите информација и информационих система,
 - објављени стручни и научни радови,
 - познавање енглеског језика.

- д) за ФМ на редном броју 7:
- завршен математички, природноматематички или електротехнички факултет са просеком оцена изнад 8,00,
- млађи од 35 година живота,
- познавање енглеског језика.

- ђ) за ФМ на редним бројевима 10 и 11:
- оспособљеност за рад са судовима под високим притиском.

КАНДИДАТИ МОЛБЕ ПОДНОСЕ ВОЈНОЈ ПОШТИ ПРЕМА РАДНОМ МЕСТУ ЗА КОЈЕ КОНКУРИШУ

поштом препоручено или предају лично у деловодству.
Уз молбу прилажу:

- CV или аутобиографију,
- извод из матичне књиге рођених,
- уверење о држављанству,
- оверену фотокопију дипломе о стеченој школској спреми,
- уверење општинског суда да се против кандидата не води кривични поступак и да није кривично осуђиван,
- фотокопију радне књижице,
- потврду да су кандидати (мушког пола) одслужили војни рок са оружјем и
- лекарско уверење о здравственој способности.

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне молбе и молбе уз које нису приложени сви потребни документи, неће бити разматране.

Оглас остаје отворен до 30. новембра 2009. године. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ **СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ** **УПРАВА ЗА КАДРОВЕ** расписује

К О Н К У Р С

за попуну радних места у Војсци Србије, пријемом лица из грађанства у својству војних службеника и војних намештеника, у радни однос на неодређено време:

Фармацеут, ВСС

- ВП 4795 Београд – један (1) извршилац,
- ВП 4100 Нови Сад (Петроварадин) – један (1) извршилац,
- ВП 3705 Рашка – један (1) извршилац,
- ВП 4983 Ниш – један (1) извршилац,
- ВП 5007 Врање – један (1) извршилац,
- ВП 3472 Ниш – један (1) извршилац,
- ВП 3262 Крагујевац – један (1) извршилац,
- ВП 1423 Сомбор – један (1) извршилац,
- ВП 6234 Панчево – један (1) извршилац,
- ВП 5004 Јаково – један (1) извршилац,
- ВП 9845 Ваљево – један (1) извршилац,
- ВП 6002 Зајечар – један (1) извршилац,
- ВП 8365 Крушевац – један (1) извршилац,
- ВП 4445 Лесковац – један (1) извршилац.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да су кандидати држављани Републике Србије,
- да су здравствено способни за службу у Војсци Србије,
- да имају високу стручну спрему – дипломирани фармацеут,
- да кандидати нису осуђивани и да се против њих не води кривични поступак.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- завршен приправнички стаж.

Кандидати молбе подносе војној пошти према радном месту за које конкуришу, поштом препоручено или предају лично у деловодству.
Уз молбу прилажу:

- CV или аутобиографију,
- извод из матичне књиге рођених,

- уверење о држављанству,
- оверену фотокопију дипломе о стеченој школској спреми,
- уверење општинског суда да се против кандидата не води кривични поступак и да није кривично осуђиван,
- фотокопију радне књижице и
- лекарско уверење о здравственој способности.

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне молбе и молбе уз које нису приложени сви потребни документи, неће бити разматране.

Конкурс остаје отворен до 30. новембра 2009. године. ■

Исправка конкурса

У конкурсу Војномедицинске академије за избор лица у наставничка и сарадничка звања, објављен у магазину „Одбрана“ 15. октобра 2009, исправљају се услови конкурса и текст треба да гласи:

На конкурс се могу јавити професионални припадници Војске Србије.

**Војна
установа
„Врњачка
Бања“**

**У хотелу „БРЕЗА“
у периоду
од 1. новембра
до 26. децембра 2009.
цене ниже до 10 посто**

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА
ТРЕНИНГ

Матуловић – Фишер
Београд, 1958.

1.ц4 Сф6 2.Сц3 г6 3.е4 Лг7 4.д4 дб 5.ф3

У изузетно занимљивој књизи америчког велемајстора Едмара Медниси објављени су сви Фишерови поразни. Први од њих је тренинг-партија у којој га је тукао наш велемајстор Милан Матуловић. Играна је Староиндијска одбрана, а овим позиционим Семишевим потезом бели гради јак центар.

5...е5

Обично се овако вуче после рокаде, али млади Фишер је волео да испроба овај потез, премда је и тада – као и увек – играо најјаче што може и на победу.

6.д5 Сх5 7.Ле3 ф5

Правило ове варијанте је да црни напада на краљевој страни.

8.Дд2 Дх4+

Уместо овога било је добро и 8...0-0 9.0-0-0 итд.

9.Лф2 Де7 10.0-0-0 0-0 11.Се2 Сд7

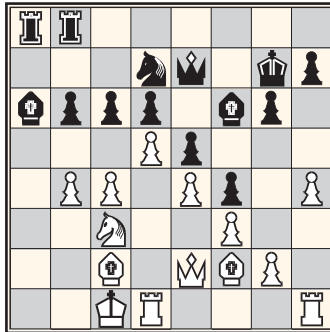
Можда је било боље 11...а5 или Са6.

12.Сг3! Сг3

Активнију игру давало је 12...Сф4. 13.хг3 ф4 14.г4!

На 14.гф еф црни ловац би имао одличну дијагоналу.

14...66 15.Лд3 а5 16.Лц2 Ла6 17.б3 Тб8 18.Де2 Лф6 19.а3 Кг7 20.64! а64 21.а64

Бели: Кц1, Де2, Тд1, Тх1, Лц2, Лф2, Сц3, б4, ц4, д5, е4, ф3, г2, г4
Црни: Кг7, Де7, Та8, Тб8, Ла6, Лф6, Сд7, б6, ц6, д6, е5, ф4, г6, х7 21...65

Црни је после овог потеза штењен и лишен контраигре. У питању је, дакле, одлучујућа грешка младог генијалног шахисте, коју бели заиста мајсторски користи.

22.ц65 Лц8 23.К62 С66 24.Та1 Та1 25.Та1 Лх4 26.Лг1! х5 27.гх5 гх5 28.Та7 Т67 29.Т67 Л67 30.Са4! Дд8 31.Дф1 Кг6 32.Л66! ц66 33.Дг1! Дц7 34.Д66 Д66 35.С66 Ле7 36.Сц4 Кг5 37.Са5 Лц8 38.66 Кх4 39.Ла4! Кг3 40.Лд7 Л67 41.Лх3 1:0

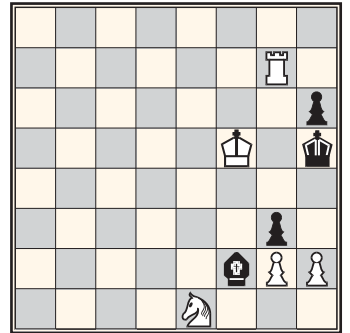
**ЗАНИМЉИВОСТИ
РАДИЈЕ МИЦАО
КРАЉА**

Карло Дванаести (1682–1718), шведски војсковођа, „Александар Севера“, али и „Лудак Севера“, постао је владар у својој 15. години. Ишло му је у животу добро док његова војничка генијалност није сломљена, а војска уништена на Полтави 1709. године у судару против руског цара Петра Првог. Карло се тада склонио код својих савезника Турака, а руски цар му је 1711. године одобрио да се преко Русије врати у Шведску. Опсаде градова су му била специјалност. У једној од њих (код Халдена) је везана за опсаду Бендера 1713. године.

Прича је шаховска. Краљ је највише волео да миче свога краља, како је то запазио Волтер у књизи која је преведена код нас још 1897. године.

Због тога је, каже даље Волтер, више губио но добијао, а шахистима је познато да краља треба што пре склонити у „заветрину“ и да се с њим креће у акцију тек у завршници.

Елем, краљ је приликом те дуге опсаде играо шах са својим министром, тј. генералом Кристијаном Гротузенном, који је очекивао скоро унапређење и – наравно губио партије. Тога дана краљ се налазио пред победом у следећој позицији.

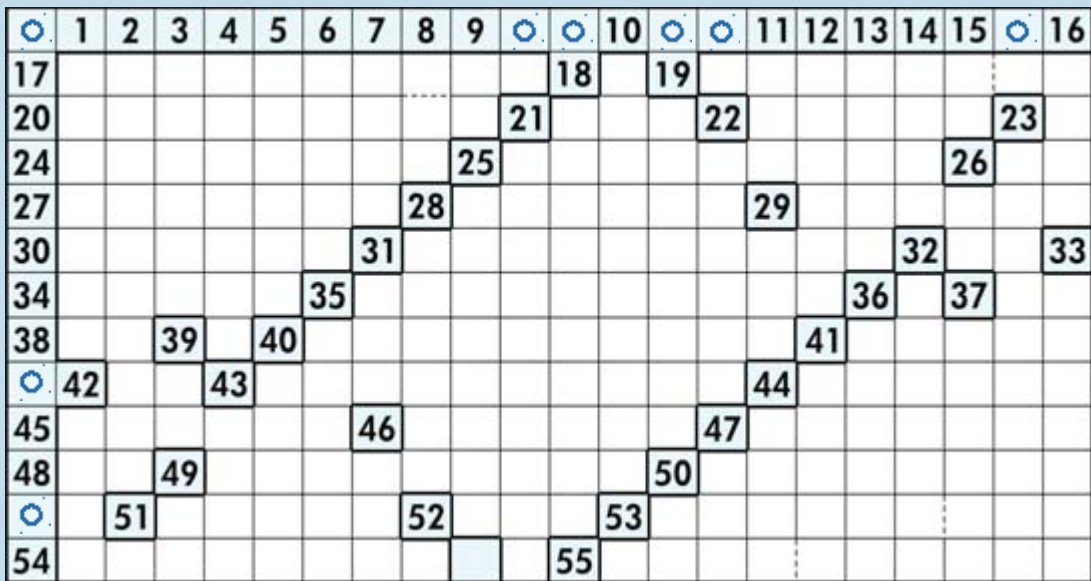

Бели (краљ Карло Дванаести): Кф5, Тг7, Се1, г2, х2

Црни (генерал Гротузен): Кх5, Лф2, г3, х6

Припремио Раде МИЛОСАВЉЕВИЋ мајстор Фиде

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА - ВОДОРАВНО: оснивачица, б, телеграм, старатељи, Мат, носно, а, накораци, запустело, мр, Оравци, матине, Сејфис, везови, каменитост, Ац, кладо, пореметити, р, ИП, аи, и, набирати се, пасте, са, пожевити се, Шаглоњ, Тартар, ретине, минорно, РЦ, романтика, силовита, у, талас, Иса, ветеринар, Сајонац, е, Самаритјани.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

17. Област у надлежности епископа, епископат, 19. Постављати себи питање, 20. Учини златним, 21. Име финског дизајнера Сааринена, 22. Подземни део биљке, 24. Истући, измлатити, 25. Уљудан, прикладан, 26. Ауто-ознака Кикинде, 27. Место код Бруса, 28. Уско повезано, блиско, 29. Лек који садржи опијум, 30. Град у Замбији, 31. Прећи скоком, 32. Стоти део хектара, 34. Мјузикл Алана Паркера, 35. Брестово дрво, 37. Тениски савез (скр.), 38. Показна заменица, ова, 40. Практичне особе, 41. Врста мајмуна, 42. Ауто-ознака Лесковца, 43. Растезати, 44. Део одеће, 45. Мрачни понор из старогрчке митологије, 46. Коњи тамнориђе боје, 47. Који изазива досаду, незанимљив, 48. Рачунски центар (скр.), 49. Отмичари, 50. Слушалице за глуве (мед.), 51. Путна исправа за иностранство, 52. Раставна свеза, илити, 53. Место доношења одлуке о спорном спортском мечу (израз), 54. Становница Сиска, 55. Врста кућног огрточа, користи се после купања.

УСПРАВНО:

1. Старогрчки филозоф, 2. Онај који нешто познаје, зналац, 3. Краћи боравак у природи (мн.), 4. Послуживати, 5. Црквица, домаћа богомоља, 6. Главни град Канаде, 7. Француски хемичар, Анри (цев!), 8. Спилбергов филмски ванземаљац, 9. Суседна слова азбуке, 10. Прићи скоком, 11. Било ко, 12. Јапански бренд аутомобила, 13. Арабљани, 14. Бивши италијански скијаш, Густаво, 15. Символ индијума, 16. Име бивше певачица Пјаф, 18. Полемичари, еристи, 19. Формирати, установити, 21. Које је сувише старо, 22. Левци, 23. Вештаци у гледању у карте, 25. Места преклапања, 26. Лична заменица, 28. Праведност, 29. Други, остали, 31. Хитар, 32. Силовина за израду свећа, 33. Тонка калајна фолија, 35. Извините, опростите (стр.), 36. Бивша италијанска глумица, Булијета, 37. Одвратност, 39. Символ ербијума, 40. Руско женско име, 41. Електронски уређај за конверзију дигиталних сигнала (модулација-демомодулација), 42. Звук при удару или паду, 43. Радник који тка, ткалац, 44. Мушко име, Душан одмила, 46. Новосадски Шах Клуб, 47. Старогрчки певач јуначких песама, 49. Деветнаесто и последње слово азбуке, 50. Ауто-ознака Зајечара.

Najbolji deo dana

BEOGRADE DOBRO JUTRO

www.studiob.rs

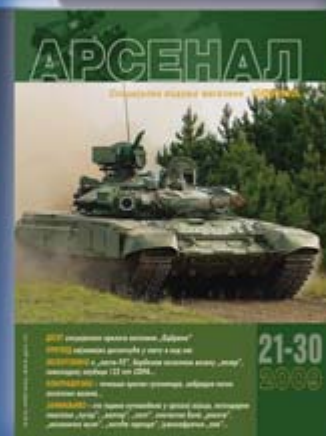
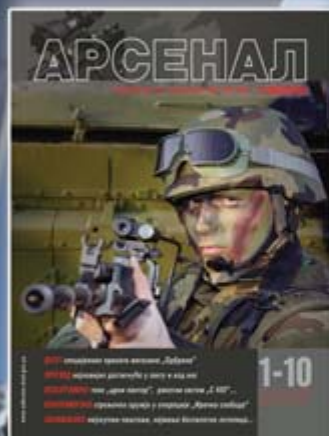
Они се буде са Србијом

ЈУТАРЊИ ПРОГРАМ

Први програм РТС-а, сваког дана у 6.05

www.rts.co.yu

КОМПЛЕТ
1.000,00

АРСЕНАЛ МАГАЗИНА ОДБРАНА:

- Тридесет специјалних прилога.
- Преглед најновијих достигнућа војне технике у свету и код нас.
- О савременом оружју: оклопним борбеним возилима, хаубицама, авионима, хеликоптерима, беспилотним летелицама, сателитима, бродовима, подморницама,
- Из пера познавалаца, конструктора, испитивача, новинара.
- Развој, техничке карактеристике, борбена употреба, али и историја.
- Опремање армија света.

Н А Р У Ц Б Е Н И Ц А

НЦ „ОДБРАНА“

Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел: 011/3201-995, тел/факс 011/3241-009

Наручујем (заокружити):

1. „АРСЕНАЛ - 1“ по цени од 350,00 динара + 130,00 динара ПТТ трошкови,
2. „АРСЕНАЛ - 2“ по цени од 400,00 динара + 130,00 динара ПТТ трошкови,
3. „АРСЕНАЛ - 3“ по цени од 400,00 динара + 130,00 динара ПТТ трошкови,

КОМПЛЕТ („Арсенал 1, 2 и 3“) по цени од 1.000,00 динара.
Комплет шаљемо Пост експресом на рачун купца.

Целокупан износ уплатити на жиро-рачун број
840-49849-58.

Доказ о уплати и наруцбеницу послати на адресу
НЦ „Одбрана“.

Купац: _____

Улица и број: _____

Место: _____ Телефон: _____

Потпис наручиоца _____

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ МАГАЗИНА ОДБРАНА

подобронац

3

72. извиђачко-диверзантски
батаљон

Војници тихог корака

Искуства

Скок у Ирак

Специјална антитерористичка
јединица – САЈ

Кратка дефиниција силе

Фото САЈ

САДРЖАЈ

Потпуковник Ненад Булатовић, командант

63. падобранског батаљона
Живот под куполом 4

72. извиђачко-диверзантски батаљон
Специјалне бригаде

Војници тихог корака 8

Специјална антитерористичка јединица
МУП-а Републике Србије – САЈ

Кратка дефиниција силе 11

Сајт ветерана 63. падобранске

**Сусрет прошлости
и садашњости** 16

Ветерани 63. бригаде у Светој земљи

Падобранско братство 18

Специјалне падобранске јединице

Златни витезови 20

Акција 173. ваздушнодесантне
бригаде САД

Скок у Ирак 22

Вертикални ваздушни тунел

**Увježбавање
слободног пада** 26

Нови падобрани за америчку војску

У корак с временом 28

Уредник прилога
Владимир ПОЧУЧ

УВОДНИК

Контролисани страх

После првог скока на слободно, који је симболично представљао почетак, и другог летећег човека – *hoto volansa* – потврде да смо, заправо, начинили необичан *тандем скок* падобранском вештином, нови подлистак, трећи по реду из креативне радионице *Одбране*, јесте још један доказ да је могуће открити, боље рећи наслутити другачији поглед на свет.

Посве је сигурно, бар из наше перспективе, односно средишта троугла кога чине небо–падобранац–земља, да тај поглед *са висока* није ништа друго до контролисање емоција, способности и могућности, тачније – страха.

Не упуштајући се у, обично сувишно и најчешће критиковано промишљање онога што многи сматрају сасвим обичним, на страницама новембарског броја прочитаћете да су управо *падобранци ретки хероји који за себе кажу да нису храбри, већ само умеју контролисати страх боље од осталих.*

Том својеврсном строју одабраних, другачијих, у коме стоје, на пример, нишке *црвене беретке* или *војници тихог корака* извиђачко-диверзантског батаљона српске војске, придружили су се момци у црним униформама и *фантомкама* из скоро легендарне Специјалне антитерористичке јединице МУП-а Србије – САЈ.

Десантирањем у ниском лету, чувеном техником *сејање*, у трећи *Падобранац* стигли су и амерички *Златни витезови*, али и транспортним авионом С-17 падобранци њихове 173. ваздушнодесантне бригаде да би са нама поделили искуства из операције *Ирачка слобода*, коју су многи сматрали највећом после Другог светског рата и сукоба у Вијетнаму.

Заједнички именитељ поменутих специјалаца – као и оних из јединица о којима још пише наша *новина у новини*, попут руске ВДВ, припадника британских или израелских специјалних снага, те падобранаца који се увježбавају у вертикалним ваздушним тунелима или користе софистициране, савремене куполе, али и *Небеских видри* и ветерана чувене 63. падобранске бригаде – јесте елитизам.

У временима када се *територија и животи грађана бране оружјем* они преузимају највећи ризик. *Негују тиху и смртоносну вештину непримећене инфилтрације у противничке редове, способност вишенедељног преживљавања у непријатељској позадини, хладнокрвност и прецизност. Иза њих некада остају ватра и рушевине, а некада само тишина* – то је слика из пера *Падобранца З*.

А допуњује је захтев да увек буду први на линији одбране, спремни када остали нису. Спретни до елеганције и ефикасни до бруталности, такви падобранци, диверзанти, антитерористи, извиђачи, речју специјалци јесу *кратка дефиниција силе* која најпре контролише сопствени, а потом и туђи страх. Јер, где је човек ту је и његов страх.

Једини сигуран пут у праву будућност јесте ићи у правцу у коме расте твој страх – опомињао нас је Милорад Павић. Стога, нека вам ово *треће приземљење* буде својеврсни приручник за брзо ходање без страха небеским просторством. ■

Владимир ПОЧУЧ

Небеске видре 2009

Познавање за најбољу спортску екипу Војске Србије прошле године припало је Подобранској екипи „Небеске видре“. Претпоставка да ће тај састав и у 2009. постизати врхунске резултате није се, нажалост, обистинила. Небеске видре већ дуже година безуспешно покушавају да подмладе екипу, како би млади падобранци преузели одговорност, али и знања старијих колега, који су деценију и по на самом врху падобранског спорта.

Проблеми који су годинама уназад оптерећивали наше воздухопловство нису мимоишли ни Видре. Изостајала је и одговарајућа падобранска обука, а тиме и пријем нових кандидата у екипу. Без обзира на то што су припадници падобранске екипе врло искусни, у протекле две године отежано су се одвијали тренинзи, најпре у материјалном погледу – није било довољно летелица, падобрана, земаљских уређаја за реализацију обуке – па су и спортски резултати били лошији. Томе треба додати и често неодговарајуће метеоролошке

услове за извођење скокова, те обавезе падобранца Небеских видри у јединицама.

Током 2009. Подобранска екипа скоро да није тренирала. Недостајао јој је и инструмент за мерење прецизности скока на циљ – електронска нула, истекли су јој ресурси појединих падобрана... Зато су чланови екипе, у просеку, начинили само 120 скокова, што је испод потребног минимума за постизање бољих спортских резултата.

Ипак, Видре су учествовале на Меморијалном купу Горан Остојић и сви пали бор-

ци, где су освојили треће место. Треба напоменути да су прошле године на том такмичењу били првопласирани. На 55. државном првенству у класичним дисциплинама, које се организовало у Параћину, били су најбољи екипно и у појединачној женској конкуренцији. Бронзано одличје припало им је у Новом Саду на Државном првенству у групним ликовним скоковима, иако су претходних година на тој спортској манифестацији били непобедиви. Од 31. екипе, које су учествовале на 34. светском војном падобранском првенству у Словачкој, у дисциплини скок на циљ, припала им је 24. позиција. Постигнути резултати у протеклом периоду били су повод да се квалитет Небеских видри упореди са сличним екипама из земље и иностранства.

Сада намеравају да се ваљано припреме за предстојеће 35. светско војно првенство у падобранству у Швајцарској, попут осталих учесника који се боре за најбољи пласман, како би повратиле ранију позицију на спортској табели. Стога им је неопходно обезбедити одговарајуће услове за тренинге, јер представљају и нашу војску и нашу државу – нову падобранску опрему и уређаје, увежбавања у ваздушном тунелу, значајнију подршку авијације за реализацију припрема. Само обимнијим улагањима могу се постићи врхунски спортски резултати, али и унапредити падобранска обука, чији је носилац у јединици управо екипа Видри. ■

С. ЈОВАНОВИЋ

Фаца оборио Гинисов рекорд

Словењ Градец, 23. октобра, Горан Тодоровић, параплегичар из Србије, скочио је у тандему са висине од 7.924 метра и тако поправио претходни рекорд, саопштио је Савез параплегичара Словеније. Скок инвалида падобраном у тандему, који је Горан са колегом из Словеније извео на аеродрому у Словењ Градцу, неслужбено представља нови рекорд за Гинисову књигу рекорда, пошто је тренутни рекорд 6.500 метара.

Тодоровић, кога овдашњи медији представљају јавности као „српског спортског падобранца“, у инвалидским колицима је већ пет година, после пада с неотвореним падобраном. Уочи кобне несреће био је спортски падобранец и припадник 63. падобранске бригаде из Ниша. За носиоца Гинисовог рекорда у инвалидском скоку у тандему борио се још прошле године у истом саставу као и ове, са словеначком „посадом“, али је тај покушај пропао пошто су гинисовци оценили да начин извођења скока не одговара за признавање рекорда.

Савез параплегичара Словеније тврди да су овога пута све административне препреке прескочене а бирократски захтеви за-

довољени, зато су документацију о скоку већ предали комисији у Лондону. Тодоровића је у „наскоку“ на висину од 7.924 метра пратила и потпредседница Савеза параплегичара Словеније Барбара Слачек, иначе први словеначки параплегичар која је скочила у тандему са висине од 4.800 метара.

Да Тодоровићев скок са те висине није ни наиван, а још мање безопасан, објаснио

је његов партнер у скоку, тандем-пилот Роман Погачар, који је и сам служио у нишкој падобранској бригади 1985. године и за собом има више од девет хиљада скокова падобраном: „На висини са које смо скочили температура је била минус 50 степени Целзијусових, док је на ‘земљи’ била око три степена.“

Погачарова спретност да пази на Горана била је од пресудног значаја приликом доскока на земљи, јер Горан не осећа доње екстремитете па су могуће нове, чак тешке повреде уколико би ишта кренуло наопако. Авионом пилатус РС-6 пилотирали су Дамијан Цехнер и Вили Плетершек, а сниматељ скока био је Петер Анжур.

Што је најважније, сви поменути из Словеније су овај подвиг извели у добротворне сврхе, како би помогли Горану, јер су Тодоровићеви напори да освоји Гинисов рекорд усмерени у прикупљање новца за операцију пресађивањем матичних ћелија. Зато су сви који су се укључили у акцију радили бесплатно да би Горану помогли да сакупи новац за операцију која би могла да му помогне да оздрави. ■

Политика

ПОТПУКОВНИК НЕНАД БУЛАТОВИЋ, КОМАНДАНТ 63. ПАДОБРАНског БАТАЉОНА

Живот под куполом

Много генерација прошло је испод наших падобранских купола. Свака је у ту заједничку кућу уградила своју циглу. Орден народног хероја, који краси ратну заставу падобранске јединице, није стечен у тренутку, једној бици или рату, већ је плод дугогодишњег рада, увежбавања, напорних маршева и падобранских скокова... А само једна генерација имала је част, привилегију и обавезу да у судбоносним тренуцима покаже шта може и уме.

Недавно су нишки специјалци, на празник *Покрова пресвете Богородице* 14. октобра, обележили своју славу. Био је то повод да са командантом 63. падобранског батаљона Специјалне бригаде наше војске потпуковником Ненадом Булатовићем разговарамо о падобранским скоковима, гађањима у протеклом времену, али и бројним увежбавањима на полигонима, учешћу на вежбама, те о реализованим струч-

ним курсевима припадника јединице којом командује.

– Бољи смо у односу на прошлу годину, а наредне намеравамо да будемо још бољи. Задржали смо и унапредили стручне квалитет припадника. Богатији смо и за десетак млађих инструктора и инструктора падобранства. После напорне и захтевне селективне обуке, у Падобрански батаљон примили смо одређен број старешина и тако подмладили кадар. Је-

диница се опремила савременом опремом и наоружањем – кратко резимира стање у 63. батаљону потпуковник Булатовић.

■ *Поштовање традиције за сваког нашег падобранца представља својеврстан морални и културолошки образац понашања, обавезу, али и потребу. Зашто је то тако?*

– Одувек припадници падобранских састава имају такав однос према традицији и свим претходницима који су радом, а неретко и крвљу, увели некадашњу 63. падобранску бригаду у строј елитних специјалних јединица у овом делу Европе.

Много генерација прошло је испод наших падобранских купола. Свака је у ту заједничку кућу уградила своју циглу. Орден народног хероја, који краси ратну заставу падобранске јединице, није стечен у тренутку, једној бици или рату, већ је плод дугогодишњег рада, увежбавања, напорних маршева и падобранских ско-

кова... А само једна генерација имала је част, привилегију и обавезу да у судбоносним тренуцима покаже шта може и уме.

Појединац јесте најважнија *карика* колектива, али када је сам, он је мали и рањив. Само као део тима, јединице у којој ради оно што најбоље зна, падобранац успешно извршава задатак. Данас, после десетак година, у падобранском строју **63.** батаљона стоји нова генерација старешина, обучаваних и васпитаваних на примерима и искуству претходника. Тамо су где други не смеју и не могу. На њиховој страни су квалитети попут знања, залагања и вештине.

■ *Падобранске јединице свуда у свету јесу елита војске? Шта је кључ таквог успеха?*

– Одговор је у сваком човеку, падобранцу понаособ, који својим особинама и могућностима даје снагу колективу, укратко – у падобранцу који, када се после скока одвоји од авиона, може да контролише себе, емоције, страх. Тамо горе допуштен је приступ само одабранима и посвећенима. Падобранци су ретки хероји који за себе кажу да нису храбри, већ само умеју да контролишу страх боље од осталих.

■ *Да ли је тако и у **63.** батаљону?*

– У **63.** падобрански батаљон долазе високомотивисани војници и старешине, који су се за тај позив добровољно определили. Уз претпоставку да су потпуно здрави, добре психофизичке кондиције, да би постали квалитетни специјалци, падобранци морају годинама да се увежбавају, унапређују потребна знања и вештине.

Падобранска обука обухвата неколико нивоа. Кандидати најпре похађају основну падобранску обуку, коју чине различити садржаји обуке на земљи и војни падобрански скокови са опремом и наоружањем. На следећем нивоу оспособљавања – вишој падобранској обуци – падобранци се обучавају за скокове на слободно дејство и извођење специјалних десаната. Највиши ниво оспособљавања представља обука за стицање звања инструктора падобранства, на посебном курсу који похађају најуспешнији.

Током **2009.** године, основну падобранску обуку завршиле су две групе полазника, а за поједине припаднике састава организовани су курсеви млађих инструктора и инструктора падобранства. Реализован је и курс селективне обуке старешина из осталих јединица Војске Србије, кандидата за Специјалну бригаду. У току је курс више падобранске обуке, на коме учествује две групе специјалца. Треба рећи да поменуте специјалистичке курсеви и стручну обуку изводимо у јединици сопственим ресурсима, уз сарадњу са летачким саставима и Батаљоном за обезбеђење нишког аеродрома, а на тај начин подмлађујемо и кадар.

■ *Поменули сте селективну обуку која, уколико се успешно оконча, представља улазницу за падобрански строј. Ко-*

У строју црвених беретки

Потпуковник Нена Булатовић рођен је **27. јуна 1970.** у Приштини. Војну академију Копнене војске, Смер пешадија, завршио је **1993.**, а командно-штабно усавршавање пре три године. Отако је прикачио прве официрске чинове до данас, професионалну каријеру гради у строју нишких *црвених беретки*. Има звање инструктора падобранства. Током ратних сукоба на нашим просторима био је рањен, а орденом за храброст одликован је **1999.** године. Ожењен је Марином и има двоје деце – десетогодишњу Анђелку и трогодишњег Алексу.

је особине, заправо, треба да имају црвене беретке?

– Будућим падобранцима се, током селективне обуке, проверавају психофизичких способности и издржљивост на дугим маршевима, под пуном борбеном опремом. Ко успешно савлада тестове и докаже потребан ниво вештина стиче услов да постане припадник **63.** падобранског батаљона. Циљ такве селекције јесте да се издвоје они кандидати који имају захтеване врлине и квалитете, али и одговарајући карактер – одлучност, самосталност у раду, натпросечну интелигенцију, потпуну психичку стабилност и истрајност, способност за добру организацију посла и руковођење групом или јединицом. Сваки припадник *црвених беретки* одан је јединици, идентификује се с њом и поносан је на падобранске ознаке које носи.

■ *На курсу више падобранске обуке, који се тренутно организује у Батаљону, старешине се на новим падобранцима оспособљавају за извођење специјалног десанта на терене малих димензија, са препрекама у околини. Каква су искуства полазника с обзиром на то да се*

таква обука, због недостатка школских падобрана, није реализовала последњих осам година?

– Набавком савременог падобрана америчке производње УМ-1 јединица је добила квалитетно школско-борбено средство. Битно је истаћи да на тај начин нисмо решили само проблем обуке падобранаца за извођење специјалног десанта већ смо се и оспособили за употребу борбеног средства које користе специјалне јединице широм света. Увођењем тог падобрана смањили смо број планираних скокова потребних за реализацију курса, односно остварили одговарајуће уштеде.

Наша искуства у његовој употреби потврђују да је реч о веома безбедном средству, које знатно смањује ризик од повреда приликом приземљења, што је за падобранце најризичнији моменат скока. Током прве седмице курса реализовано је више од **100** скокова, а нисмо имали ни најлакше повреде. Раније су се, у току прве недеље више падобранске обуке, дешавале бројне повреде, углавном због грешке младих падобранца приликом приземљења падобранцима типа *крило* или школским падобраном ПШ-03, који су се користили. Скокови помоћу њих захтевали су више енергије, способности и психичке стабилности падобранаца, па је ризик од повреда у току рада био велики.

■ *Хоће ли се нишка падобранска јединица у будућности опремити још неким савременим техничким капацитетима?*

– Дугорочним плановима предвиђа се опремање састава савременом борбеном опремом и наоружањем како би се повећала њена оперативна способност. Поред падобрана УМ-1, у јединици се од ове године користе и нова теренска возила *ландровер дефендер*. У току су набавка и обнављање ресурса заштитне падобранске опреме, без које падобранци не иду на скок. Ускоро очекујемо и ново стрелачко наоружање – аутоматске пушке намењене специјалним јединицама, и лаке митраљезе, чиме ћемо знатно повећати борбену ефикасност. И опремање модерним системима веза обезбедиће **63.** батаљону додатни квалитет.

Нишки падобранци су високообразовани професионалци, говоре стране језике и владају стручним и техничким знањима за коришћење софистициране информатичке и комуникационе опреме. Оперативној способности јединице доприносе стабилан систем командовања, добра организација рада, али и мотивисаност припадника, посебно за усавршавање. Захваљујући искуству старешина, изграђеном систему врхунске падобранске, тактичке и ватрене обуке, припадници **63.** батаљона су, са знањем и људским квалитетима, уз употребу специјалне опреме и наоружања, спремни да одговоре новим безбедносним изазовима. ■

Владаца КРСТИЋ

Падобранска слава

Сваке године 14. октобра, на празник Покрова пресвете Богородице, у Нишу се окупљају падобранци и пријатељи 63. падобранског батаљона, односно некадашње 63. падобранске бригаде, како би обележили славу јединице.

И ове године, 13. октобра у нишкој Саборној цркви, протојереј-ставрофор Влајко Грабеж, бивши свештеник 2. крајишког корпуса Војске Републике Српске, пререзао је славски колач. Присуствовали

су некадашњи и садашњи припадници јединице и ветерани. Тога дана одржана је и Скупштина Удружења ветерана 63, а падобранци су сутрадан добровољно дали крв у Заводу за трансфузију.

Чланови Удружења ветерана предали су колегама и падобранском батаљону поклоне које су донели из Израела, у коме су недавно боравили – сребрни медаљон патријарха јерусалимског Теофила Трећег и заставу Падобранске и школе за специјалне операције, поклон главног инструктора из базе Тел Ноф.

Слава и Дан падобранског батаљона обележени су и у Тел Авиву. Свечаност је организовао изасланик одбране Србије у Израелу пуковник Саша-Кука Стевановић. Директор аеродрома Дов Хоз Моше Талмор, такође падобранац, био је домаћин скупа коме су присуствовали и Душан Крстић и протосинђел Јован Ћулибрк. ■

Б. ПАУНОВИЋ

„Отворени дан“ одушевио Нишлије

На нишком војном аеродрому 22. октобра одржан је „Отворени дан“, традиционално дружење припадника ваздухопловства, противваздухопловне одбране и 63. падобранског батаљона са грађанима.

Посетиоци су разгледали авионе *орак*, *супер галеб*, Ан-26 и *утва 75*, хеликоптере Ми-8, *газела* и *гама*, противваздухопловни ракетни систем КУБ 230. самоходног дивизиона за ПВД, а и наоружање и опрему које користе падобранци. Највише занимања за изложене „експонате“ показали су млади – ученици основних и средњих школа из Ниша и околине.

Према речима мајора пилота Драгана Тривуна, официра за односе са јавношћу 98. авијацијске базе, изложене летелице и опрема представљају најбоље чиме тренутно располаже Војска Србије.

– Ова акција има за циљ да грађанима прикаже опремљеност и увежбаност, пре свега припадника 98. и 204. авијацијске базе, осталих јединица авијације и ПВД, наравно и 63. падобранског батаљона Специјалне бригаде Копнене војске – каже мајор Тривун.

Током „Отвореног дана“ Ниш су надлетали авиони МиГ-29, МиГ-21, *орак*, *супергалеб*, *антонов 2* и *26*. Падобранци су извели демонстрациони скок и десант. ■

М. МИЛОЈЕВИЋ

Покровитељ овогодишњег „Балканског скока пријатељства“ била је специјална антитерористичка јединица Министарства унутрашњих послова Републике Србије

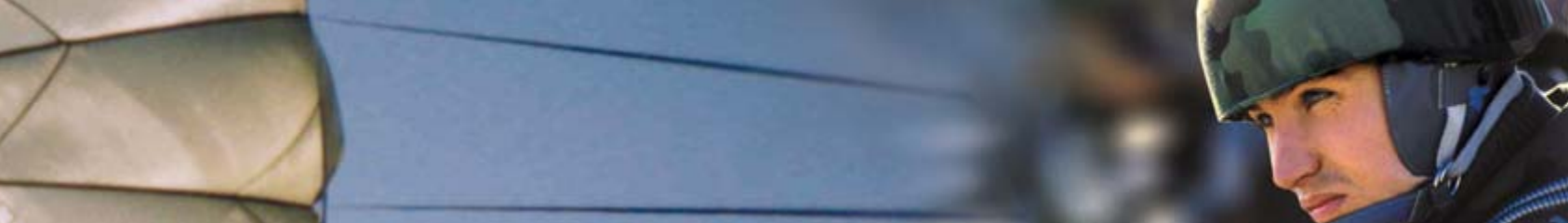

Сусрети у Бањалуци

Крсна слава Падобранског школског центра – свети пророк Илија – обележена је 2. августа у Залужанима код Бањалуке. Био је то, као и претходних година, повод за окупљање ветерана 63. падобранске бригаде из Републике Српске и Србије.

Ове године придружиле су им се и колеге из бројних крајева света – активне и резервне старешине, спортски падобранци и падобранци Израела и Грчке. Међу њима био је и Александрос Љољос, секретар Удружења резервних падобранаца Грчке, које већ годинама организује познати међународни скуп *Балкански скок пријатељства*, на коме учествују ветерани из већине земаља НАТОа.

Гости су посетили институције Републике Српске и обишли спомен-собу Војске у касарни *Крајишке бригаде (Козара)*. Падобранци су скочили по неколико скокова. Посебно су се занимали за авион *утва 66*, који у својој падобранској каријери нису имали прилику да виде. Поједини падобранци скакали су и у тандему са Радетом Чајићем или Немањом Гороњом, тандем-мастерима Падобранског клуба из Бањалуке.

Балкански скок пријатељства 2009

Од 25. до 27. септембра одржан је у Кикинди сусрет падобранаца ветерана – *Балкански скок пријатељства 2009* – који традиционално, уз неко од српских удружења или клубова, организује Грчка унија резервних падобранаца (HEL.A.R.U.). Овогодишњи покровитељ из Србије била је Специјална антитерористичка јединица (САЈ) Министарства унутрашњих послова Републике Србије, а непосредни домаћин и реализатор програма Аеро-клуб *Кикинда*. На аеродрому тог клуба изведени су и падобрански скокови.

Гости су пристигли из Грчке, Аустрије и САД. Из Грчке је стигло шест падобранаца, Аустријанаца је било троје, док су САД представљала два вијетнамска ветерана из Специјалних снага (*Зелених беретки*) Армије САД.

Падобранци су скакали из падобранске верзије авиона Ан-2, којим је управљао Ника Адамов, председник Аеро-клуба *Кикинда*. Инструкторску компоненту водио је Јоцо Мандић, а непосредни реализатори били су инструктори падобранства Борис Адамов, Дарко Качавенда и Радивој Паја Павлов. Ветерани су могли да бирају између два типа падобрана – ретког неу-

прављивог ПД-08 округле куполе и *Eagle 290* четвртасте куполе, коју у својој падобранској обуци користе САЈ и Жандармерија. Квалификациони услов за добијање САЈ крила било је да ветеран скочи три скока. Висине са којих се скакало биле су 800, 1.200, 1.500 и 2.500 метара.

Падобранску јединицу Војске Србије, 63. падобрански батаљон, представили су бивши припадници тог састава и свештеник јединице водник протосинђел Јован Ђулибрк.

Додела САЈ падобранских крила учесницима организована је у хотелу Нарвик у Кикинди. Присуствовао је и помоћник војног аташеа америчке амбасаде у Београду потпуковник Капело, који је обишао ветеране и скочио тандем-скок са Борисом Адамовим. Ветерани су, осим нумерисаних крила, добили и одговарајући сертификат којим се потврђује њихова квалификација да их носе.

У име удружења ветерана америчких Специјалних снага Специјалној антитерористичкој јединици плакету је уручио заставник Вилијем Фанарас. Ветерани су последњег дана дружења скакали и стандардне спортске скокове. ■

Бојан НАЂ

Припрема за скок

Босне и Херцеговине (Република Српска) мајор Радосав Бањанин, командант Жандармерије Републике Србије Братислав Дикић, командант нишког одреда Жандармерије пуковник Сенад Коштић и припадници Специјалне јединице полиције Министарства унутрашњих послова Републике Српске.

Свечани програм почео је скоковима падобранаца и демо-скоком са великом заставом Републике Српске. Један од тих скокова био је посебно важан и привукао је пажњу присутних – протосинђел Јован, свештеник 63. падобранског батаљона Војске Србије, скочио је стоти скок.

Демонстриране су борилачке вештине *крав мага*, која је саставни део обуке израелске војске и многих специјалних јединица

Широм света. Способности је приказао инструктор Јован Манојловић. Уследио је црквени обред сечења славског колача, а после тога падобранци су наставили дружење. ■

Седмог дана прославе ветеранима су се придружили и изасланик председника Републике Српске Душко Четковић, представник Републике Српске у Израелу Арије Ливне, изасланик премијера Сава Лончар, затим, у име Трећег пешадијског пука оружаних снага

Б. НАЂ

72. ИЗВИЋАЧКО-ДИВЕРЗАНТСКИ
БАТАЉОН СПЕЦИЈАЛНЕ БРИГАДЕ

Војници тихог корака

У временима када се територија и животи грађана бране оружјем, неко мора да преузме већи ризик. У таквим случајевима ризик није игра на срећу. Напротив. Посао се поверава најбољима. Људима који негују тиху и смртоносну вештину неприметне инфилтрације у противничке редове, способност вишенедељног преживљавања у непријатељској позадини до момента извршења задатка, хладнокрвност и прецизност. Иза њих некада остају ватра и рушевине, а некада само тишина. Резултат таквих акција противник осети тек онда, када је, углавном, касно за ефикасно реаговање.

Историја ратовања још од античких времена бележи да су битке одлучивале мале групе посебно обучених људи, који су вешто налазили пукотине у противничкој одбрани и дубоко у његовој позадини правиле диверзије или се пак враћале неопажено носећи информације које су касније омогућавале немерљиву предност на бојном пољу. Такве активности, које је теорија ратне вештине касније препознала као *извиђачко-диверзанска дејства*, подразумевале су врхунску психофизичку спремност, храброст и посвећеност војника којима су поверене.

Данас, као и стотинама година раније, ти људи негују тиху и смртоносну вештину неприметне инфилтрације у противничке редове, способност вишенедељног преживљавања у непријатељској позадини до момента извршења задатка, хладнокрвност и прецизност. Иза њих некада остају ватра и рушевине, а некада само тишина. Резултат њихових акција противник осети нешто касније, када је, углавном, касно за ефикасно реаговање.

У друштво поменуте елите спада и 72. извиђачко-диверзантски батаљон Специјалне бригаде Војске Србије. Чак и површним по-

Грифон – обележје јединице

Припадници јединице на рукаву носе грб који би на основу предлога прослеђеног Генералштабу ВС требало да постане и званично обележје 72. извиђачко-диверзантског батаљона. Грб се састоји од штита Немањића који је подељен вертикално на две половине, зелене и бордо боје (за службену униформу). У левом горњем углу налази се златним бојама исписан број 72 – број батаљона, а у централном делу налази се грифон сребрне боје. Ознака за радно-

ратну униформу је иста, само у зелено-црној варијанти. Грифон је митска животиња настала у персијској митологији старог века. Представља митско биће са телом лава и главом и крилима орла. У митологији се описује као савршен борац, господар земље и ваздуха. Исти симбол носио је на штиту војсковођа Олујић командујући једним делом војске кнеза Лазара. Грифон се појављује и на фрескама неких цркава из средњег века.

знаваоцима војних јединица, број у називу поменуте јединице говори пуно. Боље упућени у теме везане за специјалне саставе знају нешто о тој јединици. С времена на време име батаљона и нешто од његових активности појави се у војној и цивилној штампи. Ипак, велики део тога што јединица може и зна, остаје у кругу касарне „Растко Немањић“ у Панчеву. До даљњег.

Сенке у чизмама

Седамдесет двојка готово две деценије фигурира у називу специјалних јединица Војске. Та бројна ознака носила је одувек епитет елитног. Такву репутацију, разуме се, јединица није заслужила само у мирнодопском периоду.

Септембра 2006. године 72. специјална бригада, са 63. падобранском бригадом и деловима 82. поморског центра, формирала је Специјалну бригаду Војске Србије. У њеном саставу данас је 72. извиђачко-диверзантски батаљон.

Ради се о потпуно професионалној јединици у чији састав, поред команде батаљона, улазе: командни вод, падобранска чета, три извиђачко-диверзантске чете, чета за ватрену подршку и чета речних диверзаната. Командант 72. ИДб-а мајор Синеши Сташевић каже да је основна намена јединице прикупљање обавештајних података о противнику, земљишту и временским условима на

Командант 72. ИДб-а мајор Синеши Сташевић

тактичкој дубини, извођење диверзантских дејстава, на копну и под водом, и извођење противпобуњеничких дејстава.

Припадници батаљона обучени су и опремљени да се копном, ваздухом или водом, тј. испод воде, неопажено приближе „објекту дејства“ и да у задато време, на одређен начин, изврше задатак, а све то и десетинама километара дубоко на територији коју контролишу снаге противника.

– Припадник наше јединице је професионалац који ради све што и остали војници, само на

бољи, бржи, вештији и ефикаснији начин – објашњава мајор Сташевић суштинску разлику између специјалца и „обичног“ војника.

Разлика је, међутим, комплекснија од скромне и лаконске изјаве команданта. Извиђачко-диверзантске тимове чине официри, подофицири и професионални војници иза којих су године специјалистичке обуке, курсева и тренажа у земљи и иностранству. Вештине којима располажу софистициране су и ретке међу припадницима војске. Борбени задаци на које се шаљу јединице попут 72. ИДб-а носе велики ризик у сваком сегменту извођења и захтевају натпросечну психичку стабилност и физичку кондицију.

Некада је потребно да извиђачи буду праве сенке у чизмама – невидљиви људи који ће претпостављеној команди донети вредне обавештајне податке о противнику. Нека-

да су ефекти њиховог дејства праћени ватром и паником међу противничким снагама. У сваком случају, важност борбеног ангажовања извиђача диверзаната у значајној је несразмери са бројем људи и ресурсима који се при том употребљавају. Војничким језиком речено – они извршавају тактичке задатке стратегијског значаја.

Срце у тиму

Дух 72. извиђачко-диверзантског батаљона, како каже његов командант, одликује се професионализмом, чврстим међуљудским везама и елитизмом. Другарски, готово братски, а опет професионални односи у јединици, понекад стављају по страни формалну војничку дисциплину. Мајор Сташевић каже да су његове колеге „комплетни војници“, професионалци који одлично познају обавезе и дужности, али да је дух колектива учинио да односи међу припадницима 72. ИДБ-а буду, како је рекао, „здрави и конструктивни“.

– Радна атмосфера је пријатна и њој се сви лако прилагоде. Постоји узајамно разумевање, поверење, сарадња... Постоји и здрав такмичарски дух који негујемо. Наравно, све у контексту здраве конкуренције – каже мајор Сташевић.

Припадник 72. ИДБ-а не постаје се случајно. Пут до звања припадника те јединице захтева, поред јаке жеље, и одређене квалитете. Будући да је батаљон, као и цела Специјална бригада, у потпуности попуњен професионалцима, нови припадници се одабирају и примају из Војске Србије и из цивилства путем јавних конкурса, с тим што се кандидати који нису у професионалној војној служби примају искључиво у својству професионалних војника.

Према речима команданта, деветонедељна обука има за циљ да се провери психофизичко стање кандидата и њихова способност да овладају основним знањима и вештинама из садржаја обуке којима за то време бивају подвргнути. На крају деветонедељног периода обучавања организује се евалуација и сертификација, и у зависности од показаних резултата саставља се листа оних који задовољавају критеријуме и имају предиспозиције за пријем у јединицу.

– Успех у процесу обучавања не значи аутоматски пријем. Кандидат на тај начин само стиче услов да буде позван када се у јединици укаже потреба за то. Некада се на позив чека месецима. Када војник или старешина постане припадник 72. батаљона, тек тада почиње стручно-специјалистичка обука која траје непрекидно колико и статус припадника јединице – каже мајор Сташевић.

Искуства говоре да је три године оптималан и најкраћи период потребан за усвајање корпуса знања и вештина који извиђачу диверзанту омогућавају да изврши готово све задатке. За то време припадник јединице за-

Обука у верању

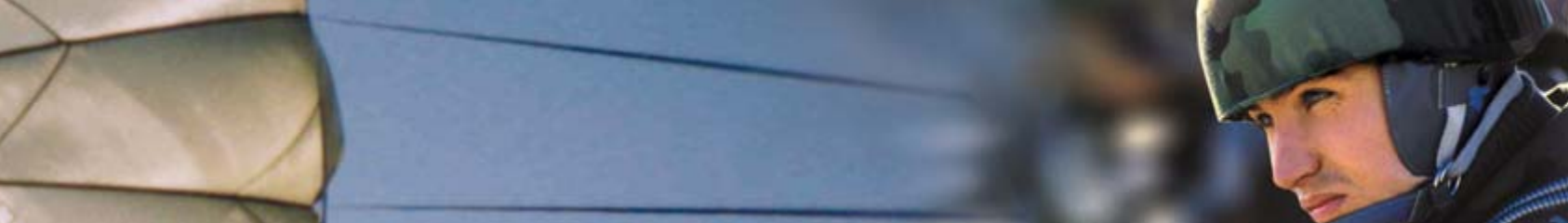
вршава један или више специјалистичких курсева у земљи или иностранству. Искуства која тамо стекну, припадници јединице уграђују у систем обуке у јединици и та искуства су од јако великог значаја.

Респект који припадницима 72. извиђачко-диверзантског батаљона указују колеге из иностранства током заједничких вежби и обука јесте чињеница која прија, искрен је мајор Сташевић. И поред тога основни циљ

команде ИДБ-а, како он каже, јесте достизање што је могуће већег нивоа оперативних способности јединице.

Ново наоружање и опрема која је стигла у јединицу и која употпуњава арсенал 72. ИДБ-а, учиниће батаљон и у техничком смислу упоредивим са најбољим јединицама те врсте у свету. Вештине којима 72. ИДБ располаже већ га сврставају у то друштво. ■

Александар ПЕТРОВИЋ

**СПЕЦИЈАЛНА АНТИТЕРОРИСТИЧКА ЈЕДНИЦА
МУП-а РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – САЈ**

Кратка

дефиниција силе

Од њих се очекује да буду први на линији одбране безбедности државе Србије и њених грађана. Од њих се тражи да преузму ризик и одговорност у ситуацијама када остали за то нису спремни. Спретни до елеганације, ефикасни до бруталности, припадници САЈ јесу ударна песница државе за обрачун са опасним појединцима, криминалним и терористичким групама.

Грича о Специјалној антитерористичкој јединици Министарства унутрашњих послова, која је познатија по акрониму САЈ, одавно је међу „обичним људима“ попримила облик легенде. С времена на време телевизија прикаже снимке момака у црним униформама и „фантомкама“ приликом хапшења опасних криминалаца. Око камере, ипак, у већини случајева бива ускраћено за главни део њихових акција. Вероватно због мањка публицитета, специфичног изгледа опреме и наоружања његових припадника и неспорне ефикасности, САЈ голица машту јавности. Будући да је јединица релативно мала, што значи да оперативни део чини нешто више

ПАД БРАНАЦ

од стотину припадника, могуће је задржати извесну меру тајности њеног рада.

Захваљујући снажном духу припадности колективу, традицији, строгој селекцији и суровој обуци, САЈ три деценије чува чврсто језгро, негује и унапређује елитизам у једном од најопаснијих послова који постоје.

Три деценије готовости

Корени САЈ сежу до маја 1978. године, када се у оквиру ондашњег Савезног секретаријата за унутрашње послове (ССУП) формира Батаљон за специјална дејства, коме је у надлежност стављена борба против тероризма на оперативном нивоу. Седам месеци после формирања савезне Јединице за специјална дејства, одлучено је да се и на републичким и покрајинским нивоима формирају јединице са истом наменом. Тако је 18. децембра 1978. формирана Јединица милиције за специјална дејства РСУП-а СР Србије. Узрок таквог развоја догађаја, барем према званичним објашњењима, били су безбедносне процене ширења међународног тероризма, односно потреба ефикасније борбе против таквих појава на територији СФРЈ. Задатак јединице било је и спречава-

Кодекс Специјалне антитерористичке јединице

Припадници јединице строго се придржавају кодекса који гласи:

- Не остављај никада колегу у опасним ситуацијама
- Заштити животе недужних
- Не употребљавај оружје против неоружаних особа

ње отмица ваздухоплова, ослобађање талаца, борба против криминала, хапшење наоружаних и опасних лица, и сличне акције високог ризика у урбаним условима.

База јединице првобитно је била при СУП-у Нови Београд, да би 1983. године била премештена на Аеродром „Београд“ у Сурчину, где остаје до 1992. године. Почетком 1991. године поново се мења назив у „Специјална јединица МУП-а Републике Србије“. Од тада је и њено седиште премештено у Центар „13. мај“ у Батајници, где се и данас налази. Половином 1992. године, у оквиру Ресора јавне безбедности, формирају се специјалне јединице са седиштем у Београду, Новом Саду и Приштини. Јануара 1994. године, решењем министра унутрашњих послова Републике Србије, дотадашњи назив „Специјалне јединице“ замењује се новим – „Специјалне антитерористичке јединице“ (САЈ). После агресије НАТО, јединице САЈ у главним градовима бивају расформиране.

Људи од акције

Специјална антитерористичка јединица је од самог оснивања била снажан инструмент државе за обрачун са тероризмом и најтежим облицима криминала. Реч је о специјализованој јединици МУП-а, намењеној за извршавање сложених и високоризичних задатака безбедности и заштите Републике Србије и њених грађана. То се, пре свега, односи на борбу против тероризма на тактичком нивоу, односно на пружање асистенције Управи криминалистичке полиције и другим организационим јединицама

Командант

Командант САЈ потпуковник полиције Спасоје Вулевић завршио је Војну гимназију и Војну академију у Београду. Припадник је јединице пуних 16 година и за то време је у њој прошао све командне дужности.

Први је старешина српске полиције који је 2008. године завршио престижну FBI Националну академију у Квонтику, САД.

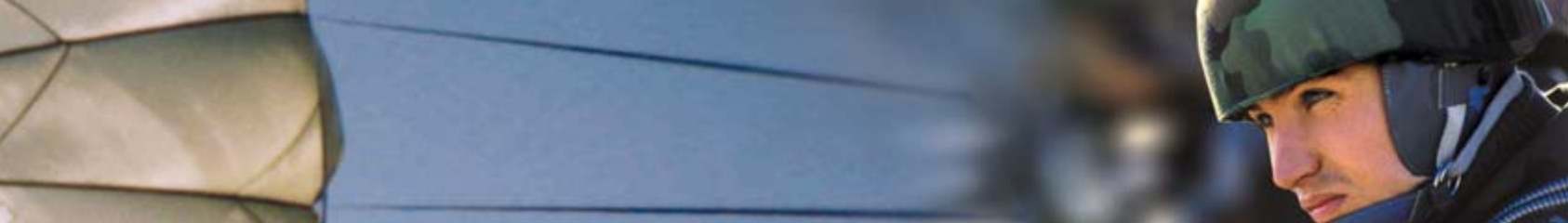
Годинама се успешно бави спортском дисциплином практичног стрељаштва (ИПСЦ), у коме је наступајући за клуб КПП „Делта“ и државну репрезентацију освајао бројне медаље на такмичењима у земљи и иностранству.

МУП-а приликом хапшења опасних криминалаца и криминалних група, посебно у ситуацијама када се очекује пружање отпора ватреним оружјем.

Стотине акција хапшења, неутралисања диверзантско-терористичких група и решавања талачких ситуација чини их експертима у својој бранши. Командант САЈ потпуковник Спасоје Вулевић истиче да је специјалност његове јединице дејство у урбаној средини. Непрекидна обука, праћење токова развоја и искуства сродних јединица у свету, анализа акција и ситуација из делокруга одговорности, према речима команданта, предуслов је оперативности.

Борбена патрола на води

Упад на верачком торњу

У упадном тиму – службени пас „малино“

Подземни специјалци

Штампа је 28. фебруара 1989. објавила окончање штрајка албанских рудара, који су се осам дана пре тога из политичких разлога (хапшење Азема Власија) забарикадирали у руднику „Стари трг“ код Косовске Митровице. Међутим, нико није објавио шта се те ноћи заиста збило. Иако је већи део њих напустио окно до 27. фебруара, педесетак најупорнијих остало је забарикадирано на деветом нивоу испод земље, односно на дубини од око 850 метара. Како су под паролом штрајка Покрајином почели да се шире побуне и протести, а ситуација је претила да се отме контроли, одлучено је да штрајк насилно прекине.

У ноћи између 27. и 28. фебруара 13 припадника Јединице приручним средствима, кроз противпожарне отворе, спуштало се у утробу земље неколико сати. Пошто су сви лифтови били онеспособљени, то је био једини начин да се дође до места где су се штрајкачи налазили.

Без испалењеног метка и коришћења прекомерне силе припадници Јединице спровели су штрајкаче до површине. Прва група од 15 ухапшеника из рудника је изашла у 7.45 ујутру. Сви који су учествовали у акцији у Косовској Митровици добили су пиштоље, награду тадашњег Републичког секретара за унутрашње послове на којима је угравирано „За подвиг“. Међу припадницима Јединице који су те ноћи извели акцију на дубини 850 метара испод земље, био је и њен каснији командант пуковник полиције Живко Трајковић.

који важе за сличне полицијске јединице у Европи. У саставу јединице су, поред команде, четири тима: А, Б, Ц (специјалистички), Д тим (за обезбеђење и подршку) и Техничка служба. Као најобученији и најспособнији, са најискуснијим кадром, тимови А (први, ударни) и Б представљају ударну песницу САЈ. Њихов задатак је да решавају компликоване талачке ситуације, упадају у отете авионе, аутобусе, проваљују у забарикадиране објекте, хапсе опасне и наоружане особе и криминалце.

Тим Ц је специјалистички и у њему се налазе: Снајперска група, Ронилачка група, Група водича службених pasa, Група за минско-експлозивна средства и биолошко-хемијска средства.

Приликом извршења задатака тимови А, Б и Ц делују координирано као јединствена целина, као један тим у коме свако има своје прецизно одређене задатке.

Тим Д обезбеђује важне личности (ВИП) и објекте којима прети непосредна опасност од терористичког напада, пружа ватрену по-

– Циљ нам је да нашу базу промовишемо као регионални центар за обуку анти-терористичких јединица на Балкану. У септембру ове године одржали смо други по реду међународни семинар „Борба против тероризма“, на коме је учествовало 46 припадника из 15 специјалних јединица полиције земаља у региону: Словеније, Хрватске, Републике Српске, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Бугарске, Румуније, Грчке и Србије. Војску Србије представљали су припадници ПТ батаљона из састава Специјалне бригаде и Батаљона војне полиције специјалне намене „Кобре“. Обуку су изводили наши инструктори

ри и инструктор из америчког ФБИ ХРТ (ХРТ – Тим за спасавање таласа). За формирање Регионалног центра за обуку специјалних јединица већ имамо изграђено највеће стрелиште на Балкану, верачки торањ са свим неопходним садржајима за извођење високопрофесионалне обуке и све потребне спортске објекте. У току је и реализација још једног важног пројекта – изградња марине на Дунаву. Тако ћемо заокружити све видове дејстава специјалаца – на земљи, у ваздуху и води – каже Вулевић.

Специјална антитерористичка јединица је данас организована према стандардима

дршку. Између осталог, pripadnici тима Д обезбеђују амбасаду САД у Београду и америчког амбасадора, патролирају по аеродрому „Никола Тесла“ у Београду. Оперативни састав, распоређен у тимове, броји око стотину припадника. Управо онолико колико је потребно за ефикасно извршавање задатака. Са логистиком тај број је већи. Сваки тим се дели на групе од десетак људи.

Сурова обука

Да бисте постали припадник САЈ, морате бити у много чему натпросечни. И морате бити тога свесни. Да би се жеља „обичног“ припадника полиције да уђе у САЈ остварила, треба да испуни низ услова. Прво, потребно је најмање две године беспрекорне службе у полицији. Затим је неопходно да стекне право да буде позван на селективну обуку, која подразумева низ психофизичких и стручних полицијских тестова. Они који буду подвргнути четворонедељној селекцији убрзо схвате зашто су претходни тестови били тако ригорозни.

Током прве фазе селекције или „недеље прилагођавања“ кандидатима се предочавају опрема, средства и начин рада у Јединици, уз плански физички тренинг који ће их увести у кондицију неопходну за успешно савладавање програма селективне обуке.

Друга фаза траје две недеље и интерно се назива „темељни тренинг“. У току те фазе појачавају се физичка и борбена обука, уз коришћење заштитне опреме и наоружања, разрађује се тактика у дневним и ноћним условима и пред кандидате се постављају

Арсенал

Специјална антитерористичка јединица поседује савремено наоружање и опрему, углавном стране производње, чији је квалитет практично проверен. Припадници јединице носе пиштоље калибра 9мм – Glock 17, Walthier P99, CZ99 и зброявка ЦЗ М-75. Пиштољи су опремљени ласерским обележивачима „Streamlight“ М6 Tactical Laser Illuminator.

Од аутоматских пушака ту су „Заставина“ М70 АБ2 7,62 мм, 5.56 мм SIG 552-2 Commando и 5.56 мм Colt M4A1. Када је неопходно обезбедити снажну ватру у блиској борби припадници, јединице носе деветомилетарске аутомате Heckler&Koch у варијантама MP5 А2/А3, MP5D и MP5K. Аутомати су опремљени оптичким нишанима, ласерским обележивачима AIM-1/RB, тактичким светлима „Surefire“ и оптохолографским нишанским справом „Aimpoint“.

Јединица употребљава снајперске пушке „Застава“ М76, Remington Blaser R-93 LRS2, SAKO TRG-22, Win.Magnum SAKO TRG-42, Lapua Magnum SAKO TRG-42. Припадници Специјалне антитерористичке јединице користе сачмаре Benelli M4 Super 90, Benelli M3 Super 90 Tactical, Mossberg 500 А и Franchi SPAS 12.

Од превозних средстава јединица користи хеликоптер Bell 212 Twin, теренска и путничка возила: Mercedes G320 4x4, Mitsubishi Pajero Sport GLS 4x4, Land Rover 110 4x4, Mercedes 316 CDI trucks и BMW 323i. У употреби је и борбено оклопно возило БОВ.

Припадници Специјалне јединице користе Motorola GP 300 и GP 340 системе везе, балистичке прслуке Dyneema NIJ IIIA, шлемове Protech Mod.775 Level IIIA, заштитне кациге Protec „Ace Water“, заштитне наочаре ESS (Eye Safety Systems), чизме Combat Adidas GSG-9 и 5.11 H.R.T. Tactical Series.

Јединица поседује униформе British Army camouflage „Arktis“ и USA digital ACU (Army Combat Uniform).

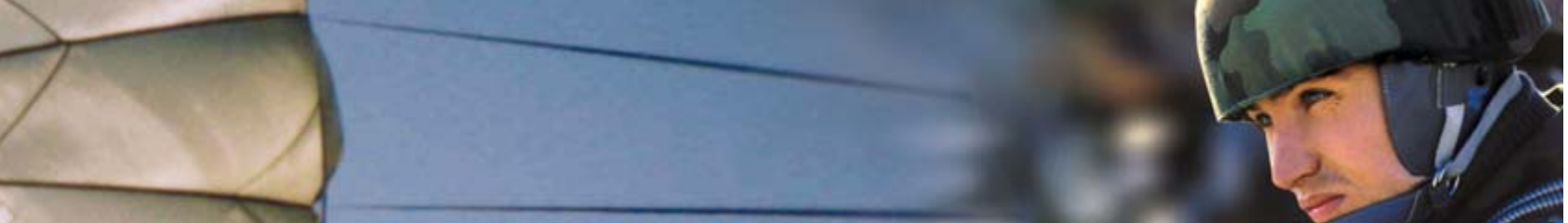
различити задаци које морају са успехом да савладају.

Трећа фаза или „паклена недеља“ јесте круна селективне обуке и у њој кандидати показују своје крајње домете у психофизичкој издржљивости, реаговању под стресом и ситуацијама када треба да реагују након вишедневног неспавања и исцрпљености. Та фаза се изводи ван базе, на унапред припремљеном месту где се обрађују следеће наставне целине: физичка припрема, наоружање и настава гађања, тактика, алпинизам, топографија и оријентација на терену, стројна обука и маршевање. Након савладаног градива и целокупног програма селективне обуке, кандидати полажу завршни тест пред Комисијом за пријем у Јединицу.

Наредних 130 радних дана нови припадници јединице пролазе основну антитерористичку обуку, подељену у две фазе: војноструктуру обуку и

Десантирање у ниском лету – техника „сејање“

Падобрански „демо тим“ САЈ

Хроника

Специјална антитерористичка јединица извршила је низ хапшења опасних криминалаца и људи који су, у психичком растројству починили најтеже злочине. Сетимо се неких.

Јула 2007. јавност Србије била је ужаснута злочинем Николе Радосављевића у селу Јабуковац код Неготина, који је ловачком пушком убио девет особа. Акцију његовог хапшења извео је САЈ у сарадњи са јединицама Жандармерије.

Априла 2007. године догодио се инцидент у коме је наоружано лице, после убиства другог лица и покушаја убиства трећег лица, узело неколико особа као таоце и претило да ће извршити самоубиство. На лицу места у село Попадић, општина Мионица, упућени су припадници САЈ. Након што се нападач оглушио о позив преговарача и испалио два хица у правцу припадника САЈ који су му прилазили, полицајци су употребили ватрено оружје. Нападач је од задобијених повреда преминуо.

Новембра 2006. припадници САЈ лишили су слободе члана „Земунског клана“ Александра Симовића, оптуженог за учешће у атентату на премијера Зорана Ђинђића и низ других тешких кривичних дела. Тада се крио у изнајмљеном стану у улици Милентија Поповића, на Новом Београду. У стану је пронађено више комада наоружања и муниције.

Априла 2006. у крушевачком насељу Паруновац, мушкарац стар 36 година претио је да ће активирати ручну бомбу уколико се од његове куће не удаљи полиција која је интервенисала после пријаве комшија. Један од припадника САЈ успео је да отме бомбу нападачу без последица по његов и живот присутних полицајаца.

стручно-специјалистичку обуку, које трају по 12 недеља. Током целог периода основне обуке спроводи се настава из физичке обуке, наоружања и настава гађања и верања.

Виша антитерористичка обука јесте следећи ниво усавршавања и представља

процес усвајања софистицираних знања и вештина намењених за дејство унутар борбених тимова, уз коришћење најсавременије опреме и превозних средстава. Тај вид обуке проводи се кроз 18 курсева током 18 месеци. Иако у формацијском саставу САЈ не

постоје падобрански тимови, сви припадници пролазе падобранску обуку, јер се она сматра важним тестом самопоуздања и храбрости. Ко са успехом заврши све елементе те фазе обуке, добија одговарајући сертификат. У случају да припадник – полицајски службеник обуку не заврши са потребним успехом, враћа се на претходни ниво, или одлази из јединице.

Обука у специјалној антитерористичкој јединици никада се не завршава. Њени припадници свакога дана обнављају и усавршавају стечена знања током шесточасовне обуке. Инфраструктура центра „13. мај“ омогућава извођење обуке у свим условима. Савремена стрелишта, полигони за практично гађање, објекти за симулацију борбе у унутрашњости зграда, отворени базен и још доста тога Центар у Батајници чине једним од најбољих у региону.

Иако несвакидашња природа посла којом се баве припадници САЈ захтева и несвакидашне диспозиције, већина њих живе нормалним породичним животом и како каже њихов командант Спасоје Вулевић, себе сматрају пре свега за грађане патриоте и полицајце. У сваком случају, ти „обични људи“ самом својом појавом одвраћају од помисли на бављење криминаломи тероризмом. ■

Александар ПЕТРОВИЋ

Фото САЈ

САЈТ ВЕТЕРАНА 63. ПАДОБРАНСКЕ

Сусрет прошлости и садашњости

Удружење ветерана некадашње 63. падобранске бригаде настало је 27. јуна 2007. и окупља више од 500 чланова, махом бивших припадника те елитне јединице. Има своју Интернет страницу www.63padobranska.org једноставног изгледа, без много опција за бирање и банера, што олакшава оријентацију посетиоцима глобалне мреже. Највећи број садржаја сајта односи се на војничке дане припадника некадашње Бригаде.

1991–1998. године. Бележе углавном ратне операције у којима су учествовали припадници Бригаде, али и детаље са падобранске обуке, преживљавања у природи. Фотографије са Косова и Метохије изазивају посебну пажњу, јер су махом снимане на терену, вероватно у паузама борбених дејстава.

Међу фотографијама из најновије историје садашњег 63. падобранског батаљона налазе се и оне које говоре о сарадњи са Националном гардом Охаја. Незаобилазне су белешке објективом различитих авиона, падобрана који су се код нас користили шездесетак година, скокова падобраном или падобранских десаната.

Слично је и када је реч о опреми и наоружању које су падобранци некада користили, али и оном којим су данас опремљене наше специјалне снаге. Фотографије из времена Другог светског рата, попут аутомата Стг-44, пушака М-48, руских пушкомитраљеза РПКС, све до домаћег наоружања, као што су пушка М-70 у више варијанти, пушкомитраљез М-72, снајперска пушка М-76 и митраљез М-84. Може се видети и јужноафричка јуришна пушка R-4, коју је ЈНА запленила почетком деведесетих од кријумчара, а била је намењена хрватским паравојним снагама.

У галерији се налазе и фотографије са окупљања ветерана 63. падобранске, падобранских вишебоја и спортских манифеста-

63. падобранска бригада

Насловна | О нама | Окупљања | Памтимо | Сувенири | Галерија | Форум

За отаџбину, за друга, за пушку, за војничку и ратничку част положили су храбро своје животе:

разводник Анђелковић Владан
војник Антонић Раде

војник Хрњак Марко
разводник Илић Саша
поручник Јаковић Зован
десетар Јанковић Љубиша
војник Јовановић Драган
десетар Јовановић Горан
заставник I кл. Калинић Љубиша
војник Карић Милош
десетар Николић Гојко
поручник Новковић Весна
војник Обрадовић Дејан
потпуковник Остојић Горан
војник Пребрина Томислав
војник Пржељук Грга
војник Радојковић Бојан

Нова галерија слика

Ових дана поново смо покренули нову, модерну галерију слика из живота припадника 63. падобранске бригаде. Фотографије су подељене по категоријама и на располагању вам је квалитетна претрага, као и оцењивање и додавање коментара за сваку од фотографија ... виши

Како смо настали ?

Удружење ветерана 63. је настало из потребе ветерана-падобранца, да очувају теповине онога што је 63. падобранска бригада градила од свог оснивања. Ветерани се труде да очувају углед и ретинг бригаде својим позитивним радом и залагањем у корист друштва и локалних заједница ... детаљније

Саша Гаџик,
оснивач сајта

У знаку 63

Саша Гаџик из Ниша, који је некада служио војни рок у Падобранској бригади и као припадник резервног састава Војске учествовао у ратним сукобима на нашим просторима, покренуо је сајт ветерана 63. падобранске.

Питали смо га, најпре, како је настала Интернет страница посвећена тој јединици и људима који су у њој радили.

– Сајт 63. падобранске почео је да ради 17. маја 2002. године. Данас је лако направити такав Интернет садржај, али је то пре седам година било прилично тешко.

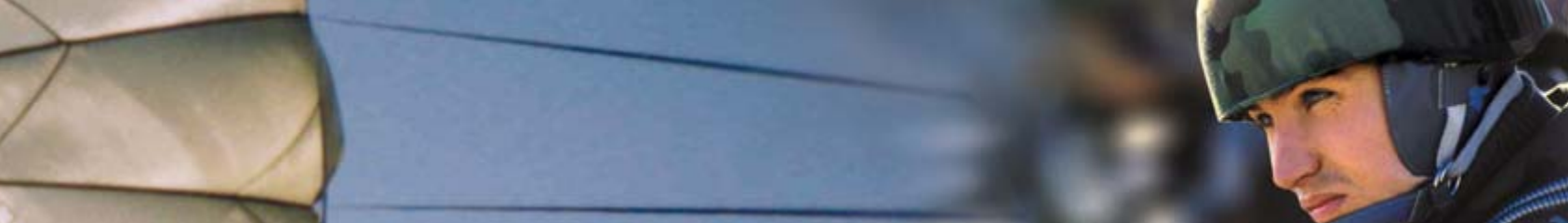
Сећам се да у то време на глобалној мрежи није било ниједног записа о 63. падобранској, иако је то била наша позната и славна јединица. Зарекао сам се да ћу направити сајт посвећен својим саборцима. Иако о изradi Интернет презентација у то време нисам ништа знао, касније се испоставило да је управо то била прекретница којом сам започео каријеру веб девелопера, чиме се и данас успешно бавим.

Најзанимљивији део сајта ветерана 63. представља галерија, у којој се налазе бројне фотографије некадашње јединице и њених припадника, још од 1945. године, па све до данашњих дана. Разврстане су по категоријама, лако се претражују и доброг су квалитета. Међу фотографијама посетиоци Интернет странице 63. падобранске могу пронаћи ону на којој се види како наши падобранци улазе у транспортни авион немачке производње

Ју-52, које је тадашња Југословенска армија наследила од Вермахта, или транспортни авион Ц-47, које су наши падобранци некада користили.

Галерија

Најтежи периоди за падобранце били су ратови на простору бивше СФРЈ, догађаји са Косова и Метохије, о чему сведоче бројне фотографије галерије у одељку историја

ција. Ту су и различiti видео-снимци припадника 63. падобранске. Најзанимљивији је снимак телевизије Би-Би-Си, која је у петнаестак секунди забелеžила повлачење припадника Војске Југославије са Космета 1999. године. Начињен је на брду и насељу Врањевац у Приштини.

Форум

Сајт има и својеврсну продавницу сувенира, углавном одеће са мотивима 63. падобранске.

Најобимнији и најактивнији део сајта представља форум 63. падобранске. На њему се може наћи мноштво занимљивих тема, текстова и фотографија. Садржаји који се односе на ветеране имају два одељка – међународни форум на енглеском језику и одељак који је посвећен ратним војним инвалидима и породицама палих бораца. Теме се односе на војне падобранце, проблеме тероризма и актуелне безбедносне претње у земљи и свету. Ту су и анализе дејстава падобранца у неколико оружаних сукоба.

Други део форума чине актуелне теме које се односе на проблеме Косова и Метохије, о распореду снага Кфора, те аутентична казивања о свакодневном животу у српским енклавама. Уз то, посетиоци сајта могу читати и о реформи наших оружаних снага, набавци нових борбених авиона, о јединицама Војске Србије, савременом наоружању и војној опреми, специјалним јединицама света и анализи оружаних сукоба новије историје.

Део који се бави специјалним јединицама претреса готово све познате специјалне формације света – од наших домаћих специјалаца и оних у окружењу који су учествовали и оружаним сукобима на територији бивше СФРЈ, до специјалаца из далеких земаља о којима се мало зна. Има написа и о јединицама које су постојале деvedесетих година на територији тадашње Републике Српске Крајине и Републике Српске.

Форумаша прате све промене у специјалним снагама најмоћнијих држава света. У расправама активно учествују и посетиоци из Хрватске, Босне и Словеније.

Посебно је занимљив садржај форума који се односи на специјалну обуку припадника Војске и специјалаца – од физичке обуке која је најзанимљивија за ширу публику, до специјалних техника извођена борбених акција и обуке конкретних јединица. Тренутно је најпосећенија тема форума која говори о снајперистима. На сајту 63. падобранске посетиоци могу читати и о различитим падобранским клубовима, те цивилном падобранству.

Форум, заправо, представља непрегледну базу информација које је немогуће пописати и проверити. За улазак на њега није потребна регистрација. ■

Горан ЈАНИЋЕВИЋ

Како је на почетку изгледао сајт посвећен 63?

– Састојао се од неколико страница на српском и енглеском језику, које су уопштено говориле о историји и раду те јединице. Постојала је и галерија слика, али и својеврсна књига гостију. У њој су припадници некадашње Падобранске бригаде, ветерани, остављали поруке својим друговима из војске или рата, писали о себи и људима које познају. То се развило до те мере да сам размишљао о увођењу и постављању форума. Књига гостију имала је једну велику ману – морао сам

ручно да прегледам све поруке корисника и поставим их на Интернет стране, што је изискивало много времена. Званични форум уведен је 2004. године. Број посетилаца месечно је износио око 20.000, па смо прешли на нови домен и већи сервер. Уведени су и уредници форума који су водили рачуна о садржајима који се објављују.

А данас?

– Данас је Интернет страница 63. падобранске

прилагођена потребама корисника и времена. Редовно осавремењава и богати садржаје. Велику помоћ у томе пружају сви корисници форума и сајта, посебно падобрански ветерани, јер је страница идеално место где могу брзо и ефикасно контактирати ратне другове, али и пратити новине у падобранству. Њихове приче су, заиста, непроцењиве, јер су сведоци и учесници најтежих ратних дешавања на нашим просторима. Код данашње омладине потребно је развити љубав према свом народу и отаџбини, што представља један од наших приоритета.

На наш форум долазе људи из многих земаља света – САД, Русије, Канаде, Аустралије и Бразила, БиХ, Хрватске, Словеније и Израела, али и Доминиканске Републике или Малте. Најбоље сарађујемо са ветеранима Републике Српске, Израела, Грчке и Јужне Африке. Редовно су присутни форумаша из бивших југословенских република, који активно учествују у раду сајта 63. падобранске.

Треба напоменути да на сајту није дозвољено јавно испољавање агресије, мржње, расизма, шовинизма и нетолеранције, а то обично поштују сви посетиоци. Оне који крше поменута правила најпре опоменуемо, а уколико то наставе санкционишемо избацавањем са форума.

Како ће у будућности изгледати Интернет страница 63. падобранске?

– Намеравамо да ускоро покренемо блог на коме ће се искључиво налазити војне теме. Очекујемо да се тада увећа и број дневних посета сајту, који сада износи око 1.500. Увешћемо и блог на енглеском језику како бисмо привукли посетиоце ван српског говорног подручја и још се успешније повезали са припадницима специјалних јединица страних армија. На тај начин они ће лакше пратити и активности нашег удружења ветерана. ■

ВETERАНИ 63. БРИГАДЕ У СВЕТОЈ ЗЕМЉИ

Падобранско братство

Најтиражније израелске дневне новине „Ма'арив“ објавиле су 11. септембра текст под насловом „Падобранско братство“ – „Сваког дана мноштво посетилаца долази на Муницијско брдо, меморијал бораца Израелских одбрамбених снага, који су пали током заузимања Старог Јерусалима у Шестодневном рату. За два дана ће на ово место доћи делегација каква га никада није посетила – ветерани 63. падобранске бригаде Војске Србије“.

Делегацију ветерана примио је патријарх Јерусалимски Теофилос III

У Свету земљу био је за српске падобранце ветеране више од редовне, планиране међународне активности. После илинданског сусрета са грчким колегама из Јелинске уније резервних падобранаца (HEL.A.R.U.), пут у Свету земљу био је планиран као учешће на „Скоку слободе 2009“, на коме је прошле године већ учествовао један српски падобранац и члан Удружења ветерана. Како је овогодишњи „Скок слободе“ отказан, од председавајућег Меморијала израелских падобранаца Муницијско брдо, легендарног припадника јединице 101, пуковника Шимона Каханера – Каче, српским падобранцима стигао је позив за билатералну посету.

Од првог дана посете, 11. септембра, када су падобранци на поду Шатора сећања у меморијалном центру Јад Вашем видели натпис у спомен-холу од два метра о „Јасеновцу“ као једном од двадесет највећих логора Другог светског рата, било им је јасно да ће Света земља донети мноштво изненађења. Исто поподне, гости из Србије, у порти задужбине Светог краља Милутина, манастиру Светих архангела, сазнали су да је једна од капија Јерусалима некада носила име Српска капија и да су у Светом граду, још од времена Светог Саве, Срби своји на своме.

Српски ветерани посетили су 12. септембра падобрански клуб „Скај кеф“ (Sky Kef) у близини града Беер Шеве, „престонице

Негева“, пустиње која покрива јужни део Свете земље и којом је некада ишао „пут зачина“. Угостиле су их израелске колеге. Пуковник Ненад Кузмановић, некадашњи вођа „Небеских видри“, и Немања Гороња, који је прошле године, у част шездесетогодишњице бањалучког падобранства извео 60 скокова, за један дан, са израелским колегама скочили су са 4.000 метара изнад прашином завејане пустиње Неgev и у једном погледу спојили медитеранске обале и Гору небо са које је Мојсије преко Јордана угледао Обећану земљу.

Беер Шеву су падобранци посетили и 14. септембра. Тада су саветнику градоначелника Ишаи Авиталу пренели поздраве и дарове од градоначелника Ниша (иначе града побратима) и Бање Луке. Домаћин им је том приликом говорио о граду и библијским изворима праоца Авраама, по којима је град добио име. Ветерани су обишли и Музеј Израелског ратног ваздухопловства, где их је дочекао генерал Јаков Тернер, дугогодишњи градоначелник Беер Шеве. Он је био инструктор летења Илану Рамону, првом израелском астронауту који је погинуо 2003. године у удесу спејс-шатла „Колумбија“.

На Муницијском брду

Српски падобранци су 13. септембра обукли униформе и улицама Јерусалима запутили се ка меморијалу Муницијско брдо, који чува спомен на падобранце погинуле у Шестодневном рату. Њиме управља пуковник Каханер, који је војну каријеру започео у првој израелској специјалној јединици (101). Кача је српским падобранцима испричао битку за Свети град, а с посебним пијететом говорио је о противницима, Јорданцима. „На тридесетогодишњицу битке позвали смо наше бивше противнике у госте. И капетан који је командовао одбраном Муницијског брда дошао је и рекао – Ми смо се борили као лавови, али ви сте се борили као људи спремни да жртвују свој живот. И победили сте“.

Пред окупљенима – изаслаником одбране Републике Србије у Израелу пуковником Сашом Стевановићем, двојицом командира чета који су се на Муницијском брду борили 1967. и осталим ветеранима падобранских и специјалних јединица, универзитетским професорима, медијима који су тих дана извештавали о боравку српских падобранаца – прво су интониране химне Србије и Израела, а потом су ветерани 63. падобранске бригаде положили венац браћи по падобрану. Протосинђел Јован Ђулибрк поздравио је присутне у име српских ветерана.

Пуковник Каханер рекао је тада – „За Србе сам сазнао на основу прича о српским партизанима, које су донели наши падобранци, који су преко ослобођених делова Југославије ишли да упозоре мађарске Јевреје на то да су они на реду за истребљење. Те приче нисам могао да заборавим и од тада сам

На Муницијском брду
– почит падобранцима

се трудио да сазнам више о Србима и нашао сам много заједничких страна наша два народа: два мала народа чији су војници спремни да жртвују живот за свој народ и своју земљу“.

Посебно је све присутне својом појавом изненадио један од првих израелских падобранаца, Михаило Леви, рођен на Студентском тргу у Београду, који је, иако осамдесетогодишњак, дошао на *Муницијско брдо* да поздрави некадашње земљаке и захвали им што су посетили место које је симбол израелских падобранаца. Падобранце је угостио и представник Светског јеврејског конгреса за земље бивше Југославије Арије Ливне.

У бази Тел Ноф

Друго место у Израелу које су посетили српски ветерани јесте падобранска школа и школа за специјално ратовање у бази Тел Ноф, коју су завршили сви израелски падобранци. Данас Израелске оружане снаге имају пет активних падобранских батаљона, а у резерви 98. падобранску дивизију „Огањ“ (Еш). Школа је у срцу обуке и функционисања свих падобранских и специјалних јединица. Посету школи организовао је пуковник Стевановић. Госте из Србије дочекали су мајор Мишел, главни инструктор, и капетан Шели Бинг, пореклом из Суботице.

Наша делегација сагледала је том приликом начела падобранске обуке у израел-

ској војсци и пратила како се одржавају и слажу падобрани, те како се изводе делови основне падобранске обуке. Пред меморијалом на коме су уписана имена погинулих израелских падобранаца – укључујући и Хану Сенеш, која је 1944. скочила међу наше партизане – мајор Мишел поконио је 63. падобранском батаљону Војске Србије заставу јединице.

Српска делегација поклонила се и гробу светог Георгија у Лоду, где ју је дочекао игуман манастира. Била је и у месту у Горњој Јудеји, у које се свети Јован Крститељ са мајком склонио од Иродовог прогона и живео док није кренуо у проповед.

У патријаршијском манастиру светих Константина и Јелене ветеране је примио патријарх Јерусалимски Теофилос III. Говорили су му о српској

војничкој традицији. Посебан утисак на њега оставио је мото Удружења ветерана 63. бригаде – „Чувај себе од другог и другог од себе“ . Патријарх је гостима говорио о месту и улози Јерусалимске цркве у историји као чувара библијског предања и настављача Старозаветне цркве пророка и судија, благословио је падобранце и даривао их медаљама Јерусалимске патријаршије. Посебно је нагласио улогу цркве у очувању народног јединства и идентитета. Делегација је патријарху поклонила икону *Нерукотвореног образа* и даривала плакету Удружења ветерана, као и народни вез – дар градоначелника Бање Луке. Током боравка у Светој земљи српски падобранци су се више пута поклонили у храму Васкрсења и на гробу Господњем.

У Тел Авиву их је угостило Удружење ратних војних заробљеника „Ерим Ба-Лајла“ („Бдимо у ноћи“). Падобрански клуб „Парадајв“ (Paradive) у Хабониму, на северу Израела, посетили су 17. септембра. Ту су сагледали падобранску обуку у спортском падобранству. Потом је падобранце у свом дому угостио Ејал Јанилов, један од главних инструктора израелске борилачке вештине *крав-мага* и њен главни амбасадор у свету, који је и дугогодишњи инструктор падобранског командоског батаљона. На крају, делегацију *Удружења ветерана 63* у амбасоди Републике Србије у Тел Авиву примио је изасланик одбране пуковник Стевановић.

Током боравка у Светој земљи, са израелским колегама договорена је даља сарад-

Утисци

Душан Крстић, ветеран 63. падобранске бригаде, који живи у Јерусалиму – *Ако борба за ослобођење Светог града може да донесе нешто више од војничке победе, онда је делић те узвишене награде био подељен 13. септембра на Муницијском брду.*

Душко Томашевић, резервиста 63. падобранског батаљона, који је учествовао на падобранском вишебоју 2009. године – *Била је велика част представљати Србију на овако великом и светом месту, те ходати земљом којом је ишао Господ.*

Јован Манојловић, директор и главни инструктор Интернационалне *крав-мага* федерације за Србију – *Дух који поседује 63. падобранска бригада јесте јединствен и непоновљив. Треба га сачувати и за будуће генерације.*

Пуковник Ненод Кузмановић – *Посебан утисак на мене оставили су организованост, патриотизам, дисциплинованост, отвореност и срдачност домаћина, али и обичних људи, посебно омладине, која нам је на „Муницијском брду“, када нас је видела у униформи, клицала „живела Србија“.*

Душко Грмуша, ветеран – *У Светој земљи сам одушевљен светим мјестима, Израелом, нарочито Јад Вашемом и начином на који се чува спомен на хероје и жртве.*

Бранко Пауновић, резервиста 63. падобранског батаљона – *На улазу у меморијални центар „Муницијско брдо“ осетио се падобрански дух бригаде. Ми резервисти и наш некадашњи старешина, а садашњи војни аташе пуковник Саша Стевановић, били смо на историјском месту.*

Немања Гороња, наставник падобранства – *Утисци из Свете земље су заиста импресивни. Моја душа није иста после посјете Јерусалиму и Христовом гробу, и надам се да ћу овакво искуство поново доживјети.*

ња, која ће се већ наредне године наставити на „Балканском скоку пријатељства 2010“, на коме ће учествовати и Израелци и за који је Ејал Јанилов понудио да лично одржи семинар *крав-мага*. Наши падобранци учествоваће и на „Скоку слободе 2010“ у Израелу, чије је одржавање потврђено. ■

Јован ЂУЛИБРК

СПЕЦИЈАЛНЕ ПАДОБРАНСКЕ ЈЕДИНИЦЕ

Златни витезови

Падобрански тим америчке копнене војске *Златни витезови* – *Golden Knights* у 2009. години обележава 50 година постојања и рада. Током бурне и богате историје, екипа се развијала и модернизовала, али и усавршавала за више падобранских специјалности. Данас има две такмичарске и две демонстрационе екипе. Осим тога, има и екипу која изводи тандем-скокове високог профила.

Још 1959. године, тринаест припадника ваздушнодесантне пешадије америчке војске, ентузијаста, истомишљеника и заљубљеника у небо, удружило се и основало *Strategic Army Corps Sport Parachute Team*. Тим је функционисао толико добро да су надлежни из армијског врха 1. јуна 1961. озваничили њихов успех и формално признали и формацијски устројили екипу као засебну јединицу – *U. S. Army Parachute Team*.

У време *хладног рата* сматрало се да је постојање такве јединице одличан начин да НАТО парира дотадашњој, апсолутној доминацији совјетских падобранаца. За педесет година, основни тим је растао, а потом делио у више специјализованих екипа. Данас има две такмичарске и две демонстрационе екипе. Осим тога, има и екипу која изводи тандем-скокове високог профила.

Дом падобранаца и специјалних снага

Демонстративни тимови – *Црни* и *Златни* – наступају на различитим догађајима, најчешће током обележавања значајних јубилеја или на аеромитинзима, где промовишу армијску регрутну кампању и копнену војску.

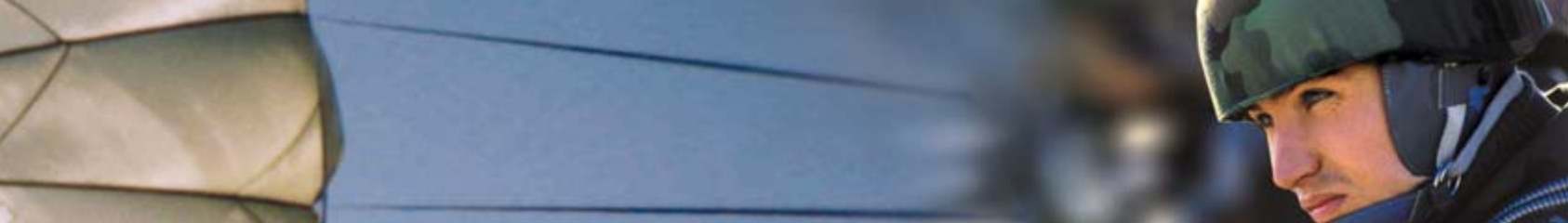
Такмичарске екипе – Екипа за групне фигуративне скокове (*freefall formation*) и Екипа за такмичење у класичним дисциплинама (*style/assurasy*) – и Екипа за такмичење у управљању куполама високих перформанси (*salpury piloting-swoop*) наступају у земљи и иностранству на бројним такмичењима, у различитим

падобранским дисциплинама. Остварени резултати и успеси чине их званично најбољом спортском екипом свих видова америчких оружаних снага и, тренутно, највише награђиваном падобранском екипом на свету.

Тандем-екипа скаче високопрофилне тандем-скокове. Ради се о тандем-скоковима *VIP* особа. На тај начин америчка војска чини искорак ка утицајним појединцима, али и ка остатку грађанства, популаришући војску, војну службу и падобрански спорт. Екипа је позната и по томе што је извела тандем-скок са бившим америчким председником Џорџом Бушом Старијим.

У *Рјазанју* тим *4-way* поставио је светски рекорд и освојио светско првенство

Fokker Златних витезова

мом падобранаца и специјалних снага.

Јединица ужива висок степен самосталности, а директно је потчињена XVIII корпусу. Састоји се из више одељења – командно-административног и спортско-демонстраторског карактера. Није борбена јединица, али трећина њеног персонала има статус реаллизованог борбеног ангажмана, односно поседује борбено искуство.

Садашњи командант јединице, на пример, има више од 1.200 скокова на слободно, 100 са принудним дејством и 60 као тандем-инструктор, али и 59 месеци борбеног искуства у Авганистану и Ираку, те искуство из мисија у Босни и на Косову.

Чланови јединице су из различитих армијских састава, који је могу напустити после трогодишњег ангажмана и прећи у неку другу или тражити да у Златним витезовима наставе рад као специјалисти, инструктори, сниматељи или вође такмичарских или демо екипа. Јединица има засебан простор за особље, десантну просторију и место за чување и одржавање авио-технике.

Сваке године тестирају се кандидати за Златне витезове. Најчешће су то припадници осталих ваздушнодесантних јединица, имају квалификацију војних падобранаца и завршену вишу падобранску обуку. Током шестонедељног курса изведу од 150 до 200 скокова. Поменут курс спада међу захтевније, у техничком и психофизичком смислу. И по пријему у јединицу настављају теоријску и практичну обуку, тренажна увежбавања.

Златни витезови користе летелице Fokker C-31A Troopship и два De Havilland Canada UV-18A Twin Otter авиона. Употребљавају више типова падобрана. Такмичарске екипе користе PD-*Stiletto* када скачу у дисциплинама *style*, *4-way*, *8-way*, а за *спорну piloting* PD-*Velocity* или PD-*Stiletto*. За скокове на циљ користе проверене *North American Aerodynamics-Jalbert Parafoil* или *EIFF Aerodynamics.inc-Classic* куполе. Демо тимови најчешће имају куполе *Startac*.

Америчка копнена војска има још падобранских демо тимова – Демо тим 101. ваздушнојуришне дивизије *Screaming Eagles*, 82. ваздушнодесантне дивизије *All American Free Fall Team*, Здружене команде специјалних операција *Црни бодежи* кадетски тим Војне академије Вест Поинт *Црни витезови*. Морнарица има демо тим *Жабе скакачице*.

Иако Златни витезови нису борбена јединица, они пружају дискретну подршку јединицама *SOCOM*. Такође, ангажује се за тестирање нових падобранских система, опреме и технике и за војне и за цивилне потребе. ■

Бојан НАЂ

Авантура са Црвеним Ђаволима

Познати тридесетпетогодишњи авантуриста и телевизијски водитељ Бер Грилс, кога и наша публика зна из серијала о преживљавању у екстремним условима, скочио је почетком јула „wingsuit“ скок са демо тимом Краљевског падобранског пука британске војске – „Црвеним ђаволима“.

Бер је, иначе, бивши припадник специјалних снага британске војске и искусни падобранац, који има више од 300 скокова. Доста емисија је и започео падобранским скоком и приземљењем у неко беспуће, из којег се спасавао користећи екстремне методе опстанка.

Идеја о скоку са „Црвеним ђаволима“ потекла је од команданта мајора Пола Блера. Он је сматрао да би такав скок био достојан изазов за Бера.

„Wingsuit“ је посебно падобранско одело које мења аеродинамику тела падобранаца и омогућава дуг хоризонтални лет у слободном паду, који тада и временски

дуже траје. Да би се употребио потребно је имати искуство од барем 200 обичних падобранских скокова и додатну обуку.

Бер Грилс је оспособљавање завршио за сат, уз инструктажу наредника Джејма Вотсона. Скочио је изнад места Вилтшира, са висине од 4.600 метара. Пратили су га мајор Блер, инструктор наредник Вотсон и каплар Крис Дејвидс. Слободан пад трајао је осамдесет секунди. По отварању слетели су у Недеравон – базу „Црвених ђавола“. Користили су одела марке „Birdsuit“. Слетање је протекло меко и на унапред задати циљ.

„Изузетан је осећај летети као птица. Слободни пад је двоструко дужи и можете летети у облацима управљајући између њих. Дефинитивно ћу употребити *wingsuit* и следећем серијалу“, рекао је по приземљењу Грилс. ■

Б. НАЂ

Активности састава

У марту су Златна и Црна демонстрациона екипа наступиле три пута на прославама различитих догађаја и годишњица у Северној Каролини, Тексасу, Флориди. Пре тога, у октобру прошле године, наступали су шест пута у Калифорнији, Тексасу и Арканзасу, а у септембру у Мејну, Масачусетсу, Висконсину, Делаверу, Западној Вирџинији и Тексасу.

Запажен је био наступ Златних витезова у част старта NASCAR куп трке (Довер, Делавер) и наступ на Великом аеромитингу Нове Енглеске (Вестовер ваздухопловна база, Масачусетс), који је 2008. организован како би се обележило 60 година постојања Команде резервних ваздухопловних снага.

Августа прошле године најмлађи тим јединице, Екипа за такмичење у управљању куполама високих перформанси, постигла је изузетан успех – прва три места на националном CP (*Canopy piloting*) шампионату на *Mile Hi* дроп зони у Колораду.

Златни витезови не наступају само на такмичењима и аеромитинзима, већ посећују школе и помажу локалним регрутним центрима да младе Американце мотивишу за приступање том виду оружаних снага.

Командант јединице је потпуковник Ентони Дил. Матична база Витезова налази се у Форт Брегу, у Северној Каролини.

Обука, опрема и летелице

База је уједно и дом XVIII ваздушнодесантног корпуса америчке копнене војске. У њој су, такође, 82. ваздушнодесантна дивизија и већи број јединица осталих родова и нижег ранга од дивизијског. Ту су базирани и Здружена команда за специјалне операције – *SO-COM* и велики број појединачних специјалних јединица. Зато се Форт Брег још назива и До-

АКЦИЈА 173. ВАЗДУШНОДЕСАНТНЕ БРИГАДЕ САД

Скок у Ирак

На почетку операције „Ирачка слобода“, 26. марта 2003, 173. ваздушнодесантна бригада Копнене војске САД скочила је на десантну просторију аеродрома Башур, на северу Ирака. Ретко је која падобранска операција у историји имала толико различитих тумачења – да је „највећа ваздушнодесантна операција после дана Д“, „највећи масовни борбени скок после Другог светског рата“ и „највећа борбена ваздушнодесантна операција после Вијетнамског рата“, али поменута акција није била ништа од тога, сем да су се током ње први пут за десантирање падобранаца употребили транспортни авиони C-17.

Скок у Ирак званично је признат као борбени тек годину касније, а падобранци који су тада скочили на Башур на своја падобранска крила на униформи окачили су и бронзану звездицу – знак да имају и борбени скок.

Захваљујући различитим системима рачунања и поимањима борбеног скока, поједини скок 173. бригаде у Ирак рачунају као 29, а неки као 44. борбени скок америчких падобранских јединица (Доналд А. Паркс у званичној историји америчких падобранских јединица до 1990. године говори о 93 борбена скока до тада – укључујући и мање групе специјалних јединица и обавештајца).

За 173. ваздушнодесантну бригаду борбени скок није новост – 22. фебруара 1967. бригада је извела једину масовну падобранску операцију у Вијетнамском рату, скочивши на Катум у оквиру операције „Џанкшн сити“. Том приликом је Хауард П. Мелвин, једини амерички војник, добио златну звездицу на својим падобранским крилима, односно пети пут скочио у борбу.

Као прва јединица која је стигла у Вијетнам још 1965, 173. бригада повучена је у САД 1971. и деактивирана 1972. године. Обновљена је тек пред скок у Ирак.

Припреме Ирачке слободе

Генерал Ерик Шинсеки, начелник генералштаба Копнене војске САД од 1999. до 2003. године (и бивши командант Сфора), покренуо је процес оперативног оријентисања на бригаде уместо на дивизије. Као део тог програма, који је дефинитивно реализован 2006, Шинсеки је обновио неколико самосталних бригада на местима где је стационарање дивизија било непрактично, попут Аљаске и Европе, и тамо где бригаде не би могле да се, због велике удаљености, ослањају на дивизијску логистику.

Замишљено је да поменуте самосталне бригаде – већ тада назване „бригадни борбени тимови“, као што ће у целој КоВ бити усвојено 2006. – имају сву потребну логистику како би аутономно функционисале. Најпре је обновљена 172. пешадијска бригада на Аљасци, а 2000. године, у касарни „Едерле“ у Вићенци (Италија), реактивирана је и 173. ваздушнодесантна бригада, као пешадијска бригада у саставу Јужноевропске борбене групе оружаних снага САД.

Формирање јединице трајало је три године, а бригада је званично постала оперативна употребљива 14. марта 2003, када је завршено формирање њеног другог пешадијског батаљона (формално 1. батаљон 508. пука – иако пукови не постоје само се на тој

начин одржава њихова традиција) и осталих јединица под њеном командом.

Операција „Ирачка слобода“ већ се захуктавала. Према изворном плану, док је ударни клин 5. корпуса, који су чиниле 3. механизована, 82. и 101. ваздушнодесантна дивизија требало да продре у Ирак с југа (из Кувајта), са севера је у Ирак требало да уђе 4. механизована дивизија, односно „дигитализована дивизија“. Названа је тако јер се ради о најсавременије опремљеној механизованој јединици на свету.

Првобитни задатак 173. бригаде био је да 4. дивизији дода окретну и високоспособну лаку пешадијску јединицу. Све се променило током ноћи, када је турски парламент одлучио да америчкој војсци не дозволи пролазак преко своје територије, иако се 4. дивизија на теретним бродовима накрцаним стотинама тенкова и оклопних возила већ налазила наомак обале Турске. Док ће њени војници преко телевизије пратити операцију пророчки названу „Северно одлагање“ и тек касније стићи у Ирак стопама 5. корпуса, с јужне стране, главни терет отварања северног ирачког фронта пао је на 173. ваздушнодесантну бригаду, којом је командовао пуковник Вилијам С. Мејвил.

Измењени план захтевао је препотчињавање јединице Команди комбинованих компоненти снага за специјалне операције (Combined Forces Special Operations Component Command – CFSOCC), која је у оквиру Здружене борбене групе за специјалне операције – Север (Joint Special Operations Task Force – North) већ била увелико присутна у курдској аутономној зони на северу Ирака. Њено присуство било је толико снажно да су припадници састава, заједно са курдским герилцима *пешмерга* (чије име значи „они који су суочени са смрћу“), изабрали и осигурали аеродром у Башу-

ру („Објект Бафорд“) као идеалан за десантирање и снабдевање борбене групе. Око аеродрома налазило се огромно преорано поље, а сам аеродром могао је да прими авионе С-17 који ће да искрцају додатне трупе и да снабдевају борбену групу док се она не споји са 5. корпусом и линијом снабдевања из Кувајта.

Док је бригади наређено да се препотчини и припреми за падобрански скок, састављена је борбена група „Викинг“, чију је окосницу представљала бригада – из ње ће бити десантирана оба батаљона, командна, извиђачка и логистичка чета, а и батерија бригадног артиљеријског дивизиона. Придружени су им део 2. батаљона 10. групе Специјалних снага, деветорица лекара хирурга и болничара из 250. истуреног хируршког тима (стационираног у Форт Луису), али и две специјалистичке групе Ратног ваздухопловства, укључујући и војну полицију. На земљи ће им се придружити остаци наведених јединица, борбена група „1-63“ (оклопна и механизована чета из 1. пешадијске, механизоване, дивизије), и 201. истурени логистички батаљон исте дивизије, који ће се помоћу С-17 транспортовати из Немачке 7. априла, по осигуравању аеродрома.

На аеродрому Башур

Док се ка Авијану кретало десет возова, 300 камиона и 120 аутобуса пуних људи и опреме, а санитарско особље опремало два хамвија комплетном преносном хируршком салом, 23. марта – три дана после уласка 5. корпуса у Ирак, с југа – ка северном Ираку полетела је група од четрнаест официра и подофицира, чији је задатак био да припреми десантну просторију. На аеродром Башур, који је већ био у рукама Специјалних снага, спустили су се пред свитање, 26. марта.

„Земља је била преорана у јесен и била је крајње мекана. То је добро дошло падобранцима за приземљење, јер је значило мање повреда, али и представљало проблем падобранцима који се, ипак, повреде да се помере и крећу према тачки окупљања“, записао је бригадни мајор Филип Чемберс.

Када се праг облачности са јутарњих 1.000 стопа, после ноћне кише, полако испустило и указало се чисто небо, петнаест авиона

Искуства из савремених ратова

Очигледно да је скок 173. ваздушнодесантне бригаде у Ирак 26. марта 2003. најавио препород употребе падобранских снага у савременом ратовању. Њега карактерише управо коришћење конвенционалних јединица за специјалне операције и може се рећи да је препотчињавање 173. бригаде Команди за специјалне операције у том смислу амблематично.

После скока, Копнена војска САД формирала је у јула 2005. још једну падобранску бригаду – 4. бригадни борбени тим (ваздушнодесантни) или „Спартан бригаду“ – у саставу 25. лаке пешадијске дивизије, која је на Аљасци заменила 172. пешадијску бригаду. Са специјалним операцијама повезан је, а у очима „психолошких ратника“ вероватно предимензиониран, психолошки учинак који је десант имао на Курде, Ирачане и Турке. С друге стране, убачена падобранским десантом, 173. бригада била је на војишту значајна сила, спремна да дејствује истог тренутка, што не би било тако да се одлучило на прости пренос јединице авионима.

Надаље је јединица функционисала као мобилна и продорна моторизована колона, којој је ваздухопловна подршка обезбеђивала додатну ватрену моћ, и која је била у стању да се носи са знатно крупнијим формацијама.

На сличан начин понашала се и борбена група 76. дивизије ВДВ у прошлогодшњем руско-грузијском рату.

С-17 из 62. ваздушнотранспортног крила, 728. ескадрона и 786. одреда безбедоносних снага (војне полиције Ратног ваздухопловства) већ је полетело ка Ираку. Лет је трајао четири и по сата. Чим су ушли у ирачки ваздушни простор, на 30.000 стопа, авиони су се у приласку десантној просторији обрушили, све док нису достигли висину од 600 стопа, коју захтева борбени скок са неуправљивим падобраном Т-11.

„Не постоји ништа слично. Имаш стотину војника иза себе који стоје, вичу и ударају ногама ... и онда дословно истрчавају са рампе авиона,“ причао је потпуковник Боб Алардис, командант 62. крила, који је летео те ноћи. „Сузе су ми пошле на очи.“ Падобранци исту ситуацију уопште нису доживели сентиментално. „Већ смо били уморени и закачили гуртне када се кренуло у то лудачко понирање. И када смо почели да се извлачимо из њега, ја са свим теретом који сам имао на себи нисам могао да устанем. Све што сам желео било је да изађем из авиона,“ сећао се годину касније падобранец Џери Алан.

Пуковник Мелвил био је први који је искочио, десет минута након што је у 20 часова пет авиона С-17 десантирало десет платформи са опремом, укључујући и два хамвија са санитарском опремом. Главни подофицир бригаде, Вилијам Гунтер био му је за стопама. За њима су следила још 962 падобранца, који су искочили за 58 секунди, док су се авиони налазили над десантном просторијом. То није успело да учини 32.

„Било је мрачно као у рогу“, присећа се наредник Чарлс Криеманс, „али је скок био олакшање. Сва тежина ранца од стотину фунти је нестала!“ Неки авиони су бацили падобранце две-три хиљаде јарди иза десантне просторије, поједини исто толико испред ње. „Нисам видео непријатељеве војнике“, изјавио је после капетан Кајл Хенкок, командир командне чете 1/508 батаљона. „Приземлио сам се у блато и блато је постало мој непријатељ до сутрадан“.

Десантирана борбена група била је развучена на око десет хиљада јарди и требало јој је око петнаест сати да се окупи. У два часа ујутро били су обављени сви задаци, јер су падобранци били обучени да извршавају задатке, без обзира на расипање приликом десантирања. Двадесет падобранца повређено је при скоку, а од тог броја шест је евакуисано.

У наредних 96 часова аеродром је припремљен за спетање С-17 и целокупна бригада окупљена је у Ираку, укључујући њена возила и тешко наоружање – хаубице 105 и минобачаче 120 милиметара. Одатле је борбена група кренула на задатак – према нафтним пољима у околини Мосула и Киркука, које је требало да осигура. До њих је дошао глас да је стотинак Ирачана код Арбила прегазило један тим Специјалних снага – тим А, отприлике 35 километара од десантне просторије. Ипак борбена група при десантирању није наишла на отпор.

Потпуковник Доминик Карађило, командант 2/503 батаљона, био је сигуран да би и у супротном случају подршка летећих топовњача АС-130 била довољна да сломи сваку претњу. Тек после окупљања целовите јединице, 29. марта, она је наишла на 2, 4, 8. и 38. ирачку дивизију и коначно 10. априла ушла у Киркук, уз само девет изгубљених војника. ■

Јован ЂУЛИБРК

Сенат САД установио дан падобранаца

На иницијативу сенаторке Лизе Мурковски и сенатора Џека Рида, Сенат САД усвојио је Резолуцију којом се 16. август 2009. проглашава за Национални дан америчких ваздушнодесантних снага – National Airborne Day, а који ће се убудуће редовно обележавати.

Национални дан ваздушнодесантних снага – дан падобранаца слави се на годишњицу првог успешног скока Армијског падобранског опитног тима 16. августа 1940. године. Скок је изведен из бомбардера В-18 изнад базе Форт Бенинг у Џорџији. Тај догађај отворио је пут употреби падобранских јединица у америчкој војсци, што се сматра значајним доприносом коначној победи савезника у Другом светском рату. Осим тога, празник треба да ода достојно поштовање припадницима данашњих ваздушнодесантних јединица војске САД.

Ове године ће око 3.500 падобранаца из састава четвртог бригадног борбеног тима (вадушнодесантног), 25. дивизије, познатог и као „Спартанска бригада“, свој празник провести у Авганистану, где бораве од фебруара 2009. године.

„Спартанска бригада“ је прва нова падобранска јединица Војске САД формирана од Другог светског рата. Настала је 14. јула 2005, а матична база јој је у Форт Ричардсу. Послата је у Ирак у октобру 2006, где се налазила до децембра 2007. године. У том периоду погинуло је педесет и троје њених падобранаца. Тренутно је у Авганистану, где је до сада шест њених припадника изгубило живот, а један је заробљен и још увек се налази у заробљеништву.

Резолуција Сената изричито похваљује Бригаду, као елемент 25. дивизије, за допринос и храбро учешће у конфликтима широм света. Такође набраја све бивше и садашње падобранске јединице и ратове, операције и битке у којима су учествовале од Другог светског рата до данас. У Резолуцији се изражава захвалност америчког народа за часну и храбру службу бивших и садашњих припадника тих јединица. ■

Б. НАЂ

Преокрет у реформи ВДВ

Реформа руске Ваздушнодесантне војске доживела је неочекиван преокрет – уместо да се смањује, ВДВ се увећава. То се догодило када је главнокомандујућег ВДВ генерал-потпуковника Валерија

Јевтуховича 27. маја 2009. заменио генерал-потпуковник Владимир Шаманов.

Већ 15. јуна, приликом посете Тули, генерал Шаманов најавио је преокрет у реформи ВДВ. За ТВ „Вести-Тула“ саопштио је

Британски падобранци без авиона

Британско краљевско ваздухопловство суочило се са проблемом недостатка транспортних авиона, који је настао као последица ратова у Ираку и Авганистану. Због тога што су им С-130 недоступни, краљевски падобранци нису у могућности да изводе основну и редовну падобранску обуку и велики број њих због тога не може да се квалификује за звање војног падобранца.

Када је 2003. године почео рат у Ираку, имали су 51 авион С-130 „жеркулес“. У Ираку и Авганистану оборена су и уништена четири, а још девет је повучено из употребе или отписано због хабања услед интензивних радних оптерећења и екстремних услова рада којима су апарати били изложени. Преостали авиони су једва довољни да се покрије редовно снабдевање трупа ангажованих у мисијама. Током 2010. године очекује се расходовање још неколико авиона С-130.

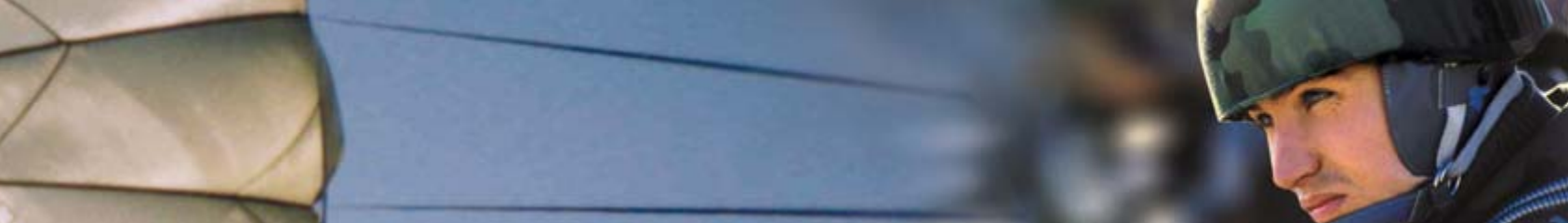
Почетком 2003. године 93 одсто кандидата могло је да заврши обуку у падобранској школи. Већ 2005. је 25 одсто њих могло да се квалификује за падобрански знак. Наредне године донета је званична

одлука да је снабдевање трупа на ратишту приоритет у односу на квалификационе и тренажне скокове падобранаца.

Тренутно око 55 одсто састава 3. батаљона падобранског пука британске војске има звање квалификованог војног падобранца. Ни они не успевају да одржавају прописану годишњу тренажу. Падобрански пук састоји се од 2. и 3. батаљона, док је 1. батаљон пребачен у специјалне снаге као ренџерска компонента.

У падобранској школи британске војске регрути морају да прођу основну па-

– „106. дивизија остаје у саставу ВДВ“ и „пред дивизијом су нови задаци“. Најавио је и њено ојачавање – уместо падобранског батаљона, добиће падобрански пук, а уместо извиђачке чете, извиђачки батаљон (који ће се користити беспилотним летелицама). До 2012. у дивизију ће бити додат још један падобрански пук.

Престале су и гласине о расформирању 98. падобранске дивизије. Нјен дугогодишњи командант Александр Ленцов постао је заменик команданта ВДВ. У московском и лењинградском војном округу, где до сада није било јединица ВДВ, формираће се нови састави – самостална десантнојуришна бригада ВДВ и 3. падобрански пук, који ће бити у саставу 76. десантнојуришне дивизије.

„Руски обозреватељ“ у наслову једног текста каже да „генерал Шаманов спроводи своју реформу ВДВ, која се кардинално разликује од реформе Сердјукова“. За разлику од остатка руске војске, у којој се, по одлуци министра одбране Сергеја Сердјукова, дивизије замењују бригадама, у ВДВ ће опстати и дивизије и четворна структура командовања (команда ВДВ–дивизија–пук–батаљон).

Владимир Шаманов је јака војна и политичка личност. Рођен је 1957. године. Вој-

Главнокомандујући ВДВ генерал Шаманов

ничку каријеру провео је у ВДВ. Командовао је и 58. армијом за време Другог чеченског рата 1999. године. Потом је напустио војску и био гувернер Уљановске области и саветник министра одбране. У службу се вратио августа 2007. као начелник Управе за обуку, да би августа 2008. командовао руским трупама у Абхазији током кратког сукоба са Грузијом.

Шаманов наводи да је највећи проблеми у ВДВ застареваше технике, нарочито

средстава везе и извиђачко-обавештајне опреме. Предложио је обнову „потцењене“ мале авијације, на пример авиона Ан-2 и Ан-3, који би требало да буду употребљени у Осетији и Абхазији, јер Грузија „нема ефективне ПВО“. Падобране Д-6 у ВДВ замениће нови Д-10, а уводи се и нови падобран типа „крило“, „Арбалет 2“.

Командант Шаманов, који има 174 падобранска скока, само пет дана након преузимања дужности, 2. јуна извео је први скок као командант ВДВ, са полазницима официрске школе ВДВ. Том приликом најавио је десант на Северни пол 2010. године, чиме би се обележиле и шездесетогодишњица првог десантирања на Северни пол и осамдесетогодишњица Ваздушнодесантне војске. ■

Ј. ЂУЛИБРК

добранску обуку и скоче шест квалификационих скокова. Круну обуке представља масовни скок из С-130, под пуном ратном опремом, са мале висине. Потом, по рас-

поређивању у неку од јединица, кандидати скачу још два скока и тек тада добијају падобранско звање и крила. После тога обавезни су да скоче барем два скока го-

дишње да би задржали статус оперативних (активних) падобранаца и падобрански додатак на плату. Многи су изгубили тај додатак јер нису скакали последње две године.

После бројних критика јавности и све већег незадовољства у војсци, британско министарство одбране одлучило се на несвакидашњи, али практичан корак – изнајмиће цивилне авионе Shorts SC.7-Skyvan. Они су омиљени у цивилном и спортском падобранству, а за обуку својих падобранаца користе војске неких мањих и сиромашнијих земаља. Носе 19 падобранаца и у експлоатацији су се показали поузданим и економичним. До краја године британски војни падобранци треба да почну да скачу из њих.

Иако је поменута мера добра за подизање пољуљаног морала припадника падобранских јединица који већ годинама нису скакали, али и оних који тек треба да скоче квалификационе скокове јер су теоријску обуку завршили, њени критичари истичу да је лоша јер је добро познато да војни падобранци треба да вежбају скокове из оних летелица из којих би и у реалној, ратној ситуацији изводили десант. С друге стране, алтернатива ангажовању цивилних авиона било је поједностављење обуке и смањење броја захтеваних скокова, што би довело до пада квалитета и безбедности. ■

Б. НАЂ

ВЕРТИКАЛНИ ВАЗДУШНИ ТУНЕЛ

Увежбавање слободног пада

Проток ваздуха у вертикалном ваздушном тунелу усмерен је у вертикалном смеру. Користе се за увежбавање елемената падобранског скока који се дешава у фази слободног пада. Такви тунели омогућавају почетну обуку падобранаца у слободном паду без употребе ваздухоплова и падобрана, користећи само снагу ваздуха.

Просечна брзина протока ваздуха у вертикалним ваздушним тунелима износи 180 километара на час, што представља и просечну брзину слободног пада. Она је, наравно, индивидуална и зависи од тежине падобранца, али и положаја тела у односу на струјање ваздуха.

Типови

У свету постоје два основна типа вертикалних ваздушних тунела – отворени и затворени.

Отворени ваздушни тунели могу бити стационарни или преносни. Отворени преносни ваздушни тунели углавном се користе у филмској индустрији или приликом демонстрације вештине.

Предност им је та што око човека који увежбава елементе слободног пада не постоје зидови, тако да је доживљај слободног пада много аутентичнији. Отворени ваздушни тунели поседују бочне сигурносне мреже и мрежу изнад погонског дела које служе

Историјат

Први човек који је летео у вертикалном ваздушном тунелу био је Џек Тифани (Jack Tiffany), 1964. године, у ваздушној бази Њригхт Паттерсон у САД, држава Охајо. Тунел је изграђен за потребе Војске САД.

Канадска компаније *Аеродиум*, чије је седиште у Квибеку, конструисала је први комерцијални ваздушни тунел. Тај пројекат патентиран је под називом „Левитационаирум“ 1979. године. Већ 1982. године компанија га је продала у Америци. Први изграђени комерцијални вертикални ваздушни тунел пуштен је у рад 1982. у Лас Вегасу. Исте године пуштен је у рад и други у Пиджн Форжу.

Од тада па до данас у САД је изграђено десетак вертикалних ваздушних тунела, док у Европи има шест – у Великој Британији, Француској, Русији, швајцарској, Холандији, Шпанији и у Немачкој.

Исплативост

Економску исплативост вертикалних ваздушних тунела у употреби у Војсци најпре потврђује могућност да се обука падобранаца изводи без обзира на годишње доба, односно независно од метеоролошких прилика. Потом је скраћено време које је потребно за обуку падобранаца у вештини управљања телом у слободном паду. Такође, постиже се уштеда ресурса падобрана и авиона, али и рада посаде ваздухоплова и свих служби у организацији летења. Знатно је смањена и цена обуке. На пример, економска цена скока из ваздухоплова са 1.000 метара (10 секунди слободног пада) износи 10 евра. Комерцијална цена 60 секунди проведених у ваздушном тунелу у просеку износи шест евра

Цене

Цена услуга које подмирују трошкове рада тунела, плата запослених и које стварају профит, преузете са сајта ваздушног тунела у Њу Хемпширу – САД изnose:

- 2 минута за једну особу 48 долара,
- 4 минута за једну особу 85 долара,
- 10 минута за максимално две особе 175 долара,
- 15 минута за максимално три особе 240 долара,
- 20 минута за максимално четири особе 320 долара,
- 30 минута за дванаест особа 425 долара,
- 60 минута за дванаест особа 800 долара,
- 30 минута – рођендански пакет – максимално дванаест особа 475 долара.

да спрече повређивање почетника који ту вежбају.

Затворени ваздушни тунели могу бити нерестицирајући и рециклирајући. Нерестицирајући ваздух обично усисавају уводним отвором непосредно испод дела тунела намењеног за увежбавање слободног пада, пролазећи кроз простор за увежбавање и излазећи кроз издувне отворе на врху зграде.

Рециклирајући ваздушни тунел јесте тунел који једном усисан ваздух усмерава у вертикално кружно кретање, где се простор намењен за вежбање налази у вертикалном делу ваздушног тунела. Предност рециклирајућих ваздушних тунела је у томе што се граде у оним областима у којима су заступљена сва четири годишња доба, јер веома мало усисава ваздух из спољашње средине. То значи да рециклирајући ваздушни тунели раде током целе године, што им, у економском смислу, даје предност у односу на остале типове вертикалних ваздушних тунела.

Различити типови пропелера, односно елиса, могу бити употребљавани за покретање ваздуха у тунелима. Мотори који покрећу елисе у ваздушном тунелу могу бити дизел или електромотори.

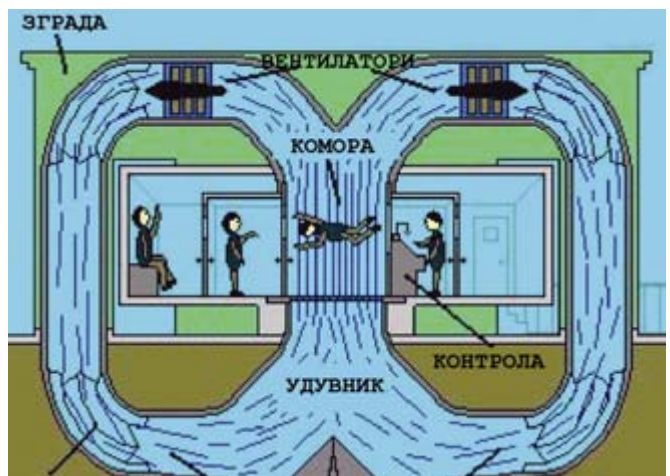
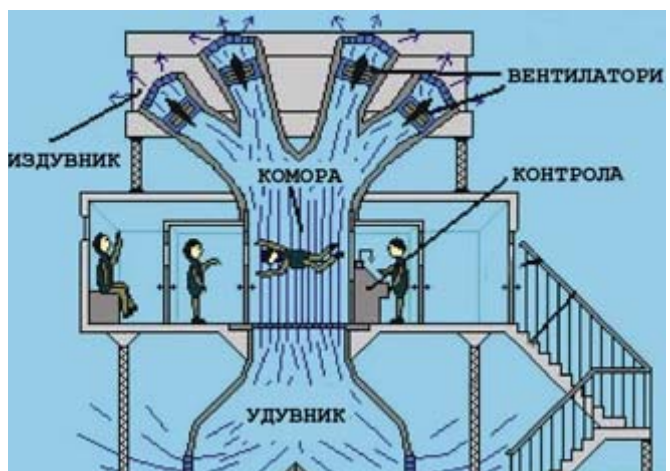
Предности

Остале предности употребе ваздушног тунела у падобранској обуци огледају се у смањењу ризика од ванредног догађаја на скоку, због грешака падобранаца до којих може доћи у току слободног пада.

Наиме, у ваздушном тунелу, односно у много безбеднијој средини, може се у потпуности савладати техника слободног пада уз непосредну асистенцију инструктора, што у класичној методи обучавања падобранаца није могуће.

Комплетна инфраструктура за обуку падобранаца у Војсци Србије налази се на аеродрому у Нишу, односно у 63. падобранском батаљону Специјалне бригаде. Поред падобранског полигона Центра за обуку падобранаца, најсавременијег објекта за обуку падобранаца у овом делу Европе, традицијом и квалитетом обуке падобранаца, изградњом вертикалног ваздушног тунела Србија би могла постати регионални центар за обуку војних падобранаца.

Најчешћи посетиоци вертикалних ваздушних тунела су падобранске екипе које у просеку годишње проведу у тунелу око 20 сати.

На листи корисника услуга ваздушног тунела су и туристи. Ту могу вежбати сви узрасти без обзира на то да ли имају падобранско искуство. Тунел је потпуно безбедан и за децу и за одрасле. У том смислу, интересовање за такав вид рекреације у будућности могло би бити велико.

У ваздушном тунелу ради 12 особа – четворо је помоћно и техничко особље, а остали су падобрански инструктори. ■

Слободан ЈОВАНОВИЋ

НОВИ ПАДОБРАНИ ЗА АМЕРИЧКУ ВОЈСКУ

У корак с временом

Брзина пропадања приликом употребе новог неуправљивог падобрана Т-11 је мања, просечно око 5,5 метара у секунди. Смањене су и осцилације које прате отварање. Повећана је носивост борбеног терета и равномернија фаза отварања. Нови управљиви падобран МС-6 има боље маневарске карактеристике од претходника, мањи динамички удар при отварању, мању вертикалну брзину и већу носивост.

Америчка војска тренутно спроводи свеобухватан програм унапређења и осавремењивања падобрана и падобранске опреме. Тактички неуправљиви падобран за масовне ваздушне десанте Т-10 замениће нови Т-11, који је развијен у програму Advanced Tactical Parachute System – ATPS. Управљиви падобран за специјалне јединице МС-1 замениће нови МС-6, а падобранци специјалних јединица који су обучени за скокове на слободно дејство падобранима типа „крило“ добиће уместо МС-4 нови падобран који се развија програмом Advanced Ram Air Parachute System – ARAPS.

Падобрански систем Т-11

ATPS јесте програм који је иницирала КоВ САД да би се развио падобрански систем који би заменио стандардни падобрански систем Т-10 јер је у употреби још од педесетих година прошлог века. Принципијелно коришћен за масовне тактичке десанте и пројектован да носи укупну тежину од 250 фунти (113,4 кг), Т-10 је америчкој војсци добро служио, али данашњи војни падобранци изводе де-

санте са укупном тежином од око 400 фунти (181,44 кг). Они су крупнији од некадашњих војника и носе више опреме и залиха.

Укупно 58 захтева је поменуто у документу о оперативним захтевима (ATPS Operational Requirements Document) укључујући и услов да падобрански систем буде компатибилан свим војним ваздухопловима у текућој употреби који се користе за падобранске мисије и помоћним појединачним деловима као што су балистички заштитни прслук, модулари ранац, али и елементима система копненог ратника (Land Warrior System).

Нови падобран ће функционисати у борбеној средини од 150 метара (500 стопа) (+/-38 м) минималне планиране релативне висине, употребљавати се за скокове из ваздухоплова који се крећу брзинама од 240 до 278 километара на час (од 130 до 150 чворова) и на максималној надморској висини од 2.286 метара (7.500 стопа).

Студија белгијске војске показала је да постоји изразито смањење броја повреда при смањењу брзине пропадања падобрана са 6,7 на 5,5 метара у секунди. Имајући у виду тај податак, брзина пропадања на приземљењу смањена је за 25 одсто са 6,4 на 4,9 метара у секунди. Смањење брзине на приземљењу смањиће 40 одсто енергију удара и повреде приликом приземљења. Ранији тестови са падобранцима и луткама, укупне тежине од 163 килограма, показали су брзину пропадања Т-10 од 6,7 метара у секунди, а код Т-11 од 5,5.

Падобрански систем Т-11 укључује и унапређени резервни падобран и систем веза. Нови резервни падобран обезбеђује знатно смањење брзине пропадања при приземљењу у односу на резерву Т-10. Систем веза ATPS садржи прикључке главног и резервног падобрана који силе које се јављају при отварању падобрана поравнава са подужном осом падобранчевог тела смањујући могућност повреде кичме. Систем веза обједињава употребу удобних меких уметака, интегрално отпуштање опреме и подесивост за употребу 5 одсто женских и 95 одсто мушких падобранаца, какав је њихов омер у оружаним снагама САД.

Революционарни дизајн

Главни падобран Т-11 представља високо модификовану и усавршену верзију падобрана у облику крста. Користи две најважније карактеристике крстастих падобрана – стабилност и нежно отварање. Разликује се од конвенционалног крста нижим односом страница, краћим конопцима и јер је направљен од најсавременијих материјала.

У дизајну главног падобрана Т-11 – комбинација односа страница, дужине коно-

паца и пропустљивост материјала куполе – пажљиво су уравнотежени компромиси који доводе до оптималне комбинације аеродинамичког отпора, стабилности, времена отварања и динамичког удара при отварању.

Систем отварања главног падобрана Т-11 је јединствен, интерно развијен систем отварања свлачењем навлаке, повезан специфичним клизачем (слајдером), који је био унапред одређен приликом развоја.

Главни делови система отварања су: гуртна, торба, извлачећи падобранчић, везивна трака, навлака и клизач.

Падобран Т-11 има веома редуковани динамички удар при отварању, у поређењу са Т-10. Док се код Т-10 купола одмах отво-

ри пошто што изађе из ранца, она је код Т-11 прекривена навлаком. Гуртна извлачи торбу из ранца, издужује конопце и излаже пилот-падобранчић ваздушној струји. Пилот-падобранчић скида навлаку са куполе и купола се пуни ваздухом. Надувавање куполе даље је контролисано клизачем (слајдером) који контролише количину ваздуха која пролази кроз дно куполе. Одабрани метод унапређује поузданост, смањује проблеме на одвоју од ваздухоплова, али и губитак висине.

Клизач функционише као систем контроле отварања и омогућава уређење и симетрију руба куполе током њеног пуњења. Такође, елиминише отказе пребачаја конопца, уједначава структурално пуњење,

	Т-11	Т-10
Капацитет	Укупна маса падобранца укључујући падобран и опрему може бити до 181 кг	до 163 кг
Брзина спуштања	5,8 м/с за 95% свих војника, или војника који имају укупну масу са падобраном и опремом од 150 кг	7,3 м/с за 95% свих војника
Осцилације (клађења)	Мање од 10 степени	више од 15 степени
Губитак висине у процесу отварања	90–100 м	53
Динамички удар при отварању	Мање од 7g за 95% свих падобранаца	10 до 12g за 95% свих падобранаца
Резервни падобран	Падобран је окачен на горњој половини груди за време отварања и сила делује дуж вертикалне осе војника	Падобран је окачен на доњи део груди и током отварања може да изазове повреде доњег дела кичме
Маса система	24 кг укључујући резервни падобран	20 кг укључујући резервни падобран
Пречник пуне куполе	30,6 фт	26,9 фт
Површина	1.670 кв. стопа	1.300 кв. стопа

унапређује карактеристике отварања кроз читав опсег тежина и брзина, те појачава обртни момент за позитивно надувавање у случају увртања конопаца.

Резервни падобран Т-11Р јесте дериват доказаног „аероконичног дизајна“, што је, практично, проширена купа. Такав облик куполе у употреби је широм света, на избацивим седиштима британске фирме *Мартин Бејкер* (Martin Baker), која су такође у употреби на авионима америчке *RM – NACES*. Модел Т-11Р прилагођен је за употребу у падобранском систему са главним падобраном Т-11.

Пројектован је да се отвара брзо са минималним „дисањем“ после пуњења куполе. Карактерише га минималан губитак висине. Његова форма отпорна је на отказе као што је пребачај конопаца, па у том случају постоји тенденција отпуштања конопаца.

Опасност од „засенчења“ главним падобраном код кога се десио делимични отказ јесте смањена, иако Т-11Р има краће конопце, креће се пуним обликом чак и са куполом главног падобрана. Тестирања су показала да резервна купола контролише пропадање, чак и са потпуно обликованом – напуњеном главном куполом.

Систем карактерише и нови, необичан и унапређен систем отварања и убрзавања пуњења куполе. Пројектован је тако да обезбеди максимално дозвољено пуњење и оптерећење, на максимално дозвољеној брзини, а према томе и минималан губитак висине до безбедне укупне брзине.

Резервни падобран конструисан је да буде што је могуће лакши. То умањује негодност падобранца, а повећава његов коефицијент оптерећења. Лагана конструкција је такође неопходна да дозволи резерви да правилно уђе у ваздушну струју на мањим брзинама. У случају отказа на малим

Програм ARAPS

Програмом ARAPS (Advanced Ram Air Parachute System) – унапређени падобрански систем типа крило – развија се падобран који ће заменити МС-4, који сада користе падобранци специјалних јединица обучени за скокове на слободно дејство и извођење специјалних ваздушних десанта са великих висина.

Нови падобран имаће могућност отварања на принудно дејство – на гуртну. Рад на програму ARAPS требало би да се заврши у року од три године. Развојна испитивања требало би да почну с пролећа наредне године.

Поред падобрана развијају се и делови опреме попут новог теретног ранца за падобран типа крило, кисеоничног система за скокове са великих висина. Нови систем за навигацију интегрисан је у кацигу.

Карактеристике главног падобрана Т-11

- димензије темена: 7,62 x 7,62 м (25 x 25 стопа)
- дужина крака: 3,35 м (11 стопа)
- пречник руба: 8,72 м (28,6 стопа)
- дужина конопаца: 6,4 м (21 стопа)
- дужина угловног вентила: око 2,6 м (око 8,5 стопа)
- број поља по краку: 7
- број конопаца: 28

Физичке карактеристике резервног падобрана Т-11Р

- пречник руба: 6,2 м (20,3 стопе)
- дужина конопаца: 6,2 м (20,3 стопе)
- површина платна: 16,7 м (180 кв. стопа)
- површина теменог вентила: 0,32 кв.м (3,5 кв. стопа)
- број клинова: 20
- број конопаца: 20
- геометријска порозност: око 7%

брзинама, као што су нека оштећења главне куполе, резерва ће се напунити брже.

Отварање Т-11Р детаљно је проучавано како би се постигла неопходна бочна одвојеност падобранца од главног падобрана који је у отказу, током отварања, да би се смањило ризик од умршења и резервном падобрану обезбедила „чиста“ ваздушна струја. Тестиран је под различитим условима отказа главног падобрана и доказао се као поузданији и ефикаснији од старијег система. Има мањи динамички удар и може се

отварати било којом руком, захтева силу од 6,8 до 10 килограма за повлачење. Брзина пропадања му је око 7,9 метара у секунди, што је знатно унапређење у односу на стари систем, а има и мање осцилација. Још значајније је што Т-11Р поддржава укупну масу од 163 килограма.

Прелиминарни резултати опитних скокова у 18. ваздушнодесантном корпусу и 82. ваздушнодесантној дивизији показују да је Т-11 безбеднији и да има мањи постотак повреда. До 2. јула 2008, до када је изведено 1.413 скокова, имао је постотак од 2,1 повреде на хиљаду скокова, у поређењу са 7,7 на хиљаду код Т-10. КоВ САД морала је да изведе укупно 3.289 успешних скокова помоћу Т-11 како би се завршило трупно испитивање до краја октобра прошле године. Великовисински тестови вршени су у Форт Карсону у Колораду. Процењује се да ће КоВ САД требати 52.000 падобранских система Т-11.

Управљиви падобран МС-6

Нови управљиви тактички падобран МС-6 са отварањем на принудно дејство замениће падобран МС-1. Пројектован је за прецизну инфилтрацију падобранца, а карактерише га напредни дизајн за управљиве војне падобране са округлом купо-

лом. Развијен је у програму SOFTAPS (Special Operations Forces Tactical Assault Parachute System) – тактички јуришни падобрански систем јединица за специјалне операције. То је заједнички програм КоВ и Команде за специјалне операције војске САД. Падобран користи исту куполу SF-10A, која је до сада била у употреби у америчким специјалним јединицама и показала се као безбедна и поуздана.

Падобран МС-6 представља компилацију три подсистема – главне куполе SF-10A, резервне Т-11Р и система веза АТРС Т-11. То је важно због унификације опреме и делова, а и због искоришћења добрих карактеристика система веза развијеног за Т-11 и његовог резервног падобрана Т-11Р.

Главни падобран SF-10A је високо модификовани вишеконични падобран са 28 клинова. Пречник куполе је 9,7 метара, што укључује и јединствени систем управљања који омогућава падобрану брзо окретање са минималним клађењем. Хоризонтална брзина може се контролисати у току лета, као и брзина заокрета. Мала вертикална брзина овог падобрана омогућава безбедну инфилтрацију на све типове десантних просторија укључујући и оне на великим надморским висинама.

Резервни падобран Т-11Р и систем веза идентични су као на падобранском систему Т-11.

Падобран SF-10A има многе боље карактеристике у односу на МС-1. Њиме је лакше управљати и има мању вертикалну брзину, мањи динамички удар при отварању и боље карактеристике заокрета и долета од серија падобрана МС-1. То војнику пружа боље маневарске карактеристике, контролу куполе, ређе повређивање и мање оштећења падобрана. Његова вертикална брзина, зависно од тежине падобранца и висине, износи од 3,7 до 5,7 метара у секунди и омогућава до 180 килограма укупне тежине, 18 више од МС-1. Са масом од 11,8 килограма, МС-6 је 1,36 килограма лакши од МС-1.

Има хоризонталну брзину од 5 метара у секунди и може извести заокрет од 360 степени за пет секунди. Главна купола МС-6 ће се, такође, отварати, пунити и стабилизовати у оквиру од 45 до 53 метра губитка висине након активирања.

Копненој војсци САД биће потребно око 16.000 падобранских система МС-6. Једна од група Специјалних снага већ је опремљена новим падобраном. Процењује се да ће његово увођење бити завршено 2012. године. ■

Марио БРАДИЋ

	МС-6	МС-1С
Номинални пречник	9,8 м (32 фт)	10,7 м (35 фт)
Број клинова	28	30
Материјал куполе	MIL/PIA –C44378 T4, најлон ниске порозности	MIL/PIA –C44378 T1, најлон ниске порозности
Материјал конопца	PIA-C-5040 Type II	PIA-C-5040 Type II
Дужина конопца	6,5 м (21,3 фт)	6,7 м (22 фт)
Снага конопца на истезање	1.780 Н (400 лбс)	1.780 Н (400 лбс)
Време заокрета од 360 степени	4с	9с
Маса спакованог падобрана	13 кг	13 кг
Максимална маса при искакању	181 кг (400 лбс)	163 кг (360 лбс)
Минимална висина искакања	152 м (500 фт)	152 м (500 фт)
Максимална брзина искакања	278 км/х (150 чворова)	278 км/х (150 чворова)

Монографија 63. падобранске бригаде

Књига посвећена стварању и развоју чувене 63. падобранске бригаде изузетна је по много чему: садржају, илустрацијама и привлачном изгледу. Војници са две заклетве, како зову припаднике те елитне јединице, вечни су пример војничке части, пожртвовања и врхунске обучености, а надамце осећања оданости отаџбини и униформи коју поносно носе. Црвена беретка с падобранским знаком њихово је прво уочљиво обележје.

Текст је посвећен бригади, људима који су је стварали, бранили њен углед, ратовали за слободу свог народа, часно гинули и одлазили у легенду.

О њима можете читати, њих можете видети на бројним фотографијама које богато илуструју књигу вишегодишњег новинара листа „Војска“, потом официра 63. падобранске бригаде Владике Крстића.

Књига је обима 184 стране, формата 22x25 цм, тврдог повеза, с пуним колором и квалитетним папиром.

НАРУЏЕНИЦА

НЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд

Тел. 011/3241-009, телефакс 011/3241-363

Жиро-рачун : 840 - 49849 - 58

Овим наручујем _____ примерака књиге о 63. падобранској бригади **„ВОЈНИЦИ СА ДВЕ ЗАКЛЕТВЕ“** са попустом 50 % - по сајамској цени од 756,00 динара.

Књиге се плаћају унапред. Уз износ за књиге обавезна је доплата од 130,00 динара за поштарину.

Наруџеницу и доказ о уплати послати на наведену адресу НЦ „Одбрана“.

Купац _____

(име, очево име и презиме)

Улица и број _____

Телефон _____

Место и број поште _____

Датум _____

Потпис наручиоца _____

